

N I K A N Δ P Q Y
Θ H P I A K A.

N I C A N D R I
T H E R I A C A,

Interprete Io. Gorræo Parisiensi.

AD ILLVSTRISSIMVM PRINCIPEM
Carolus, Cardinalem Lotharingum.

P A R I S I I S.

M. D C X X I I.

ILLVSTRISSIMO

PRINCIPI CAROLO LOTHARINGO,

Io. Gorræus. S. P. D.

VM plurimarum rerum vbertate & copia regnum hoc Gallia, quod incolimus, opulentissimum fit; & exteris gentibus admirabile, Princeps illustrissime, non paruam ramenti eius bonis & laudibus accessionem adiungi existimo, quod serpentibus & venenaris animalibus careat. Vt enim ad bene beatęque viuendum non est satis hominem virtutibus abundare, sed à morbis etiam, & animi perturbationibus, & reliquis molestijs abesse debet, quę felicitatem ipsam peruertunt & labefaciunt: sic nullam regionem omni ex parte beatam existimare oportet, etiam si bona illi omnia cumulatissimè suppetant, nisi salubris sit, & ab omni pestis genere libera. Nam quod homini ægritudo miseręque sunt quibus premitur, id in vniuerso, cuius imaginem & simulachrum in pusillo hominis corpore expressum esse sapientes memorię prodiderunt, monstra venenatęque animantes videntur esse, à cęli malignitate, & succi terrestris putredine genitę: quemadmodum & morbi in hominē à caloris intemperie, & humorum vitio excitantur. Itaque regiones eiusmodi animalium feraces non possunt felices censeri, sed contrā & pestilentijs infames, quas aër cū natura sua, tum mortuorum serpētium halitu grauis inuehit, & hominum terrore metūque desertas, quę illę & iter facientibus, & operi intentis incutiunt, & demorsorum etiam cædibus miseras fieri necesse est. India atque ante omnes Ægyptus rerum pulcherrimarum fertilitate & præstantia ab antiquis commendantur, futurę illę quidem multò celebriores, nisi in illa dirę serpentes per sylvas & saltus genitę, in hac verò hippopotami, crocodili, multęque alia perniciofa animalia per campos Nili exundationibus humentes exorta, plurima deserta & inculta relinquerent. Nec verò eas modo terras, sed alias plerasque gentes, & nobilissimas totius Gręcię prouincias pestes illę infestauerunt, Pontum, Caspias portas, Samum, Lemnum, Delphos, vbi Pythonem Apollo sagittis confecit, & ipsam denique Achaiam, in qua natam immanem hydram ad paludem Lernaem Hercules dicitur interemisse. Nec Italia quidem ab his immunis extitit, in qua Amyclas à Laconibus olim conditas inter Caietam & Tarracinam à serpentibus deletas fuisse proditur, vr & ab locustis ciuitatem in Aphrica pulsam, ex Gyaro Cycladum insula incolas à muribus fugatos, in Æthiopia à scorpionibus & solpugis gentem sublatam, & à scolopendris abactos quondam Otretietes commemorant. Itaque præter reliquas miseras in quas vniuersum genus hominum nascitur, earum regionum incolis nouus hic labor

Interprete Ioanne, Gorrao Parisiensi.

Que
fistula
serpen-
tes ablu-
gunt.

[illegible]

Tam Dryas auscultas pectus, qui sapè cauatè
 Rotas in truncis rimosa cubilia ponit,
 Aut latiat veteris suffuso cortice fagi,
 Hydrum alij hunc vocitant, alij dicere Chelydram
 Ipse lacus postquam solites algasque palustres
 Liquit, & in pratis rarus volucresque locustas
 Venatur, rapidi mucrone petitus asili
 Effugit, & preceps veloci fagina saltu
 Antra subit, truncique causa se condit in aluo.
 Isti nigra cutis, vertèxque similissimus hydro,
 Et pariter latet, tetrum sed corpus odorem
 Non aliter spirat, quàm qui nascuntur equorum
 Tergore de putri vermes, scilprisque secantur,
 Si talum aut summa pressit vestigia calcis,
 Halitus inde gravis circum vitalia fusus
 Angit, & in nigros assurgit plaga tumores.
 Infesti languentem animum molissimque dolores
 Exagitant, aet crudeli vulnere corpus
 Foetentem vibrans animam, depascitur artus
 Virus edax, latèrque simul contagia serpunt,
 Et densa instabiles caligo involuit ocellas.
 Belatru edunt alij, stricisque premuntur
 Fascibus, urina resant, hos stertere contra
 Perfusus fœmine vides, confusidque crebro
 Illa singultu, vomitusque per ora citatos
 Saevius aut bilis, tandem sitiente veneno
 Diffusus per membra tremor Læuentia currit.

Nec vero auratum, calique minore draconem
Transferim, quem fago alius Phœbeia proles
Vallæ Pelethronia, gelidumque ad Pelion, angustæ
Præstanti forma, cui dentes agmine iuncti
Terremino, malis utraque ex parte coherent.
Mæna superciliis conduntur lumina crassæ,
Barbaque rugosæ promittitur aurea mento.
Ille vel atroliens erat frendensque dolorem
Nec dederit tantum, spectatur dente pusillo
Vultus hebes, murique patet non amplius illis.
Armiger hunc contra primo laeis ales ab ortu
Aspera bella mouet, retrorsusque infensa recurvo
Inlat, ubi medius gradientem aspexerit agris.
Ille domos siquidem nidisque propagine dulci
Vasat; & eue vorans, orbata cubilia lingit.
Quin & aemem leporemque citum per inania raptum

11. *11.11.11*

1648

Dry:

may find

Chely

drus.

Dear

E duno insiliens, aquila max eripit ungue.
 Illa fugit, certant de prada, hinc inde volantem
 Insequitur frustra sumosa volumina ducens,
 Suspiciensque oculis abeuntem in sidera cernis.

Hybernæ si quando Sæmum, claræque ruina
Mælicæ si Lemnon adis, quæ proxima Thracum
Littoribus, Iunone præcul Rhesynthide distans,
Hebrus ubi et nives Zoniæ verticis montes,
Atque alta Oægride quærens, Zerynthique antra,
Horrenda innumeros Genchrenem mole, coloni
Quem vocitant varium squamis punctisque leonem.
Corporis haud vnus monstro medus, omnia lætè
Occupat, & nulla medicabilis arte patredo
Membra cito pere dit, grandisque in ventre dolorem
Semper agens, alui nodum premit improbus hydropsi.
Ile ubi sol radiis terras feruentibus urit,
Ecce subit clinos nemorensique aspera montis,
Sanguinis impendè sitiens, pectusque Mælycti
Atque Sai petis infidias, dum frigora pastor
Abiete sub patula securus et ecia captat.
Te nulla irato coram fiducia sistat
Tollentique minus, ne flammæ corpore toto.
Spargat, & implexum connexis undique nodis
Verberet, ac rupto fugat thorace crustem.
At fuge, non rectâ, sed obliquo tramite currens,
Seinde viam, et frustrare fera compendia: nequius
Spinea vincula moras, heretique offensa salebris,
Cum recto planoque ruat rapidissima campo.
Talīs Threiciæ effert se trabibus æonis.

Stellio, *Hic & vilis agit crudeles Stellio morsus.*
Illam quare Ceres quondam violarit Achaë
Fama refert, quando puerilis membra resoluît
Calichorum ad patrem, pia cùm Metanira senexque
Hospitum Cerei diuam excepiisset amici.
Præterea & fylas haud noxia turba ferarum
Pascitur & dumos atque obrita iuxta tenebris.
Hæc elopes, libysque, coronatæque myagros
Appellat, iaculos etiam, mureæque moluros
Quique errant nulla typhlopes peste nocentes,

Reme- *Alti ego iam flores pictos, horumque medelas*
dis ad *Morberum, & folia, et radicibus apta legendis*
ventu- *Tempora, quò possis grassanti occurrere pelis,*
torum *Expediam, facili complectens omnia peris:*
ictus. *Principio in sylvis, ubi seque pasena carpunt*
Lata fera, sibilat dum plaga cruore, recentes
Herbas carpe, solent tales prestare venisiss.
Radicem ante omnes Chironis nomine claram
Centauri legitis, quàm primum Pelio in alto
Phyllirides Chiron longa ceruice notatis,
Ambis amaracino folio coma pendula caulem,
Auratiq; micant flores, radique supernè
Sparsa Pelethronio salu, per summa vagatur.
Hanc tu vel siccam, vel pila tunde virentem,
Et vini coryla milleam largire meraci.

Subuenit hac cunctis, & ob id Panacea vocatur.
Aut umbrosa colens & aristolochia terenda,
Filla periclymeni foliis, hederaeque propinquis,
Floribus hyssino rubris, et odore molesto
In medio cuius frustum pendere pyrastris
Myrtea qualem fert oculus vel baccha, videbis.
Famina tuberibus radicibus nixa rotundis
Germinat, at maribus longe, cubitoque sub alma
Deffusa terra, baxi color intus virgine.
Haud temerè inuenias medicamen moribus vllum
Vipereis praedesse magis, si frustula drachma
Pendere flauenti libeat miscere falerne.
Nec minus his contrà pestes decerpe triphyllon.
Seu iuga celsa tenet, seu per declivia surgit,
Elicimur anthes, at ille vocat tripetelen, agresti

Εἰς τὸν δ' ὅρα καὶ αἶμα τῶν ἐν τῇ γυναι
 Αἰσθῆσις τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Οὐδ' ὅτι τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Μῆκος τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Ἰσχυρὸν δὲ τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Πόδα τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Οὐδ' ὅτι τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Οὐδ' ὅτι τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Ἡ δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Αἰσθῆσις τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Κίτριον δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Κίτριον δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Οὐδ' ὅτι τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Πυρρὸν δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Ἡ δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Νύκτι δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Τυφλὸν δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Μορμολύβη δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Σπῆν δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Καὶ οὐδ' ὅτι τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Ἡ δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Εὐκτα δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Σπίτι δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.

Ναὶ μὲν αἱ δὲ τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Μορμολύβη δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Πυρρὸν δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Εἰ δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Θυρὸν δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Τρυφὴ δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Οὐδ' ὅτι τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Ἡ δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Εὐκτα δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Σπίτι δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Διότι δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Τῶν δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Ρίζα δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Πυρρὸν δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Εὐκτα δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.

Οὐδ' ὅτι τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Διότι δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Αἰσθῆσις τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Αἰσθῆσις τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Κίτριον δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Κίτριον δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Ρίζα δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Σπίτι δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Σπίτι δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Ἡ δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Γυμνὸν δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Αἰσθῆσις τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Αἰσθῆσις τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Διότι δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Αἰσθῆσις τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Αἰσθῆσις τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Κίτριον δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Κίτριον δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Ρίζα δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Σπίτι δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Σπίτι δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Ἡ δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Γυμνὸν δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Αἰσθῆσις τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Αἰσθῆσις τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Διότι δ' ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Αἰσθῆσις τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.
 Αἰσθῆσις τῶν ἐν τῇ γυναι, τῶν ἐν τῇ γυναι.

Exilis, & variis pedibus velat igne coruscis,
 Pectus acerba virum, pueris max funere mergis.
 Quinctiam dorso densis compagibus ale
 Apteris, qualisque licet spectare locustae.
 Dum segeti adhaesit, flammisque absumit aristas.
 Alonic in Pedes, atque hedera spatiata corymbis.
 At vero istorum medicari spicula noni,
 Et sylvestris item bembicis, apisque malignae,
 Cui tamen a stimulo mors imminet atra, labori
 Si quando intentas in agris alaeeria circum
 Fixit, & ardentis stimulus in vulnere liquit.
 Ipsi adeo praesent apibus vitamque necesseque.
 Et noni quid vis a ferax, quid patris iulus,
 Paruaque pemphredo, tunc quid dubio Scolopendra
 Verice, sine metuens laetymabile fatum,
 Et gressu impulsam remis imitata carinam.
 Et scio quam diro metuendus araneus ore,
 Cacus, & immeriens sulcis quos orbita findit.
 Sepaque quadrupedi similem vitare leceris,
 Infestisque dolor salamandra & noxia semper
 Vulnera, quae rapidos gradientis intesta per ignes
 Non cute rimosa, pedibus non denique sinuosis
 Vrius, aut flammis patitur circumfusa magnis.

Sed neque me fugiam quae voluit gurgite pontus,
 Nunc murana ferax, quae cella sepius ima
 Exiliens, fremit ore truci, cymbisque relictis
 Piscantes miseros pelago se credere cogit.
 Vipereis, undis, si vera est fama, recedens,
 Fertur in amplexus, & virus concipit alius.
 Nec me Pastinace, populantis & alia draconis
 Amuleta latent, magnos ciet illa dolores,
 Si pisciferum praelamque et vara trabentem
 Retia perstrinxit radio, telumque feracis
 Arboris impiegit trunco, nam flaccida latequet,
 Vulneraque accepto, cum tabida siliibus, arbos
 Radice arefcit, foliis inhonora caducis.
 Aut putres homini carnes liquuntur, Olysem
 Sic perhibent punctum radio cecidisse marino.

Nunc ego quae contra valeant medicamina dicam.
 Aut folia anchusae laetis emula sumo,
 Aut pentaphyllum, vel florida sertia ruborum,
 Arctium, oxelidisque, & longo caule hyoscyon,
 Cicamque, ordaliumque virens, tundur et una
 Aiuja, & interno sagi de corpore cortex,
 His et caucalidis, demesiaeque semina agrestis
 Pastinace, & frustum terebinthi adiangere recentem,
 Puniceumne etiam qui nascitur aquore fucum.
 Et nunquam madi dum Veneris compone capillum,
 Cui non insidunt effusi nubibus imbres.
 Smyrniacumque virens semper, vel leucadis herba,
 Aut etiam eryngi tundur spicae radix.
 Addere ne dubites libanotis canchry ferentem,
 Sed neque pulybatea, saporiferumque papauer,
 Thylacis aut epitelis ab his seclusa recedant.
 Indomita decerpe simul nona germina fici,
 Aut grossos etiam quos parturii illa rotundas,
 Vlla prius quam se pomis conuulsat arbas.
 Et pyracanthem habe, necnon maris iuice flores
 Verbasci, et folia egilepisque chelidoniique,
 Et daucum, atque alba radicem denique vitis,
 Femine inuisam quae corpore delet ephebi.
 Adde comas herba sacra, graetque columbis,
 Accipe vel ramos arcentis noxia rhamni,
 Quae vel sola truci icuinas subtrahis Orco.
 Quin & partheni viridis decerpe flagella,
 Corcorum aut petalitin, & haec simul intererubro
 Lemniaco, cui pestem omnem mulcere facultas.
 Et rescenda serui quum terra condit amaram
 Radicem cucumis: paliuri et frullus acui

IN THERIACA NICANDRI

Ioannis Gorræi Annotationes.

THERIACA dicuntur proprie medicamenta quibus venenatorum animalium morsus, aut virantur, aut curantur. Ea ab Alexipharmacis putantur differre, quod hæc venenis intrò per os sumptis, illa verò à morsu animalium

intrò subeuntibus medeantur. Vtraque Nicander elegantissimè duobus libris explicauit. Est autem *Theriaca*, eo auctore duplex differentia, vna eorum quibus animalium morsus præcauetur, siue instratu, siue suffitu, siue illitu. Altera verò, quibus morsus ipse curatur, & innocuus euadit. Di-cta sunt *Theriacæ* à *Ther* & *iacæ*, hoc est à feris & venenatis animalibus, potius quàm ab vlla certa eorum specie, quanquam vipera, in cuius genere mas proprio nomine *lyxer*, femina *lydæ* appellatur, à Græcis *Therion* & *Therion* aliquando vocetur, sicut etiam à *leo* ipse nonnunquam dicitur.

SERPENTES. Dicit omnia serpentum genera à sanguine Titanum in terram effuso prodijisse. Hi sex fuisse perhibentur, Cæli & Terræ filij, & contra Iouem bellum gessisse, sed ab eo interfectos & præcipitados fuisse fulmine. nota est fabula.

PHALANGIA. Eandem phalangiorum originem quam & reliquorum serpentum scribit. Refert tamen Zenodorus in Attica fratres duos fuisse Phalangem & Arachnen, illum militarem artem, hanc lanificium à Minerva didicisse: sed propterea quod simul rem haberent, à dea exosos esse, & in reptilia verfos, quæ à prole sua deuorarentur. Ouidius in Metamorph. aliter de Arachne scribit. De phalangis postea agetur.

ASCRAËVS. Sic dictus ab Ascræ, vico Boeotiz, ad radices montis Heliconis. Sed hic nullam eiusmodi serpentum originem cecinit, nisi fortè id poema perierit. Sunt qui scribant sanguine Typhonis cuncta eiusmodi genita: alij verò à guttis sanguinis è Gorgonis capite stillantibus.

MELISSÆO. Locus est in Heliconæ, sic dictus à Melissæo rege. Est & Permessus fluxus ex Heliconæ proveniens, Phæbo & Musis sacer.

SCORPION. Originem scorpij peculiarem fuisse scribit. Procreatum enim à Diana in vitionem Orionis. Hic enim cum venator & satelles esset Dianæ, & concubitus eius appetijset, vimque etiam inferre conaretur, dicitur ea scorpium excussisse, qui eum iectu caudæ peremeret. Ouidius & Higinius causam aliam referunt, nimirum quod gloriatus esset, nullum in terris esse animal quod vincere non posset. eamque ob rem editum scor-

pium, qui sub saxo latens ex insidiis eum feriret.

ALGIFIC.) Græce dicitur *algiformis*, hoc est grandinosum, quod ab eo percussu roto corpore refrigerationem sentiant, & se quasi grandine verberari, quemadmodum ipse postea de scorpio agens explicabit.

SYDVVS.) Post Orionis mortem Iuppiter *Fig. 1.* Scorpium inter alstra collocavit, non quidem propter eius virtutem, sed vt species ejus hominibus documento esset, ne quis de re aliqua temerè sibi confideret. Idem verò beneficium etiam Orion præstitit, sed ita, vt cum Scorpius oriatur, Orion occidat, quemadmodum Iul. Higinius scorpion reliquit, ex quo inter eos etiam tunc inimicitiz durare videntur, vt ille quidem adhuc insidietur, Orion verò iam cautus sibi caneat.

SËD cuncta.) Et qui iter faciunt, & qui aliquid opus in agris exercent, sæpè coguntur, vt solis ardorem declinent, locum aliquem deligere, in quem fessi succedant, & somnum capiant. Sed vbique periculum à serpentibus imminet, siue in sublimi loco libet quiescere, siue in humili & ad terram ipsam. Cuius decubitus qui ad terram fit, tres ponit differentias, in colle, in valle, in campo plano & aperto. Sed in colle quidem & valle periculum ferè perpetuum est, quod ibi venenatæ animantes & iaceant & pascantur: in campo verò minus periculi est, sed tunc maximè cum herba in eo succrescit, hoc est verno tempore. Tunc enim serpentes fenestram exiunt, & è latebris prodeunt, corpore se- gnes & oculis hebetes, conquiruntque fœniculum per campos, quo pasto & vires corporis hyemis iniuria languentes & effectas recipiant, & aciem oculorum.

DVM temperet.) Græce est *επιλαμψε*, hoc est, vsque ad initium siue exortum vesperti, quem & luciferum appellat. Rustici vitantes solis ardorem in locum aliquem secedere solent, donec frigidus vespert, vt ait Maro, æra temperet, hoc est dici feruor inclinet. *ay* enim dicitur initium cuiusque rei. Atque hic sensus mihi magis placet, quàm dicere rusticos se ad somnum componere circa principium vespertæ, vt videtur scholiastes intellexisse. Imò verò tunc rustici ad opus redeunt, ardoremque restincto, & somno resocillati.

NAM potes.) Primum Nicander explicat medicamenta, quæ suffitu serpentes abigunt. Sunt enim omnium efficacissima. Nam præterquam quod illæ celerrimè ab his replentur, & suffocantur, ea etiam naturali quodam dissidio oderunt tanquam naturæ suæ aduersissima. Præterea & suffitus propter vaporis tenuitatem, in ima serpentum viscera protinus subeunt: itaque eiusmodi reme-

di serpentes longissimè fugant, quia longè etiam
late què diffunduntur.

ARDENTES.) Legitur apud Nicandrum *Συγγραμ. ατ* Hesichius *Συγγραμ. legis*, eo alphabeti ordine vocem eam explicans, ut ambigi non possit sine *μ* scriptam ab eo fuisse, dicitque ea significari apud Nicandrum *ἐπὶ τῶν πυρρῶν ἁρδέντων*, hoc est ardentem & virentem, vel ut alij interpretantur *πυρρῶν*. Refertur autem ad *ἀρετῆς*, cuius duo adiectiva posuit *Συγγραμ. & ἐννοίας*, more Græcorum poetarum, Latinis inusitato.

GAGAFIS.) Gagates tum flumij Lycie, tum lapidis qui in eo inuenitur, nomen est. Dicitur et flumini ipse Gages, et Gangis, unde *εγγαγγιδος νεκρος* Nicander vocatur. Est autem lapis hic bituminosus, igni ad motum arder, sed non consumitur, bituminisque odorem reddit. Strabo eum Gangitin appellauit.

FILICIS.) Habetur Græcè *βίλη* quod nomen alibi non reperi, sed scholiastes Græcus annotat sic dici Filicem, quæ alio etiam nomine *βίλη* dicitur, ut habetur etiam apud Dioscoridem, quænam ipse inter filices vires hanc non adscripserit, quas tamen illi inesse facile est credere, propter odoris gravitatem. Hic non omitam cum in omnibus quæ videre licuit exemplaribus legeretur *βίλη*, me substituisse *βίλη*.

Fig. 1. CANCHRY.) Propterea sic dicitur flos seu fructus rosamarinum, itaque eius radicem intelligit.

THREICIVM.) Lapis Thracius siue Thracias ex genere bituminum est, quemadmodum & gagates. Siquidem uterque niger est, aqua inspersa perinde ac bitumen lucidius ardet, & oleo resinguitur, dumque ardet bituminis odorem emittit grauem atque acrem, & serpentibus propterea infestum, quæ fortè causa fuit, cur Plinius lib. 36. cap. 19. utriusque notas & vires confunderet.

726. a. **SI GRAVIS.**) Docet alia remedia quae infestari possunt, à quibus serpentes abhorrant, vel naturali diffidit, vel propter tetrum & grauem odorem. primamque nominat calaminthem, cuius folia impense feruentia sunt & acris. eam autem aquosis locis legendam dicit, quòd in ijs multo lætior proveniat. nec tamen magnopere referre arbitror, an eam quæ in montibus, campetribus, & asperis proveniat, decerpas. Siquidem omnium folia eandem habent facultatem, nec dubium quia odor etiam similis, & in ea maxime quæ siccioribus locis nascitur. Nec verò substrata solum, sed etiam accensa, pota, aut illita serpentibus resistit.

POLII.) Non est dubium hic intelligi fructum illum candidum qui describitur à Dioscoride sub nomine Polij, etiam si videatur id in ambiguo ponere Græcos scholiastes. Substratum enim fuit tumus serpentes abigir, & potum feruifacit ius auxiliari serpentum ictibus. Dicitur etiam à Dioscoride capitulo esse grauiter olente, sed non sine quadam suauitate.

ABROTON L.) Fœmina præsertim in eo genere candicat, sed & mas quoque nonnihil, ad eod. ut vales in quibus abundant, videntur esse candidæ. fugant autem serpentes & subintrata, & nidore primarumque valent contra scorpionum & phalangiorum venena.

SERPYLLI.) Dicitur serpyllum Græcis pa-
 xiter & Latinis à serpendo, cuius naturam hic
 egregie depingit Nicander. Siquidem *serpens* appel-

lans significat ipsum continere in anteriorem partem progredi, eorum animalium more, quæ per agros pascuntur, aut vicerû quæ in nostris etiâ corporibus serpent. Pulchre etiam *quædam* dicitur, quòd vitam suam amare videatur, ideòque seipsum nona perpetuò sobole & propagatione cõferuet. Si quidem qua terre parte folia eius adhaeserint, in ea radices agunt, et quæ ob id *scissile* appellauit, hoc est radices demittente. Itaque quemadmodum in vite, ut ait Maro, flexi propaginis arcus: sicin ferpyllo, folia veluti propagines quædam radican- tur.

A G N L.) *νικίτις*, hoc est viticem, ab Atheniensibus *νικίτις* vocari Diofcorides prodidit. quæ si eadem esse Nicander exultimavit, cùm antè viticem subalternandam confilicaverit, nunc frustra agnum nominat, nisi illic viticis ramos, hic verò flores intelligat, *βλάω* enim significat & florere & germinare.

ONOGYRON.) quid sit non mihi constat. Pag. 42
Hefychius quidem indicat herbam quandam eo
nomine designari, sed qualis sit non explicat. Ni-
cander *ἰσχυρὸν* appellat, hoc est, ut Græci scholia-
stes interpretatur, *ἰσχυρὸν ἐν ἰσχυρῷ*. quam inter-
pretationem in re ambigua sequi placuit, potius
quàm foliis illi serrata & incisuris diuisa esse
dicere.

L O N G A ceruice.) Aphodelus caulem habet binum sæpe cubitorum, hinc ceruicis instar est, idèoque libenter sequotus sum quod scribit scholiastes in quibusdam exemplaribus legi $\pi\epsilon\lambda\omicron\upsilon\sigma\gamma\epsilon$.

SCYRA.) Oderunt ea bubulci, quod depasta agant iuuenas in venerem. Sunt qui erythrodanum interpretentur, ut scribit Scholiaſtes.

CVRVIS.) good Gracè dicitur *χαλκός*, pag. 7.
Scholiastes quæbras interpretatur, *ἐπεὶ τὸ χαλκὸν ὁ
ἀνθρώπος*, id est quod in ijs ferre incant. ego adieci-
tum esse puto *ἵνα ὁ χαλκὸς ἴσται*, & significare curius
& concameratis in modum testudinis quæ *χαλκὸς* &
χαλκίς dicitur. Sunt autem eiusmodi ferarum la-
tibus.

SIN cedri.) Nunc temedia Nicander proponit quæ illita corporibus vetant ne serpentes mori dederit audent: ac primum quidem *adulter*, hoc est cedere fructus, natura sua oleosus & pinguis. Si quidem ex cedro pix manat quam cedriam vocant. Itaque illi etiam per se inungi, quanquam aut adipe ceruino, aut medulla etiam addita perungi corpus potest, cui & vis incit serpentibus aduersa.

OLIVO.) quanquam simplex oleum conueniat, tanquam maximè parabile, tamen si ipsò conyza oleū fumatur, vt interpretatur Scholiastes, multò erit efficacius.

L I M A .) intelligit filij hujus radicem lima vel scalpro decedendum esse. Sunt enim & in lima veluti dentes, de quibus hoc potius dictum videretur, quam de hominis dentibus, vt existimant Scholiastes, scribens Nicandrum *αὐτὸν τοῦτο* vsu(m), cum diceret debuisse *αὐτὸν* *ἰσχυρὸν*, hoc est *ἰσχυρὸν* & incisivis. Ego hic *αὐτὸν* *ἰσχυρὸν* limam interpretor, aut aliud instrumentum non multum ab ea dissimile quo casus deraditur, vt explicat Galenus *εἰς τοῦτο ὁ δὲ*. Neque hic *αὐτὸν τοῦτο* esse, sed Græcorum postarum phrasin, qua & vsus est eo carmine Homerus, *ἄνδ' ἐκ τοῦτο* *Ἀργεΐων* *ἡρώων* *ἑλάνθη* *τοῦτο*, cum dicendum videtur *Αἰσχυρὸν τοῦτο*, sic hoc loco *αὐτὸν* *ἰσχυρὸν* *τοῦτο* *ἰσχυρὸν* *τοῦτο* *ἰσχυρὸν* *τοῦτο*. Dicitur autem *αὐτὸν* *ἰσχυρὸν* *τοῦτο* *ἰσχυρὸν*, quod dividere significat.

ÉRVCAM.) Græcus interpret annotat hoc
b ij

æc cortice villo, sed molli cuticula opertum, atque intra se excludit priusquam pariat. At ceteræ serpentes ova pariunt, eaque contexta in terra incubant, & factum sequente excludunt anno.

NEC CVM.) Totahyeme serpentes in speluncis delitescunt, ibique tum ex aëre, tum ex torpore veluti situm mucosumque contrahunt, qui circum corpus concretens & densatus speciem quandam cutis exhibet, cum tamen cutis non sit: Græcis *χρυσ*, à Latinis senecta appellatur. Ineunte autem vere è latebris prodeuntes eam exuunt, sicutque multò ferociore.

QVIN ET.) Vnum & hoc consilium est, ut vitentur loca in quibus multi serpentes habitant, cuiusmodi est Othrys mons Thessaliæ, & rupes, & abrupta loca, & montes syluosi. Sed in primis caendum esse à serpente qui seps appellatur: fallit enim sepe incautos viatores, quod instar chamaeleonis colorem subinde mutat, & eius loci referat in quo confederit. Est autem seps anguis longitudinis binum cubitorum, maculis per intervalla variis, qui & alio nomine *χρυσ*, à quibusdam vocatur, ut nonnullis placet. Eadem enim vtriusque symptomata recensentur: alioqui tam malignum serpentem Nicander non fuisset prætermisurus, qui de Sepedone postea priuscatim disserit.

RVP I B V S.) Ad maiorem viatorum securitatem admonet tum vbi habitent feræ, tum varias earum figuras & colores, ut ab his unusquisque sibi caueat. Alij in rupibus & lapidum cumulis delitescunt: alij multas spiras agentes ita se agglomerant, ut cochleæ similes appareant: alij alios orbes ducunt figuræque alias repræsentant. Alij præterea viridi colore sunt: alij colore arenæ, vt cerastes, vt postea patebit, adeò vt in medijs arenis fusi & iacentes vix deprehendantur, quos *λαρυσ* vocat Nicander, eo autem nomine & cutis candor & scabrities designatur. vtrumque enim *χρυσ* & *λαρυσ* symptoma est.

FVN ESTAM.) Postquam explicauit ea quæ ad serpentes communiter pertinent, nunc de singulis particulatim agit, ac primum quidem docet quid cuique proprium sit, vt ab inuicem dignosci possint: deinde symptomata quæ à cuiusque morfu superueniunt, exponit. Primum autem de aspidē disserit, cuius tria dicuntur esse genera: *χρυσ*, hoc est terrestres, omnium maximæ & quinque cubitorum longitudinem interdum æquantes, colore ferè cinereo, aliquando verò & subviridi. *χρυσ*, hoc est hirundinarie, circa ripas fluuiorum & præsertim Nili degunt, vniussque cubiti longitudinem parumper superant, & colore sunt hirundinis. *χρυσ* dicuntur cinereo colore viridique & ad auri colorem accedente, quæ collo exportectò, veluti ratione quadam loci interuallum emensæ, venenum expiunt in hominum faciem, aut aliorum animalium corpora.

IGNA V I S.) Græcè habetur *χρυσ*, nomen ambiguum significationis. interdum enim significat *χρυσ*, quemadmodum Græcos Scholiastes ab Archilocho atque ipso etiam Nicandro alijs in libris vsurpatum esse, verbis eorum citatis ostendit. Interdum verò idem est quod *χρυσ*, hoc est infirmum & languidum: quod mihi hoc loco maximè quadrare visum est, non tantum quòd qui ab aspidē morfi sunt, incidunt in veternum & torporem, nullòq; doloris sensu percant, sed quòd ipsa etiam aspis sit corpore valde segni & pigro.

RECTA.) Aspis recto incessu serpit, non obliquè vt cæcæles, eoque discrimine maximè discernuntur.

NICTANS.) Dicuntur aspidēs visu minimè valere, & oculos habere semper quasi somno conuinctos, eosque non in fronte, sed in temporibus, valde hebetes: verum acri auditu esse, ideòque, vt ait Plinius, excitari sepius auditu quam visu.

LONGA.) Variæ sunt aspidum differentie non modò à colore, sed etiam à magnitudine. Quod autem hic longitudinem sensum pedum tribuit (tot enim è *χρυσ* siue vna habet) de chersis intelligendum est, quæ sunt omnium maiores, & nonnunquam quinque etiam cubitorum longitudinem æquant. Sunt autem huius generis aspidēs omnium pessimæ, vt quæ tribus ad summum horis dicantur demorsos interficere. Latitudo verò siue crassities tanta est, quanta verubuli quo cum tauris & leonibus homines decertant. *χρυσ* enim hoc loco, *χρυσ* & *χρυσ*, hoc est dimicationem significat.

ILLA.) Aspidum multi colores sunt: alie sunt *χρυσ*, hoc est vt interpretatur Helychius, *χρυσ* & *χρυσ*, id est nubilo colore & subarro. Aliæ sunt colore cinereo siue puluerulento. Aliæ sunt *χρυσ*, hoc est colore fraxini quam *χρυσ* Græci vocant. habet autem fraxinis folia porracei coloris. Aliæ sunt colore vario. Aliæ verò sunt *χρυσ*, hoc est coloris fuliginosi. *χρυσ* enim fuliginem significat.

HVIC SUMMA.) Omni aspidi in fronte circa supercilia extant duo veluti callosa tubercula cornuum instar, sub quibus veluti canea inclusi oculi condantur & concavi apparent. ea *χρυσ* appellat, quo nomine non tantum callus, sed tuber etiam significatur.

COLLA tument.) Hoc autem de aspidē proditur, quòd præ omnibus serpentibus ceruix illi valde lata tumidaque sit.

QVATVOR.) Nicander nullo facto discrimine maris & femine, dicit aspidi quatuor inesse dentes. at femina quatuor, mas duos habere dicitur. Eos autem contegit tunica, in qua etiam aspidum venenum continetur, & ex qua id procedit, tum quod pyades in hominum corpora expiunt & vibrant, tum quod alia aspidum genera in partes demorsas infundunt.

NVLLA.) Dicit nullum ab aspidis morfu signum exterius apparere, non vulnus, non phlegmonem, non denique dolorem. Attamen Dioscorides & Aëcius prodidere vulnera, veluti acuta inueniri, bina quidem ex masculi morfu, quæ terna vero ex morfu femine, à quibus tamen nihil effluit, nisi aliquid sanguinem, idque nigrum & perexiguum, scilicet si magna sit aspis quæ momorderit, sed nullum tumorem ab illis excitari: postea verò aduenire stuporem, pallorem frontis, refrigerationem, crebras oscitationes, oculos nidere, collum inclinari, caput grauari, torporem & veterum accedere, ac tandem conuulsionem & mortem intra tres ad summum horas, si chersia momorderit: præsentissimam autem, si chelidonia. His autem quos pyas conspuerit, oculos caligare, tot dolore, faciem tumere, surditatem fieri, & mortem paulo tardius contingere. Verum maxima pars horum symptomatum sub veterno compressa est, vt verum hac etiam in parte Nicander dixisse videatur. Itaque Cleopatraz id genus mortis placuisse dicitur tanquam mitissimum, alij verò narrant eam ne morderi quidem se passam

esse, sed pectori ptyada adhibuisse, quæ venenum suum ibi expueret. Carterum ex his omnibus patet aspidem venenum cerebri præsertim aduersum esse, quemadmodum renibus cantharidas, & pulmoneporem marinum commemorant. simulque id facultate frigidum esse, quod eiusdem generis symptomatica pariat.

222. **DOLORIS.**) Dioscorides quidem ait laborem dolorémque aliquem corporis esse & multiplicem, sed omnino leuem & non expertem cuiusdam voluptatis, ideóque Nicandrum rectè cecinisse, hominem sine dolore mori.

SOLVS.) Ichneumon hic de quo agitur (nam est & vespæ genus hoc nomen, quod phalangia venatur) fera est quadrupes, parua, & forma istà multæ persimilis, cauda oblonga, in ripis & arundinetis victitans. Hic solus contra aspidem certat, notissimæ est hac gloria maximè, in eadem natus Ægypto. Mergit se luto sæpius, siccatque sole. mox ubi pluribus eodem modo se consijs loricauit, in dimicationem pergit, in ea caudam attollens ictus irritos auersus excipit, donec obliquo capite speculari inuadat in fauces.

223. **ICTIDA.)** Ictis est mustela rustica, quam Theodorus apud Aristotelem lib. 9. viuerram interpretatur. magnitudine minor est quàm parvus catellus Melitenis, sed pilo, forma, albedine partis inferioris, & morum astutia mustelæ domesticæ similis. hæc caues petit vt feles.

ASTVBI.) Hic ichneumonis cum aspidæ pugnam explicat, quam pulcherrimè describitur Oppianus, Plinius, & Strabo. Nec verò cum sola aspidæ, sed etiam cum crocodilo certamen illi est.

DENTIS VNCOS.) Græcè habetur in alijs codicibus, *νύξ δ' ἀγρυπνῶν ἰδὲ μοι*. ego restitui *ἰδὲ μοι* dætiuo casu: neque enim ichneumon dentes suos exauit ut confirmat, sed corium tantum loricat, ne ab aspidis dentibus vulneretur. Itaque *ἀγρυπνῶν* referri debet ad *ἀσπίδα*, hoc est vt efficiat corium denti impenetrabile.

CVRTÆ.) Longitudine videlicet cubitali, aut trium dodrantium. Tales autem in Scironijs scopulis inueniuntur inter Megaram & Corinthum, & in Pammonijs montibus Megaræ, & in Rhyæo monte Achaïæ, vel vt alijs placeat, Ætoliz: similiter & in Aelieno monte Locrensi. Sunt autem hæc omnia montium nomina in Europa, quos serpentibus infames esse dicæ, & nullius propterea nominis apud Græcorum veteres.

ALBÆQVE.) id est suppalidæ. Hic enim color propius ad album accedit eoque præditas esse viperæ Aëtius annotauit. Albas autem & cornutas viperæ intelligit cerasas, viperis proorsus similes præter cotnas, de quibus postea.

224. **INVLNAM.)** Sunt verò & in India, vt refert Strabo, quæ nouem cubitos superent. Sunt autem Bucarcæus, Agagees, & Cercaphus, montes Asiæ.

225. **LATIORE.)** Fœminas intelligit, ad quas quatuor hi versus pertinent. Habent enim caput latiusculum, caudam breuiorem, & excarnem, & squamis durioribus asperam, nec paulatim gracilescen-
tem, sed simul & vniuersim. itaque propter breuitatem non multas aut magnas spiras agentem. Præterea in ingressu summa cauda nituntur, & tardius incedunt quàm mares. Sunt & ijs aliæ differentiz, oculi subraui, collum quàm sit mari angustius, alnus prominula, & meatus ad caudæ extrema propius accedens.

ATMAS.) In viperarum genere mari corporis longitudo varia est, omnis habet caput angustius & acutius quàm fœmina. est & collo crassiore & corpore vniuerso tenuiore, & quodammodo prociore. cauda illi paulatim gracilescit, aliorum more serpentium, non acutius, vt in fœmina: squamisque habet ad extremum caudæ asperiores & velut attritas, quas iratus subrigit, non aliter quàm canibus & erinaceis ira percitis polli rigent. Meatus etiam in cauda est superius magis & ventri propinquior, contrà quam in fœminis, quæ meatum habet ad caudæ extrema propius accedentem. Est & incessus alacrior.

COCYTVM.) Græcus Scholiastes annotat verum hunc totum esse adiectitium, nec legitimum. Et reuera Nicandro indignus est, nec facile intelligi potest quid cocytus sit, significante omnem marem in viperarum genere, an itatum tantum & furentem. Ego vernaculam Græcorum quorundam fuisse vocem suspicor, quia sic viperam marem appellabant.

HVIC gemini.) Dentes viperæ gingiuis condantur, sed qui canini vocantur de quibus hic agitur, maribus tantum binis, & vulnera ex plaga bina in corpore demorsio apparent. Sunt autem illi erecti, & valde tenues instar veruum. Fœminis verò quaterni sunt, & vulnera ex earum mortu indigunt quaternis, aperteque dignoscuntur. siquidem toto ore (lego enim *ὅλην ὀρίαν* & *ὅλην*, mordet, vtque sit *ὅλην ὀρίαν*, quemadmodum supra dixi Nicander, & læsæ parti apprimuntur, & manifesta vestigia dentium ex vulnere relinquunt.

CARO.) Potest hoc referri tum ad demorsum locum, tum ad vniuersum corpus. Hoc Dioscorides videtur sentire, scribens ab ictu viperæ corpus intumescere. Illud verò Aëtius, qui notat bipartitè distinguens, tum in eas quæ in affecto loco apparent, tum in eas quæ vniuerso corpori accidunt, tumorem & pustulas inter notas partis affectæ recenset: similiter & ipsa colorum discrimina, quæ hoc loco Nicander enumerat.

PVTRIA.) Putria vlcera & depascencia, quæ Dioscorides *νύξ* appellat, tum in ipsa plagæ oritur, tum vicinas partes occupant. ea enim lætè serpunt, nec superficiem modò læsæ partis extendunt, sed in intimas etiam sedes perueniunt.

FLAGRAT.) Non mirum febrem ardentissimam excitari à veneno quod est facultate calidum. Nam præter auctoritatem Galeni, multæ etiam rationes accedunt quibus id persuaderi potest, quas non est necesse hoc loco inferere.

SINGVLTVS.) sunt frequentes & magni læso ore ventriculi à veneni malignitate, magnòque sonitus edunt erumpentes per guttur & collum. Sic enim *νύξ* scholiastes Græcus interpretatus est, quoniam columnæ instar caput fulminat. Potest tamen & in propria significatione accipi pro columella siue gargareo. Nam & hæc prodeunt singulas, ipsæque ab his commouetur.

MEMBRÆ.) Tori corpus breui tēpore ab hoc veneno perturbatur, ipsūque cerebrū in primis afficitur vertigine, & magna nervorum imbecillitate, à quæ & membra languent, & lumbi debilitantur supra modum. Hæc tantum cerebri malè affecti symptomatica Nicander commemorat. Verum Scholiastes addit tristicium & maiorem, legens separationem *πλευρῶν* & coniungens *ὅλην* cum præcedentibus: idque interpretatur *πλευρῶν* inueniens hominem curarum & meritis plenum esse.

Quod quamquam verum esse potest, ea tamen duo verba non videntur ad hominem referenda esse, sed ad *ad græcum*, ut *papyrus* sit huius adiectivum. Significat enim non modo curam & sollicitudinem, sed id etiam quod cura & sollicitudine dignum est, hoc est *græcis* *ἡ δὲ*, ut scribit Helychius.

SITIS QVÆ.) Interdum ægri vehementer sitiunt, sæpè verò horrescunt frigore veluti grandine percussī: illud æstivante sit ventriculo, hoc verò humore bilioso & feruido per sensibiles corporis partes decurrente: quæ duo symptomata sæpè in febribus videmus connexa.

SÆP E etiam.) Biliosi vomitus infestant, quòd omnes humores in bilem vertantur tum veneni qualitate, tum quòd lecur phlegmone tentari dicatur. His autem proprium est pallidam & decoloratam cutem reddere, calore nativo introrsum se recipiente. Ad extremum verò extincto calore nativo sudor *dietspensis* manat, & naturalis color corporis vividissimè marcescit, & in eum vertitur qui caloris mortificationem consequitur, nigrum videlicet, aut plumbeum, aut ceruleum sive lividum, aut in eum qui æris florem repræsentat, pro varijs scilicet hominum naturis & temperamentis. Ceterum mors intra horas septem imminere dicitur, si viperæ quæ momordit, femina est, si iuvenis, si venere stimulat, si cæcina, si magna, si fortis, si in aridis locis educata, si æritas, si & homo viribus sit infirmis, aut intemperato corpore, aut si plucina ex his defuit, cum dissimile die tertia, nisi medicamentis salutis suæ consulat.

NVN C scilicet.) Ceraastes serpens est de genere viperarum, quas autè Nicander intellexit scribens de viperis quasdam albas esse & cornua gestare. Tunc enim manifestè cerastem designavit, qui viperæ credi poterat, nisi cornua haberet, hoc est extantia quedam corniculis similia, quæ viperis defunt. Sunt autem illa bina & aliquando quadrigemina, quorum ostentatione (reliqua enim corpore in arena aut rotarum orbitis sæpè delitescit) veluti effallice, aures ad se invicem, & sollicitas perimit. Nam reliqua corporis de industria arenis regit, nec vllum indicium sui præbet, nisi ex ea parte quæ inuitatis dolo passibus, necem præparat accipietur. Scribunt etiam Arabes cerastem inveniri habentem oculo cornua contorta, eaque apud homines haberi in pretio, quòd præsentem veneno fidare dicantur. Color illi est *ἡ δὲ* *ἡ δὲ*, hoc est cum scarbitie & squalore albus, qualis est leprosoform. Cum hoc loco duo versus præposito ordine in prioribus codicibus legerentur, ita restitui ut nunc habentur.

CVM Q E aduersa.) Distinguit cerastem à viperâ incesse. viperæ enim rectâ & corpore in neutrum latus inclinato progreditur: ceraastes verò obliquè & corpore in alteram partem vergente, in nasiculæ modum quæ venti violentia in latus impellitur, & à contrario vento agitur rapidèque in latus oppositum: itaque nunciam vnum, nunciam alterum latus inclinata fluctuat. Sic ceraastes ingrediens non alteri tantum lateri innititur, sed modò in hanc, modò in illam partem vergit, quemadmodum & claudi solent ambulare, quibus ipse postea & hæmorrhoides & ceraastes comparabit. Verum Scholiastes ita hunc locum videtur interpretari, quasi vni tantum lateri semper innitatur. Arabes scribunt in cerastr corpore pro spinis haberi cartilagineas, eisque ob causam non esse firmo corpore, sed in utranque partem flexibili.

GRÉPITANTIBVS.) Græcè habetur

ἡ δὲ, quo nomine asperitas designatur squamarum: eas autem non in dorso tantum, sed etiam sub alio gerit, eoque sit vt sonitum subdono non dissimilem serpendo edat.

SI DENTEM.) Post morsum cerastræ locus tumet cum duricie, & circum pustulæ plurimæ nascuntur valde exiles, vt visum sæpè fugiant. Credo id mali genus herpetem miliaræ esse, ortum à ventri caliditate & acrimonia. Talem enim cerastræ qualitatè medici Arabes tribuerunt.

N E C tamen.) Etsi cerasastes multa habeat cum viperæ communia, non modò in notis corporis, sed in symptomatis etiam, quæ morsum cōsequuntur (ab utroque enim pustulæ, & oculorum caligines) differentia tamen in hoc maximè est, quòd cerastræ venenum non sit tam malignum tamque præsentaneum quàm viperæ. hæc enim die ad summum tertio interficit, ille verò ad nonum vivitque diem mortem prorogat, idque sine magno cruciata. Dolores tantum inguina exercent & poplites sine genua: deinde nativo calore percutit cutis eundem diem, tandem soluto robore corporis & viribus deficientibus mors succedit. Dioscorides verò & alia quedam symptomata recenset, è vulnere effluere saniem quandoque atram, quandoque suppuratam, genitalè tendi, delirium accedere, oculos caligare, & convulsiones fieri.

I A M quibus.) Hæmorrhoides serpens est in petrarum cavernis sæpè degens, cuius longitudo pedalis est, crassitudo ferè à capite ad extremum usque caudam paulatim desinens in tenuitatem. Color illi splendidus est, quandoque obscurior, velut ab igne vsti. Aëtiis colore arenoso esse dicit. Collam habet angustam, & caudam ab umbilico gracilem centem.

FLAMM A T O.) sic dicitur propter igneam oculorum fulgorem, quem illis tribuit Aëtius.

CORNVA.) Hæmorrhoides duo habet in fronte cornua *ἡ δὲ*, ut ait Nicander, ego candida interpretatus sum, quamquam Scholiazites *ἡ δὲ* *ἡ δὲ* accepit. Nam cum duo habeantur præcipue in nive, frigiditas & candor, illa quia non videtur, multò minus conducit ad agnitionem hæmorrhoidis, quàm candor qui oculis conspicuus est. Oculis autem, siue alba oculorum, quæ *ἡ δὲ* à Nicandro dicuntur, habet similes locustæ, quæ *ἡ δὲ* appellat, hoc est igneos & fulgentes. caput verò asperum horridissimè. est & incesus veluti cerastræ obliquus. Et femina quidem ventri incumbens per terram repat, & gressum infernè circa caudam firmat: mas verò circa ventrem in gressu nititur, & collum serpendo extollit. Vterque gradibus sonitum edit, quasi per constratos culmos repat propter squamarum ariditatem & asperitatem.

P R O T I N V S.) Hæc symptomata morsum hæmorrhoidis consequuntur. Color mali coloris & nigricans, non totius quidem corporis, sed partis demorsæ, ex qua etiam dicitur nihil in principio effluere præter paucum quiddam & aquosum. Sequitur & dolor cordis, siue cor propè dictum intelligamus, cui per se primò quæ eiusmodi venena aduersa sunt: siue, quod est mihi verisimilius, os ventriculi (sic enim Aëtius interpretatur) & indicant vomitiones perpetuæ & vehemens, quas Dioscorides accidere testatur: præterea & alui profluuium. id enim significat quòd ait Nicander, *ἡ δὲ* *ἡ δὲ*, non autem sicut Scholiazites existimat, siue ingētem ob quam ægri multam aquam bibere cogantur. Nam & Arabes alui profluuium

inter hæmorrhoidis idius symptomata reulerunt, cum nemo aucturum sitis mentionem faciat.

PRIMA nocte.) Præcipuū est symptoma, unde & hæmorrhoidis nomen est, sanguinis effusio per omnes corporis metatus, non magnos modò & patentes, vt nares, oculos, aures, os, hæmorrhoidas: sed etiam per minimos & conuulgentes, vt omnium venarum orificia, tam introitus quàm extorsum posita: qua de causa è palmonibus sanguinis creatio cōtingit, & è ventriculo vomitiones eruantur, & ex intestinis deiectiones sanguinis, & ex vesica vrinæ sanguinis plenæ, & propterea rubentes, similiter & qua parte ora venarum ad cutem spectant, ibi dehiscunt, & vlcera contingunt, vt totum pro vulnere corpus sit, sicut dixit Lucanus poëta: quinetiam quacunque corporis parte cicatrix vlla fuerit, ea recluditur & manat sanguine. *ἑπὶ πᾶσι* non modò cicatrices, sed ipsa etiam vulnera appellantur. Dioscorides & Aëtius *ἑπὶ πᾶσι* interpretati sunt. vtramque autem significationem hic intelligere conuenit, nam tam facillè in cute noua vlcera excitantur quàm vetera reficiuntur. Causam huius rei Nicander refert ad siccitatem cutis, quasi illa rumpatur pariter atque reuera finditur per ardores. Dioscorides scribit propter vehementes cruciatus qui à morfu accidunt, angusta contraicta que corpora ex continuo dolore reddi, itaque sanguinem quodammodò per omnes corporis meatus exprimi. Potest & ad malignam sanguinis qualitatem referri, qui veneno affectus feruentior, acrior & tenacior facillè per venarum & artorum anastomoses, quæ sunt ad cutem plurimæ, exiit, quod & equis & hominibus aliquando per æstus enenit. Ac sanguinis quidem viciolam qualitatem Nicander satis declarauit, dicens eum qui manat mistum esse bili virulente, quod indicat Lucanus lib. 9. ait, Omnia membra Emisere simul rutilum pro sanguine virus.

PER COLLA.) Hoc est per vomitiones & spuat: hæc enim asperam arteriam, illæ per gulam feruntur, vtrique autem per collum via est.

SED CAUS.) Vt in omni serpentium genere fæminæ seuiores sunt maribus, ita & hæmorrhoidis crudellior est hæmorrhoidis. Nam præter sanguinis eruptiones quas in hæmorrhoidis Nicander commemorauit, gingiuarum etiam inflantur, atque exijs, quemadmodum & ex vnguium radicibus, atque ex oculorum etiam angulis, sicut ait Aëtius, sanguis manat. Adeft præterea dentium stridor, qui putri affuso sanguine postea excludunt.

HVICHENE.) Ferunt Menelaum ab Troia cum Helena discedentem, tempestatibus ætum in Ægyptum appulisse, & à Thone rege Canopi hospitio exceptum fuisse. Vbi cum Canobus gubernator in litore fusus iaceret, vt se recolligeret, ab hæmorrhoidis quem fortè oppræsserat, demorsus interiit. Eam ob causam Helena indignata dicitur hæmorrhoidi corpus perfregisse, & illa ab eo tempore ubique & contorto corpore reperit.

THONIVS.) Hæmorrhoidis siue hæmorrhoida hoc nomine intelligit, sic ab Ægypti rege nuncupatum, Thon enim ille vocabatur, cuius & apud Homerum sit mentio lib. 4. Odysseæ.

NVNCTIBI.) Sepedon serpens est hæmorrhoidis similis, sed ab eo differt: primum quidem ingressu (non enim in obliquum, vt hæmorrhoidis, sed in aduersum serpit) deinde verò quod cornibus caret. Est & colore villorū capitis: qualis autem sit, non explicat. Schollastes coccineum interpretatur,

quod vt plurimum tapetes sint huius coloris. Fortasse verò varium colorem Nicander intelligit, non simplicem. Sunt enim tapetes variegati, & de sepe proditur, eum multis albis maculis distinctum esse. Est illi & caput magnum atque prægrauæ. Cauda quoque quamuis sit ei proluxior, breuis tamen apparet, quia in multos orbes spiralesque contorquetur. Multi dubitant an sepedon idem sit cum eo qui seps dicitur, quem tabificū Lucanus appellauit, & cuius mentio antè facta est, qui cute diuersa, nunquam vnicolore, videtur affinis semper sedi quam legit in aruis. Ego vt eundem esse exiitum plurimum adducor, quod Aëtius alterius tantum nominis faciat mentionem, quodque de sepe scribens eadem ex eius morfu symptomata recenscat, quæ hoc loco Nicander tribuit sepedoni. Nec verò Plinius alium quàm sepedona nominat.

LETIFER huius.) Præcipuum signum & veluti pathognomonicum morfus sepedonis est, desiliuū pilorum ex capite, supercilij & palpebræ. Verum si seps cum sepedone idem est, atrocior multa eius symptomata à Lucano referuntur, patredo nimirum & nome vniuersi corporis, quæ noua modò carnes, sed ossa etiam percidit & absumit, adeò vt post elegantissimam omnium malorum descriptionem concludat hunc in modum; Cynipius inter pestes tibi palma nocendi, Eripunt omnes animam, tu sola cadatur. Mors autem, vt ait Aëtius intra tres aut quatuor dies sequitur.

VITILIGO.) Qui à sepedone morfu suus, *Fig.* cutem habent albam, & cuti à vitiligne decolorem, Alphas fine vitiligo, generis nomen est: species eius sunt, alphas, melas, leuce, vt scribit Celsus. Ipsam leucem in ijs excitat ephelidem, vt ait Nicander, hoc est cutem vitiofo colore inficit: hinc enim non propriè ephelidem accipit, sed generaliter pro omni coloris deprauatione.

AT verò.) Diplosa Galenus scribit speciem esse *Fig.* vipere, alij aspidis esse voluit. Constat autem parum vipere similem esse. Est enim quàm max vixta minor, & cubitalis, vt scribit Aëtius, magnitudine. Inter eam autem & viperam videtur Nicander has duas differentias statuere, primum quod citius interficiat quàm vipera, deinde quod caudam habet gracilem & extremis nodis nigram, à qua & *ῥαχὴ* à quibusdam appellatur. Aëtius verò addit diplosa in locis maritimis frequētius reperiri, ex causa in tenuem desinere, notas habere per omne corpus fulvas & nigras, caput verò angustius.

COR totum.) præcipuū malum quod à diplosa morfu excitatur, sitis est, à qua & nomen illi inditū. Tota autem esse perhibetur vt nullo vnquam potu sedari possit, & tam eneq; per vrinas, neq; per vomitum, neq; per sudores quicquam vacuatur. Quod fit vt ob immodicum potum venter dissentans rumpatur, vel infernè circa inguina, vel circa anum ventrem, sicut in hydropicis accidit. Quod autem dicantur lacta causo vri, ambiguum est, an diplosa, an febrem ardentem significet, quam medici propriè *ῥαχὴ* appellant. Diplosa enim à quibusdam *ῥαχὴ* appellantur Dioscorides & Aëtius affirmant.

PRISCA inter.) Nicander poëma suum eleganti fabula condidit, quæ quamuis ad omnes serpentes pertinere possit, conuenit tamen præcipuè diplosi & alijs quæ vehementem sitim inducunt.

PROMETHEUS.) Hoc est accusantes Prometheum, quod non essent ab eo iuuenta perpetua donari: quod si fecisset, futurum eius futurum erat omni ex parte integrum. Quid enim, dicebat, iuuat,

est quæ tandem laus est hominem cōformasse tam
modico tempore victurum? Ut igitur quod homi-
nibus deficit, Iuppiter sua magnificentia supplet,
polita quam paternam regnum adeptus est, iuven-
tam pro munere aduentitio largitus est, quam ta-
men infortia breui perdidit.

Fig. 6. NVN C age.) *Cherfydrus serpens* est qui & simplici nomine hydrus appellatur. Hyeme enim & vere stagna colit, piscibus & ranis vicinās, tuncque hydrus appellatur. Postquam paludes inaruerint, in terram se recipit, multoq; quam ante euasit uocentior, propter tum loci, tum pabuli siccitatem. Tunc composito nomine *Cherfydrus* appellatur. Forma similis est aspidi *cherfy* parus, nisi quod ceruicem non ita latam habet. Sunt qui naturam interpretantur, Luciano tamen poeta aperte diffinientibus e.

S I G N A.) A cherfy dñi morfu cutis exarefcit, & dilenta rumpitur, fanieſque & virus effundit. Eius tamen præcipua hæc nota eſt, quòd æſtus magni ardoreſque per corpora vniuerſum diſcurrentes ſentiantur, vapore ſcilicet maligno à viſceribus erumpente & per habitum corporis diſfuſo, quemadmodum æſtus æſtis aliquando ſe habet.

ILLE coens.) Serpens hic *quelesus* est. primum enim in aquis degit, piscibus & ranis victitans: deinde in aridam exiit, ubi fulcos, hoc est omnia in fulcis nascencia pascitur, & maiorem siccitatem acquirit. Ceterum totum hunc Nicandri locum Verg. lib. 3. G. Georg. elegantissimis versibus reddidit, quorum hoc principium est, Est etiam ille malus Caladris in salubris anguis. Siquidem in Calabria cherubris frequentissima esse dicitur.

Fig 6. NVN Caput.) Amphibæna parua est & ferè
lumbriçi terrestris magnitudine, colore terreo, cute
densa, & maculis paruis distincta. Genæ illi inman-
tentum exuberant, vt ferè cæcutiat. Terete est corpo-
ris figura, & vtrinq; æquè crassa, vtapectu dis-
cernere nequeas vtra in parte caput sit aut cauda.
Ob id ἀμφιβῆνας & ἀμφοτέρωθεν ἔχοντες ἄμφω τὰς ἀ-
κροῦς, hoc est ambiguus gressu & capite. Quo factū
est vt Galenus eam bicipitem esse existimauerit.
Huius morfus nullas notas Nicander adscripsit,
quod etiam si mordeat, non tamen enecet. Tan-
tum enim inflammationes inferre, quales ferè ex
apum vesparūque ictibus contingant.

HA N C vbi.) Sola serpentium amphibœna dicitur frigori se committere, & prima omnium procedere ante cicadarum cantum, hoc est ante verum tempus. Ex quo clus supra ceteras calor declaratur, quemadmodum & ex pellis eius facultate. Ligatorum enim, vt ait Nicander, cum amphibœnam oleatritum seu pallo affuam excoaruerint, & efficauerint, dicitur pellis ipsa rigoribus prodesse, quos *μολινα* Nicander appellauit: quo tamen nomine alij *χαμπερα*, hoc est periones intelligunt. Dicitur & valere aduersus paralyfin.

E T *Scytalem.*) *Scytale* forma quidem est amphibænz. sunt enim æqualis per totum craffitudinis, neque facillè discerni potest ubi cauda sit aut caput: differit autem quòd *Amphibæna* in vitæque partem progrediat, *Scytale* verb in altera tantum: deinde quòd *Scytale* grandior & craffior sit, ut quæ lignis vel securis manubrium exæquet: *amphibæna* autem magnitudine tantum sit lumbrici. Mortuus eius non est letalis: aiunt tamen à *Scytale* *Chalcidica* eadem quæ & à viperæ mala consequi. sic dicta esse potest à *scytæ* similitudine.

V E R E.) Dicitur scytale hyemales erumias pri-
ma ponere, etiam ante verum tempus. vt scribit Pag. 7.
Lucanus, Et scytale sparsit etiam tunc sola primis
Erumias posuere suas. Sed postquam eas deposuit,
non vagatur per campos aliorum serpentium more
qui femunculam conquirunt, quo hebetudini ocu-
lorum mediantur, & corporis robur peristinum
recipiunt: sed in latebras demisso se recipit, ibique ma-
gna ex parte dormit, cibum alibi non querens, sed
illic fortè oblato contenta, neque etiam aquam ad
sitim sedamque conquirens. Solinus cap. 40. scribit
Scytalem tanta præfulgere tergi varietate, vt nota-
runt gratia videntes retardet, & quoniam reptando
pigrior est, quos allicqui nequit, miraculo sui capiat
stupentes.

CONTEMPLATOR.) Basiliscum Nicander intelligit. Hic in Cyrenica provincia maximè gignitur, capite acuminato, colore flavo, vel fulvo, trium palmorum longitudine. Malum est in terris singulari, vt qui omnia animalia præter mustelam, solo sibilo interimit. Itaque omnia eum fugiunt, & in vacua, vt ait Lucanus, arena regnat. Ideo viribus reliquos serpentes longè superat. Sed & eum videtur natura quodam diademe in insigniuisse, data in capite candida macula, & eminentijs tribus, vt scribit Aëlius. Præterea non fieri multiplici, vt reliqui serpentes, corpus impellit, sed media quadam corporis parte serpit, media celsus & erectus incedit, vt non immerito basilisci nomen adeptus sit.

IN membra.) A morfu basilifci præcipua fym-
ptomata funt, ardor totius corporis, & putredo tan-
ta, vt carnes liuidæ defluant & corpore, ait Aëtius
etiam capillos confeflim decidere. Eraſiſtratus
ſcripfit vulnus fuſtilauo, & quaſi aurco colore ful-
gere. Dicitur autem ab eo demorſus inſtanta pe-
rire. ideòque medicorum plurimi qui diligenter
hanc medicinæ partem excoluerunt, nulla mor-
ſus baſilifci remedia indicant, quaſi vanum ſu-
perfluūque videretur eorum curationem aggre-
di. Tam enim peſtiferum & præſentaneum eſſe
prodicit baſilifci venenum, vt quos modo inſpex-
erit, vel qui eius ſibulum auribus perceperint, mori-
antur. Idcirco nullum animal carniuorum eum vel
mortuum attingit, nec aliud ſimiliter cadaver quod
ab eo fuerit intermembrum.

IA M Dryinæ.) Dryinas siue dryinus serpens est duos circiter cubitos longus, corpore obelo, asperimis squamis vndique munito: in quercuum ac fagorum ferè latibula habet, vnde & nomen inditum. Dicitur à quibusdæm hydras, ab alijs cheydras: in humidis enim & paludosis locis aliquando degit, atque ab ijs recipit se in caua arborum, pèrque prataranis & locustis vitæ. Multum autem infestatur ab asilis, quos *ἀσילים* & *μύστροι* Græci vocant, atque ab ijs morsu petitus refugit, seque in latibula sua confert. Sunt autem mulcimarum genus acerrimum, & pennis arcis, vt ait Aëtius. Latitant autem & illæ plerumque inter cius squamas ipsarumque tandem consiciunt. Idem Aëtius scribit hunc serpentem in Hellesponto frequentem esse.

IL L. I.) Dryinus colore est subatro, capite la-
 tinfusulo quemadmodum & hydrus, quem antea
 chelydrum appellauit: odore admodum tetro,
 adeo ut factor lae entem prodit. Hic est quem pro-
 pterea graui nidore chelydrum Vegetilius, Georg.
 appellauit, & de quo Lucanus scribit, Tractiue
 via fumante chelydri. Est autem odor qualis esse
 solet & uermibus natis in humentibus & putref-

discedere oportet à recta & plana via, quoniam per eam concitissimè cur su fertur, adeo ut viginti cubito- rum spatium vno saltu superare dicatur: sed fu- gere oportet obliqua via per scètes & spinas, quòd illis offendatur & retardetur. Ex hoc autem suspicio mihi est enchirenem non esse à *ενχίρη* sine iaculum: hic enim ex arborum ramis vibratur, & missili, ut ait Plinius, volat tormento, quòd sit ut vepris vix possit eius impetus cohiberi. Sobrunt enim iaculi arbores, à quibus vi maxima turbati perierant animal quodcumque obuium fortuna fecerit. Præ- terea & *ενχίρη* priuatim posita Nicander com- memorat.

HIC ET.) Quem Græci *ἐνχίρη* appellant, Latini stellionem dicunt. Animal est laceræ simile, senectutem quo- que exuens ut vngues. Temporibus statim se condit, lætæque in caneris mensibus quatuor frigidissimis. De eius generatione fabula hæc scripta est: Cum Metanira Cererem (cui à *ἀλκίστη*, cuius plena erat dum Proserpinam quæreret, Græci à *αἰνός* epitheton in- diderunt) hospitio & diuturno Celei, quem Ceres vnicè diligebat, excepisset, id agrè tulit Metaniræ filius, nec se continuit quin & Cererem & eius sacra rideret, multique in eam contumeliosè diceret: in- dignata ob hæc Ceres eum in stellionem vertit. at- que hæc est quæ de eo fertur fama.

PRÆTEREA &.) Nullæ harum serpentium notæ à veteribus explicatæ reperiuntur, quòd vel omnibus cognatæ essent, vel nullius periculi.

ELOPES.) Sunt qui non elopas, sed elapsas scribant.

LIBY AS.) Eo nomine Scholiastes Græcus existi- mat designari *αἱ ἐρημικαὶ* vocatos, quòd plurimi in Libya sint.

MYAGROS.) Serpens hic est idem cum spathiu- ro, aut ab eonon valde dissimilis. Plures dicitur ha- bere in capite coronas siue lineas, vnde *μυαγρὸς* à Nicandro dictus est. Muribus vescitur.

IACVLOS.) *ἐνχίρη* hic, siue iaculus qui à Ni- candro recensetur inter innoxias feras, non potest idem videri cum eo quem Lucanus libr. 9. scribit per caput Pauli transacturæ quæ tempora fugisse. nihil enim eo serpente perniciōsus. Iste autem fortè non à tanta celeritate & rapacitate, sed à formæ similitu- dine dictus est, quasi sagittæ in modum longus sit & teres.

TYPHLOPES.) Idem & *τεφλὸς* appellantur: cæci serpentes à Plinio, ab alijs cæcilis. Dicuntur, etiam si calcantur, non mordere.

AST ego.) Remedia tunc explicantur quæ ve- nentis moribus continet adhibere. Primum au- tem duo communia præcepta proponit: vnum qui- dem, ut protinus atque motus acceptus est, & pla- ga recens est, pharmaca admoueantur, ubi enim ve- neam in venas & arterias subijt, atque in princi- pes partes penetrauit, omne remedium serum est & inefficax. Peruadit autem facillè exiguoque tēpore in interna corporis spatia, propter sui cōiuitatē. Al- terū est, ut siue flōres, siue folia, siue radices ad discuti- endum affectū sumantur, sint quàm recentissimæ.

RADICEM ante.) Panaces Chironium intelli- git, non Centaurium. Id quod ex ipso Dioscoride notum esse potest, qui eadem quæ & Nicander scri- psit. Nasçitur, inquit, in Pelio monte præcipuè, fo- lio amaraci est, aurcos habet flores, radicem gra- cilem eod profundam, & in gustu acrem. Bibitur co- tra serpentium venena radix, & frondes in eundem vsum eadem vtilitate emplastri modo imponuntur.

Dictum est Chironium à Chirone innocente, qui eam longa ceruice, hoc est longo caule eminentem primus animaduertit & in vsum dedit. Est enim pa- nacis caulis multorum cubitorum.

AVT vmbrosa.) Hic scitè depingitur aristolo- chia, folio periclymeni hederaceo, floribus purpu- reis, græneolentibus, in quibus bacculæ pyro sylue- stri cōformes, radicibus in femina quidem rotun- dis & in orbem conglobatis rapi modo, vnde & ro- tundæ nomen illi datum est in mascula verò longis: vtriusque colore interius buxo. Eadem proflus Dios- corides, Nicandrum hic quoque ut in alijs pleriq; sequutus, prodidit: nisi quòd Dioscorides masculæ radices scribit dodrantis longitudinem implere, & nonnunquam paulò maiores videri, cum his Nican- der cubitale tantum longitudinem tribuat.

HYSGINO.) Non herba est, ut ait Scholiastes, cuius nec Theophrastus, nec Dioscorides, nec Plinius fecere mentionem, sed tincturæ quoddam ge- nus, ut scripsit Helychius: ex quo Plinius inquit pur- purum infectum præstantissimum fieri. *αἱ πυρραῖ*, in hac ipsa aristolochia dixit Dioscorides.

MYRTAS.) *ἐνχίρη* & *μυρταὶ* dicuntur esse pyrorum syluestrium species, nec satis intelligo quid inter se discrepent. Suspicio ergo quædam mihi est legendum *μυρταὶ* à *μύρτος*, aut *μυρταὶ* adiecti- uum erit *μύρτος*, & significabit myrteam, hoc est immaturam, acerbam & adstringentem. Id quod mihi magis placuit, etiam si Scholiastes præteritis *μύρτος* annoter *μυρταὶ* speciem esse pyri, præfer- tim cum Macrobius Cloacium sequutus, inter py- rorum genera myrteum recenseat.

NEC minus.) Triphyllon à Latinis trifolium ap- pellatur: frutex est folijs arbori loco similibus, qui- bus tenellis odor rutæ inest: cum verò adoleuerint, bituminis, sicut scribit Dioscorides Nicandrum hoc loco sequutus. Ea in singulis gemminibus habentur terna, à quibus & nomen inditum est, decore aspe- ctuque, quæ propterea Nicander *μυρταὶ*, hoc est *μυρ- ταὶ*, & *μυρταὶ* appellauit.

MINYANTHES.) Sic appellatum est triphyll- lon à Dionysio à *τῶν μινυανθῶν*, ut scribit Græcus Scholiastes. cuius quæ appellatiōnis meminit & Dios- corides, non à *τῶν μινυανθῶν*, quod significat ostende- re, quasi flore suo se indicet: neque enim id fert ra- tio carminis: errantque propterea qui Latine me- nyanthes scribunt: sed à *τῶν μινυανθῶν*, hoc est à minyo. flores enim illi purpurei sunt: vocatur & alio nomi- ne *μινυανθῶν* à tribus folijs, quæ *μινυανθῶν* & *μινυανθῶν* dicuntur.

NVNC age.) Enumerauit antè simplicia quædam medicamenta quæ conuenienter medendis venena- torum ichibus, Panaces Chironium, aristolochiam & trifolium: nunc multa docet composita, à quibus tamen singula magnè etiam in medendo vim habet.

NERIN.) Genus est nardi montani, quod Gale- nus *νερίν*, alij, inter quos Nicander ipse est in Ale- xiphar. *νερίν* appellant.

TV quoque florentis.) Græcè habetur *ἀνθῶν*, quod significat simpliciter *ἀνθῶν*, non autem *ἀνθῶν*, ut existimauit Scholiastes. neque enim bis floret alphodelus. Eius caulis *ἀνθῶν* à Græcis pec- uliari nomine dicitur, qui sæpè binum cubitorum est. Radix ruscida in napi vel glandis modum: semen orbiculari folliculo qui flori subiectus est, cōiunctur.

ALCIBII radicem.) Echium planta est folia ha- bens aspera, & aculeos breues folijs adiacentes, flo- res iuxta folia *ἀλκίβη*, hoc est purpureos. radicem gra- cile & profundam, quæ Nicander *ἀλκίβη* appellauit,

hoc est *αἰσθητικόν*. Est enim, ut ait Dioscorides, digitio gracilior. Græci tamen Scholiasæ *αἰσθητικόν*, hoc est multitudine in varias propagines diuisam interpretatur. Plauti ipsa *αἰσθητικόν* dicta est ab inuentore: *αἰσθη* autem ab effectu, quod viperarum moribus medetur, sive epota, siue foris etiam vulneri admoda.

loe, sobstrikti.

LAVRI tennis.) Id est eius quæ est folio tenniore. Est enim & alia latiore folio.

AREAS.) *ἄρεαι* dicuntur in hortis *παραρρηγισαί*, hoc est quadrata quedam spacia in quibus oleæ feruntur, quales *παραρρηγισαί*. In his amarae cultura letus proerit, & per fluuiorum ripas.

ECHINVM.) Animalia quæ ruminant, quæ nos habent ventris sinus, *αἰσθητικόν* dicitur, *αἰσθη* id est gulam, reticulum, omasum, & abomasum. Gula incipiens ab ore deorsum tendit ad pulmonem septemque transiit: hinc se ad ventrem applicat maiorem, qui parte inferiore asper est & intercepit, ac prope gulæ commissuram sinum sui annexum habet, quem ex argumento *αἰσθητικόν* hoc est reticulum vocant. Est enim ventri extrinsecus similis, iunctus reticulis, capillis mulierum implexis, quæ & vitas & discriminalia appellant, magnitudine multo quam venter minor: hunc excipit omasum, parte inferiore asperum, cancellarum, crustatum, magnitudine reticuli. Ab omasum venter ab eodius iungitur, omaso magnitudine amplior, formi oblongior, cancellis iunctus & crustis magnis, multis & leuib; inornatus, mox intestinum sequitur.

IVNIPERVUM.) *ἰουνίπερον* iuniperum significat *ἰουνί* & eius baccam, quæ etiam *ἰουνί* dicitur. Græci Scholiasæ censet *ἰουνί* hic significare baccam cedri, ut sine distinctione legatur apud Nicandrum *ἰουνί* *ἰουνί*, scribitque ipsam etiam cedrum *ἰουνί* appellari. Habet quidem cedrus multa cum iunipero communia, ab eo tamen diffidet, ut apparet ex Dioscoride. Itaque ego malui separare, & iuniperum interpretari, quem & Dioscorides contra viperarum morbus salubriter bibi testatur, omnibus quam cedrum.

HEMINAM.) Quam Græci *ἡμινά* vocant, Latini heminam interpretantur. Nullam enim Latini habent quæ propius ad *ἡμινά* accedat. Nec tamen eadem prius mensurae sunt. *ἡμινά* enim uncias Italicas nouem capit, hemina vnam præterea continet. Dimidium est sextarii, unde *ἡμινά* etiam appellatur. Est autem & *ἡμινά* mensura scissum capiens, siue drachmas duodecim. Itaque in hoc potu theriaco, triplo plus potus est quam vini.

SESCVNCIAM.) Id est cyathum, vociam scissum etiam & dimidium, quod quidem Nicander dixit *ἡμινά* *ἡμινά*. Si quidem *ἡμινά*, ut ante dictum est, capit nouem uncias Italicas. itaque sexta eius pars uncie vnius & dimidii est.

EQVIN.) Hippoclinum intelligit, quod ita dictum est vel à magnitudine, vel quoddam equorum morbis priuatim medetur.

OXYBAPHI.) Mensura est cyathum vnum & dimidium capiens.

PICEAM.) Græci habent *ἡμινά*, hoc est vel amarâ instar piceæ, vel piceæ coloris, quædam enim *ἡμινά* eiusmodi à Dioscoride proditur.

TVM nardi.) Intelligit in Illyricam, quam veteres præcipue in vfu medicinæ commendauerunt. Nam & Naron & Drilo, quorum hic meminit, fluuij sunt Illyriæ siue Dalmatiæ, circa quos Cadmos & Harmooia habitasse dicuntur, vbi & in dracones eos conuersos fuisse narrat, qui per vicinos agros pascentur.

FATIDICVM.) Traditur in myrice, quam *ταμινά* Latini vocant, vis inesse variandâ, adeo ut qui ramum eius manibus teneret, furca præfigeretur. Sic magi & Scythæ, ut scribit Græcus Scholiasæ, ad variandâ sua myricæ virgines utebantur, eamque

Pag. 9. QVIN ET.) Consoluit præter marrubium, etiam meliphyllo siue melisophyllo vino dilutum bibere. Video tamē dubitari posse, an hi versus de ipso prasio, hoc est marrubio, intelligendi sint, quasi Nicander prasium dicat etiam meliphyllo & melitænam appellari, eique facultatem tribuat lactis generandi, tum quod dicta visum sit Græco Scholiasæ, tum quod ipse Nicander in Alexipharmacis agens de aconiti curatione, *αἰσθητικόν* & *αἰσθητικόν*, pro eodem accipiat hoc versu, *αἰσθητικόν* *αἰσθητικόν* *αἰσθητικόν* *αἰσθητικόν*. Attamen Dioscorides aperte à prasio meliphyllo & melitænam distinguit, quibus duobus nominibus à plerisque *αἰσθητικόν* appellari auctor est, cui & ego assentior. Nam hoc loco prasium à melisophyllo distinguere, nec Nicandro tepognat, nec remediis venenatorum. Nicander enim ipse videtur distinxisse, dicens *αἰσθητικόν*, cum debuisset dicere *αἰσθητικόν*, vel *αἰσθητικόν* ad prasium referre voluisset: & verum contra serpentium morsus pari vtilitate bibitur. Quod autem attinet ad eum Nicandri versum qui habetur in Alexipharmacis, ex eo non intelligitur prasium & meliphyllo idem esse, sed potius meliphyllo quandam esse prasi speciem. Est enim prasi folio, sed maiore tantum & tenaciore, nec adeo hirsuto, quasi dicat Nicander, deligendum esse ad curationem aconiti id prasi genus quod meliphyllo appellatur. Dicitur meliphyllo à melle, quasi mellitum folium: melisophyllo autem ab apibus, quod eo apes delectentur: cuius nominis rationem etiam Latini imitati, id apiastrum vocauerunt.

Pag. 9. PARVA membrana.) *μικρά* proprie quidem significat membranam quæ cerebrum involuit: significat verò ipsum etiam cerebrum, ut Hesychius annotauit, in qua significatione ipse quoque Dioscorides *μικρά* videtur accepisse l. 2. scribit Galline cerebrum in vino bibendum dari contra serpentium morsus.

TRAPEZA.) *τραπέζα*, *πλάκα*, *μικρά*, *πλάκα*, nomina sunt quatuordecim pertium iecinoris, aruspiciibus olim nota & vtitur: quæ & in hominis iecinore, inquit Rufus, etiam habentur, sed obsecræ sunt & non conspicuæ, & ad medicinam inutiles. Verum *πλάκα*, hoc est portas intelligere possumus magoum illud officium venæ quam anatomici etiam nunc portam appellant, siue à portando alimento in iecur, siue quod per eam tanquam portam omnia in iecur ingrediantur.

ET FOLIVM.) Castoris vel Hippopotami testes magna vilitate exhibentur demorsis ab animalibus venenatis. Est autem hippopotamus, ut hic ait Nicander, ambigua vitæ animal. Nam & in Nilo degit, præsertim supra Sain, quæ Aegypti vrbs est, sita ad vnum Nili ostium, & fluuii nonnunquam egrediens, depascitur maturas segetes, seseque postea in fluuium recipit. Eius testes exiccandos & terendos Dioscorides monet, & ita contra serpentium morsus bibendos. Nec dubium quin castoris etiam testes eodem modo præparare conueniat. Eos Nicander *αἰσθητικόν* appellauit, hoc est mortiferos & petoiciolos ipsi castori, quod eorum causâ peti & occidi solent. Dioscorides vanum esse existimauit quod traditur, testes ab ipso euelli, & ab sese abijci, cum venatu virgetur, quia, ut ait, tangi nequeunt, ita, ut in

ob causam tradit Herodotus Apollinē Myricarum quondam dictum fuisse, quò hoc loco à Nicandro vocatur Corycæus à Coryce ciuitate Thessaliæ in qua colebatur.

DECIES.) Vini modus est decima pars congi, *πεντα* autem, quem Plinius cōgium interpretatus est, capit *πεντα* duodecim, siue libras nouem, siue sextarios sex. Hic ergo vini mensura, quam sumendam Nicander dicit, est viciariū decem, & drachmarum sex, & præterea dimidiū ferè drachmæ. Hæc enim decies in vno congi continetur.

ET gerynon.) Ranz pariant minimas velotī carnes nigras, ocalis tamen & cauda insignes, quibus mox pedes figurantur, cauda findente se in posteriores: *γέρων* à Græcis appellantur, nec aliud apud Latinos nomen sortitæ sunt. Itaque hīc maiores ranz intelliguntur, idem temedum etiam Dioscorides habet, scribens contra omnium serpentium venena proantidotū esse ranzas, si ex sale & olco decoctæ edantur, jūsq; earum itidem sorbeatur, ex quo loco *βελίππος* oleum dici patet, quemadmodum & supra annotauimus.

PERÆ.) viperæ *περæ* intelligi potest, cui primam laudem in remediorum theriacorum compositione veteres tribuerunt, cuius tum iecur, tum caput ex vino, aut aqua potum moribus suis medetur. Potest tamen & generaliter de omni serpente dictum intelligi. Neque enim viperæ modo sibi remedio est, sed & scorpius, & reliqui ferè serpentes.

SED NEC.) De origano & eius appellationibus varijs magna est apud antiquos sententiarum diuersitas. Hæc quidem fuit Nicandri opinio, panaciam cumilam à quibusdam Heracleion origanū vocari. Est & alia origani species quam ipse onopeltion, vel metricanla, diuilsis nominibus *πεντα* nuncupat, quòd a finis pabulo gratum sit. Dicitur & ab eodem *πεντα*, eadem de causa, cuius meminit & in Alexipharmacis in curatione Aconiti.

PARVA etiam.) Dixit Dioscorides rhamnō folia esse mollia & suppinguia. Quod arbitror Nicandrum indicare voluisse, appellantem rhamnū *πεντα*, hoc est veluti rore madentem. Eam dicit in Lydia phileucri appellari. Tmolus enim Lydiæ mons est, cui Gyges olim imperauit: Parnthenium similiter Lydiæ promontorium.

Fig. 10. NVNC AGE.) Nicander hoc loco duas echios describit, alteram humilem folio anchusæ, spinis horrido, sed exili & breui radice. alteram verò altiorē, maiore folio, flore paruo vel pauco, purpureo, capitulis viperæ, cacumine aspero vel adstricto. Dioscorides tamen, quinon temerè solet discedere à Nicandro, vnum duntaxat facit genus echij, non geminum.

Fig. 10. ADSTRICTO.) *αδστρον* significat tum asperum, tum adstrictum sive compressum. Postremum magis placuit. Nā vt scribit Dioscorides folia, quæ in imo caule vtrinq; expansa sunt, in summo sunt minuscule, & continuè ad cacumen vsq; breuiora, ita vt caput compressum adstrictūq; videatur.

SALVBRIS.) *σάλβρις* ambiguum habet significationem *σάλβρις* enim & *σάλβρις* & *σάλβρις* significat, vtrumque comenit. nam acanthus caulem habet longum, & folia magna.

ERINVM.) Non est caprificus, sed herba à quibusdam *ερινός* dicta, & à Romanis ocimum aquaticum. nam secus amnes fontēsq; nascitur ocimi similitudine.

NEMÆVM.) *νέμεα* siue apium dicitur Nemegum, vel quòd in Nemæa sylua præstantissimum nascetur, vel quia in Nemæa certaminibus victores

retur, vel quia in Nemæis certaminibus victores apio coronabantur.

OBOLOS.) Terni oboli pendent dimidiā drachmam. In drachma enim sex oboli sunt. Itaque obolos pondus est dimidij scrupuli.

MONTANVM.) Qui *μοντανός* dicitur, à Nicandro *μοντανός* dictus est. Eius quo genera habentur, vnus niger est, folio scolymi, sed totundiore, hoc est breuiore & minus acuto (sic enim *μοντανός* interpretor. alius forte intelliget ex eo designari vmbellam quæ in eius fastigio cernitur) radice densa, crassa & nigra. nascitur in sentibus, asperis & opacis saltibus. Alter verò albus est, sed folia habet asperiora, acutiora & validiora, & quorum medio sinus propè terram (caulem enim non habet) caput depressum & humile enascitur. Radix illi dulcis est & candida, à qua albi nigrique differentia desumitur. Neque enim in folio, quod vterque habet scolymo simile, discrimen est, sed in radice. Ceterum in theriacis vñ candidum deligendum, non nigrum, quia venenatum sit, nullūsq; vsus, nisi foris ad mortum.

EST alia.) Per Alcibij plantam intelligit anchusam alteram, quam aliqui, vt scribit Dioscorides, *ανχυσά* dicit aut *ανχυσά* vocauerunt. Nam de Alcibadio quod echium est, superà Nicander dixit, nec bis eadem de re verba faciendi erant. Ceterum huius anchusæ folia & radices, tam præsentī remedio sunt aduersus venenatorum, præsertimque viperarum morsus, siue edantur, siue bibantur, siue etiam alligentur, vt si quis commanducata expuerit in os venenati animalis, protinus id mori ferant.

PHALACRÆ.) Anchusæ hæc nascitur subulosis & incultis locis, plurimūq; in Phrygia prouenit circa Troiam, cuius Phalacra promontorium est. Cymne autem & Grasas campi sunt, in quibus equus ille ligneus Mineræ sacer fabricatus dicitur.

PINGVIA.) Ita dicitur, quia læuius enim magis placet quàm oleæ similia dicere.

MELISSOBOTI.) Intelligit melissophyllon, quod quia metrioratio non admittit, melissoboton, quasi ab apibus deapsum appellatur. Sunt autem hirsuta eius folia.

CONVERSIO.) Intelligit *ανθεμίων*, herbam sic dictam *ανθεμίων* hoc est à solstitijs. Nam per solstitium circumagitur se cum sole, eisq; ortum mane spectans, eius iter ad occasum vsq; persequitur. Sed & nubilo die, ita vt horarum index circumagatur cum sole, & ne rusticus quidem, vt horas obseruent, oculos à terra quum incumbunt operi, reuocare debeat. Quia in tē heliotropion simile est oleæ folijs, quæ cum supina parte magis candicent, circumaguntur post solstitium æstiuum, vterūq; supinas partes, nec alio argumento rusticus certius intelligant confectum sydus, & temporum mutationem.

TVMORES.) Hoc est perniones, quæ *πυρεθρα* Græcis dicuntur. Sunt autem vlcera ex frigore hyberno in digitis manuum, præsertim verò in talis contracta, dicta *πυρεθρα*, unde & per diphthongum in quibusdam scribuntur.

PYRETHRI.) *πυρεθρα* Græcis Scholiastes pyrethrum interpretatus est, à quo temerè nolui discedere, certus pyrethrum etiam theriacis medicamentis continere, & Dioscoridum inter alias pyrethri nomenclaturas *πυρεθρα* & *πυρεθρα* & *πυρεθρα* adscribere. Dubitavi tamen an *πυρεθρα* hoc loco pipet significaret, quod, vt ait Dioscorides, antidotus & theriacis medicaminibus magnoperè expetitur, lōgum præsertim, quod crescendo perficitur, vt idem

AGRICOLAN, ſi.) Hoc ſeptimū genus phalangij eſt, carens proprio nomine, ſed phalangium leguminum appellatur. Id videtur mihi eſſe de quo ait Plinius. Naſcitur in eruo phalangius, beliolianci generis, ſi iuxta aquoſa ſit. Poſtremo medici ratellam herbuzum, ſeu potius eruinam appellat. Invenitur meſſis tempore in leguminibus, atque ſi ovis manibus ea colligantur, plerumque mordet. A morſu eſcitantur paulatim, mens perturbatur & abalienatur, quō ſit vt laborantes multa loquantur abſurda & ridicula oculi præterea, vt phrenitidis ſubvertuntur.

PHALANÆ.) Species eſt papilionis qui noctu accenſis lucernis circum earum flammās volitat. Alio nomine *φωφν* appellari Græcus Scholiaſtes tradit. Alia habet membranoſas, tenues, ſiccās, & quæ tangenti veluti cinere aſperſe apparent. A quibusdam alio nomine *φωφ* nuncupatur, & à poſterioribus corrupto vocabulo *φωφ* eſt.

CONILÆ.) Sic dicitur à Nicandro ſylueſtre originis, vt teſtatur Dioſcorides: folio eſt ſiccō & minimè viridi, eiſque colorem, huius papilionis alie referunt. Sed aduerte hic *φωφ* non intelligi ſimpliciter viride, ſed potius ſiccum, hoc eſt ſine humore & viriditate, quale eſt folium aridum.

PERSEIDE.) Quod in perfecti folijs animal educari Nicander ſcribit, nomine non exprimit. Verū Dioſcorides de perſea ſcribens, *περσεϊδης* appellari dicit, & phalangium vocat, quomodo eū & Aëtius, qui ipſam deſcribit corpore ſublongo, viridi colore, & ſtimulo iuxta collum, quo caput maximè petit. Itaque id octauum genus phalangij fuisse. Alij *περσεϊδης* appellant. Viriſque nominis hæc ratio eſt, quod caput maximè feriat, tantam partem in homine tuam, & externis iniurijs facilè expoſitam.

EDVRVM.) *εδυρον*, pro quo edurum reddidi, dicitur quod præ ſiccitate durum eſt. Itaque poteſt dubitari an hoc phalangij genus idem ſit cum eo quod *εδαρσεν* appellatur, & ab Aëtio dicitur habere caput faxi duritie, & totius corporis lineamenta animalibus illis ſimilia quæ circum lucernas volitant.

NEC MORA.) Noo addit alias notas quādam mortem certam & ſubitam. Addit tamen Aëtius colorem præſertim capitis, & vertigines, perpetuum frigus, deliria, corporis iactationem, & ſtomachi pondiones.

IAM verò.) Scorpio animal eſt de genere infeſtorum, aculeo noxiū, quem foris prominentem gerit. Vnus enim ſcorpio interinſectū eum in cauda habet loogum & perforatū, quo venenum effundit. Hic quibusdam geminus eſt. Sunt autem plures ſcorpionum ſpecies & differentie, ſed à colore maximè ſumptæ, à quibus tamen diuerſe in corporibus affectiones excitantur. Nicander octo enumerat: primam quidem candidiorum, quos innocuos eſſe dicit: ſecundam ruſorum, à quorum morſu febres ardentes & irrequieta corporis iactatio, quæ ſolent conſiſtari qui febribus laborant, & vehemens ſitis.

QVI niger.) Scorpio niger non afficit morte, gignit tantum corporis inquietudinem, & mentem abalienat, ſed cum riſu, ex quo delirii ſpecies indicatur mitioris quādam ſi coniunctum habere furorē. Porro inquietudinem Nicander vocauit *σπασμος* *αἰν*, hoc eſt *σπασμος*. ſignificat enim *σπασμος* apud Hippocratem multis in locis motum, agitationem & perturbationem, quæ in quavis parte oboritur, ſed maxime in ventriculo à cibis diuerſarum qualitarum,

vt Galenus annotat.

CEV nimbi.) Quæ ſcorpio viriſis percuffit, videtur ſibi quaſi grandine verberari & obrui, tantus horror eſt totius corporis. inde Nicander initio operis ſcorpionem *κεν* appellat. Dicuntur illi eſſe ſeptem in cauda intermediā, cum reliquis ſemina tantum ſint, nec vnuquam plura: ex quibus efficitur vt nocentior ſit. Eſt enim ob id cauda valde ſtixili, cum relinquo corpore rigidus ſit. Conſtat autem, vt ait Plinius, eos quibus ſeptena cauda intermedia, ſtixiores eſſe. Itaque quod eadem præſent in cauda, quod vertebat in dorſo, Nicander *κεν* appellat. Coherens autem hæc intermedia inter ſe vinculis & ligamentis, ideo vertebat eas *κεν* vocauit, hoc eſt multis vinculis coherentes, ſinitum numerum pro indefinito uſurpans. Nam ſæpe apud Græcos *κεν* ſignificat idem quod *οἱ*.

LIVIDVS eſt.) Quinta ſcorpionum differentia. *Page 32* colore liuido notatur diſtinguitur tamen & alijs ſignis, vt ventrale diſtinguitur, gula inextplebilis & nulla herba ſatiabilis: præterea & ſymptomatis morſum conſequentibus. hoc enim illi proprium eſt, quod in inguinibus bubones excitet. Non ſic tamen Arabes medici ſimpliciter pronuntiant, ſed adhibita diſtinctione, ſcribentes ſi in partibus quidam infernis acceptum vuluſ eſt, bubones excitari, penem intendi, & ventrem ſtatu tumefcere ſi verò in partibus ſuperis, tumores ſub alis fieri, & crebros è ventriculo ructus.

TANTA ingluuius.) Nicander notat præſertim huius animalis voracitatem. id enim ſignificat *περσεϊδης*. Poteſt & ad huius ſcorpionis venenum referri, quaſi dicat, morſus eius gignit bubones, adeò venenum edat ſerpit & voracitate ſcorpionis imitatur: vel poteſt ad hominem qui punctus ſit referri, tanquam vnū eſt ſymptomatis, vt intelligamus hominem ab eo percuffum ſimili edacitate laborare, quanquam nemo eorum qui de venenatorum morſibus ſcripſerunt, id teſtatus ſit. Adfert & Græcus Scholiaſtes alium ſenſum.

CORPORE ſunt.) Pagurus ſpecies eſt cancri, poſt maxam maximā, cheſtis grandioribus. Sunt autem cheſtes, brachia biſulcis dentata forcipibus, quibus illi obula quæque apprehendunt. Suot & teſta minimè laui, ſed alpetā & aculis paruis conſperſa. Eodem modo & ſcorpiones iſti exaſperantur. Id enim ſignificat *εδαρσεν* verbum. Græcus Scholiaſtes explicat, quaſi ſcriptum ſit Græcè *εδαρσεν*, & participium facit, & interpretatur *εδαρσεν*.

QVORVM etiam.) Cum paguri capti ſunt & mari extracti, fallunt interdum pilcatorem, cum in ſiccō poſiti ſunt, in terræ foramina ſe condentes, vbi ſi eos mori contingat, naſcuntur ſcorpiones, quemadmodum & Ouidius cecinit his verſib.

Concaua liſtores ſi demas brachia cancro,

Cætra ſupponas terre, de parte ſepulta

Scorpion exibat, candique minabitur vna.

ADDE MELICHLORVM.) Octauum hoc ſcorpionis genus à Nicandro deſcribitur, poſtremo caudæ intermediō nigro, pedibus varijs & flammæ ſimilibus, alis denſis & duris & locuſtis ſimilibus, melleo etiam corporis colore. Eſt enim toto corpore ſtaus, mellis inſtar vel ignis. Hic cum ſit viris infeſtiſſimus, nullāque remedium punctura eius admittat, pueri tamen & virginibus fertur eſſe tam peſtifer, vt eos intra paucas horas è vita tollat. Excitata autem febre, mordentiſſimam.

BEMBICIS.) Insectum est ex eorum genere quæ cellulas sibi parant & mellificant. Aculeo ferit ut vespa. Non habet Latinum nomen, à quibuldam bombylus & bombyx appellatur.

CVI TAMEN.) Quamvis apes aculeo noceant ijs quos pupugent, ipse tamen sibi mortem accersit. Relicto enim in vulnere aculeo moriuntur. Itaque stimulus ijs vitam tuetur quandiu in eorum corpore remanet : mortem vero adfert, quando eum amiserunt.

IVLVVS.) Insecti genus est prælongum & multiplex, acuatim repens, tactuque contrahens se : alio nomine *viscus* dicitur.

PEMPHREDO.) Non potui nomen hoc apud alium auctorem reperire. fortè id insecti genus significat, quod Aristoteli *πεμφρὸν* vocatur. Est autem nonnulli similis crabronibus, sed varia, & latitudine similis apibus. Gaza terebinthem conuertit.

SCOLOPENDRA.) Insectum est oblongum, pedibus multis & pilosis, & qui ex utraque corporis parte in ingressu memorum instat mouentur. Ea vivit vel in plures dissecta partes, & si pars aliqua à reliquo corpore abscindatur, in utrumque se movet extremum. Nam & caput versus ingreditur, & in caudam, & ferit utraque sine, ideoque à nonnullis existimatur biceps. Si morsum intulit, locus per ambitum liuore & fugillatur & computrescit, interdumque, licet raro, sculentus atque ruber cernitur : à morfu ipso exulcerari locus incipit : vlcus id negotium exhibet, ferè remediis unicum. præterea toto corpore prurigo sentitur.

MVS ARANEVS.) à Græcis *μαράδ* dicitur. magnitudinem muri æqualis est, colore mustelæ similis & specie, unde & illi nomen *μαράδ*. Os oblongum, cauda parva, dentes exigui & utraque maxilla duplici ordine digesti. Testes magna ex parte impetit, non hominis modò, sed cuiusvis alterius animalis. Eum Nicander ait cæcum esse, quò fit vt rotarum orbitam transire non possit, sed si fortè in eam conciderit, ibidem emoriatur.

SEPAQVE.) Sepe nomen est duobus animalibus commune. Nam & ita serpens dicitur, cuius mentionem initio fecit Nicander, dicens eum unquam vnicolore cute videri, sed colorem in eorum quæ contingit similitudinem subinde mutare, quem multi eundem esse cum sepedone existimant. Hoc autem loco significat lacertæ parvæ speciem, atque ob id lacertis *σεπα*, hoc est pedes habentibus, comparatur. Est enim lacerta quæ drupes ovipara, & crura habens à latere adiuncta. Hic ab alijs *σεπα*, ab alijs *οὐρε* *σεπα* appellatur, à virgulis quas in dorso habet zrei coloris.

SALAMANDRA.) Lacerti species est, vt Dioscoridi placet, sed aspera magis & scabra. Ignavia est, & punctis veluti stellis variegata : nunquam nisi magnis imbribus provenit, & serinitate deficit. Nihil gignit, neque est in ijs genus masculinum, fæminæ solum, sicut neque in anguillis. Tantis autem illi rigor inesse perhibetur, vt in igne diutius versari possit illæsa, ipsamque etiam exingueret, perinde atque glaciæ. Effluit enim ex eius cute mucosus quidam & frigidus humor, qui eam extirpi prohibet. Est autem cuius ei *σεπα*, hoc est rimosa, atque ex his rimis humor ille defluit. Vbi verò totus efflueret & fuerit absumptus, si diutius in igne persistat, postea conflagrat. Inter omnia ve-

nerata scelus eius maximum est. Singula enim, ait Plinius, singulos faciunt, nec plures pariter sustinent. salamandra populos pariter necare in promissis potest. Nam si arbori irrepserit, omnia poma insidit veneno, & eos qui ediderint necat frigida, nihil aconito distans, quinimo si contacto vel potè ab ea ligno crusta panis incoquatur, idem venenium est, vel si in puteum cadat. Cæterum eius maleficia aperit ab ipso Nicandro explicantur in Alezipharmacis.

SED neque.) Muræna piscis est prælongus, anguillæ similis, sed latior, magno oris ritu, in quo dentes sunt acutissimi & venenati, quorum morsum eadem quæ & viperæ symptomata consequuntur. Dicitur aliquando in rabiem agi perinde atque canes. Ob id piscatoribus formidabilis est, & si quando à cellula piscatoria, in qua præda reposita solet, erumpat, tantum metum iis incutit, vt à cymbis in mare sese præcipitent. Dicitur etiam aliquando cum vipera coire, unde muræna perniciosa, teretes, minores, & varis gignantur, quod tamen quidam fabulosum existimant, sed ita tantum videri, propter similitudinem myri & murænae : sic autem vocant marem qui generat.

NËC me.) Pastinaca piscis est planus, chartilagineus, laevis, nullis in toto corpore aculeis, præterquam in cauda, in cuius ferè medio aculeum longum, acutum & utrinque serratum gerit, quem Plinius radium appellat, & pro telo esse dicit, nihilque visquam eo esse execrabilius. Neque enim vim tantum pastinaca venenata est, sed ea etiam mortua pestifer est, non animalia solum à se puncta interit, sed etiam herbas & arbores. Siquidem non multò postea folia decidunt, totique ipsa arbor exarescit, tanquam perusta solibus. Oppianus lib. 2. *τὸ δὲ πῶς* scribit Circe filio Telegono, quem ex Vlyse suscepit, dedisse pastinacæ radium, vt eo cum hostibus dimicaret, sed cum Ithacæ peruenisset, & patris sui, quem non agnoscebat, armata abigeret, occurrentem atque auxilium ferentem patrem eo vulnerasse & occidisse. eam ob rem ab Horatio Telegonus patricida appellatur.

LYCOPSON.) Sic dicitur à Galeno & Paulo *λεγύσον* herba quæ apud Dioscoridem *λεγύσον* vocatur. Species est anchusæ & in altum valde excrevit, unde *λεγύσον* Nicander appellavit. *λεγύσον* enim caulem significat.

CICAMA.) Hefychius scribit esse olos non simile *τῷ καζέμω* *καμάδ*.

AIVGÁ.) Ea est quam *χαμαίτων* appellant, quam Nicander diuisis nominibus *χαμαίδων* dixit.

FVCVM.) Frutex est lactuce similis, in marinas, unde *φύκος* *δολύτων* ab omnibus appellatur. Huius cum sint plura genera, panicum, ait Dioscorides, aduersus serpentes Nicander dedit.

SPIGEA.) quid per *σπείγει* Nicander significet non satis mihi liquet. Spicæ reddidi propter radicis longitudinem, quasi in modum spicæ prolapsa sit, fortè verò hoc nomine vilitatem eius designavit. Id enim significat *σπείγει*.

THYLACIS.) Duo feruntur papaveris genera, quorum quod calycibus est maioribus dicitur *θαλασσί* quasi fluctulatum, quia in siccis defecretur : quod verò minoribus est, *εὐθαλά*.

FICI.) Græcus Scholiastes dicit hoc loco *φύκος* nomine designari ficum agrestem, potest verò & sylvestris : utraque enim antidotis theriacis convenit auctore Dioscoride, significat à *φύκος* apud

Hippocratem *τὸ ἐκ τῆς ἀφροδισίας*, ut annotavit Galienus, quod & hunc loco quadrat, in quo Nicander monet, summa tamorum hinc germina decerpenda esse.

HERBÆ SACRÆ.) Verbenacam intelligit, Græci appellant *ἀφροδισία*, quod columbar ea delectentur, ut scribit Dioscorides.

Pag. 13

PARTHENIL.) Vox hæc ambigua est: nam eo nomine plantæ duæ designantur, una coriandri folijs, à Latinis solis oculus dicta: altera folijs mercurialis, quam à *ἑστῆς* sine murali herbam appellant. verum Nicander hic significat, nondum liquere arbitror, quamvis Græci Scholiastes scribat parthenion hoc ab alijs à *ἑστῆς*, ab alijs verò *ἀφροδισίας* intelligi.

PETALITIN.) Hæc apud Dioscoridem *πυλῶν* appellatur, sunt enim *πῦλον* & *πύλον* idem.

RVBRO Lemniac.) Hoc est sphragidi Lemniæ, quam vulgò terram sigillatam vocant, cuius præcipua laus in antidotis est.

SPINOSÆ.) Quid intelligat Nicander incertum est, male pumici, an verò *τὸ ἐκ τῆς ἀφροδισίας* simpliciter dictæ. Nec certò similiter constat, quid orobanchos appellet, an eam herbam, quam à *ἐρδῆς* Dioscorides appellat, complexu suo cicer & eruum necnam: cui tamen omo veterum vim tribuit aduersus venena: an potius germia mali pumice, ut Græci Scholiastes interpretatur. Cuius sententiæ videtur etiam Hesychius accedere, scribens à *ἐρδῆς* à quibusdam *αἰνῶν* appellari.

ONONIS.) Hæc est *αἰνῶν*, quam & *ὀνόνδα* à quibusdam vocari Dioscorides ait. Ramos habet frequentibus geniculis cinctos, ideo *αἰνῶν* à Nicandro dicta.

CORIL.) *κορίλη* & *κορίλη* Græcis dicitur, quod Latinis coriandrum. Cuius montani siue agrestis semen coo sinit legendum aduersus serpentium venena, quamvis Plinius lib. 20. cap. 20. scribat, coriandrum inter sylvestria non reperiri.

CONYZÆ.) Ead eorum generum est, maioris minorisq. Hic minorem diligendum esse dicit, cui sunt folia minora & arctiora, licet & caulis.

STRATIA.) Ciuitas est Arcadiæ, in qua natum potrum præcipuè commendabatur, sicut apud Romanos Anicinum. Potest tamen alia esse interpretatio, si *στρατία* pro exercitu & expeditione intelligamus, ut porrum militis dicatur garum aptumque militibus. Prior interpretatio magis placuit, quod in omnibus exemplaribus *στρατίας* legerim accensu in penultima, quomodo obferuari ab omnibus scriptum esse huius vrbis omen.

Pag. 14.

BVLBI.) Siue proprie dicti, siue ipsius etiam scillæ, ut Scholiastes interpretatur. Est enim bulbo si est.

DRACONIS.) Intelligit dracunculum, cuius caulis versicolor est & maculis respersus purpureis, ita ut anguem plantæ referat.

SCORPIVS.) Pluribus plantis scorpius nomen dedit: una est folijs parvis, & femine simili caudæ scorpionis, vnde & nomen habet. Alia est eiusdem nominis, radice singulari & breui, ex qua nullum folium erum pit, sed vice eius habet aculeum in caumine. Est & alia, licet valde ab his differens, quæ graminis modo nascitur, cauliculis geniculatis, cyclaminis folio, radice leniter hirsuta, scorpionis effigie, quæ arida paulum incuruat scorpioo modo, quare scorpium eam aliqui vocauerunt. Hanc loco ito Nicander manifestè intelligit, consulens legendam esse eiusmodi radicem. Dicitur & Helio-

tropium *μαγνῆσιον* siue *μαγνῆσιον*, ab effigie scorpionis caudæ quæ in eius floribus apparet.

SIDAS.) Sida herba est lacustris in Orchomenio lacu Boetio frequens, quam hic proculdubio Nicander intelligit. Id quod indicat vrbium & florum nomina quæ hic vsurpat. Nam Piamarthe, à qua *αἰὲς ἀφροδισίας* appellant, fons est apud Thebas Boetias. Cope autem sunt vrbis Boetias, ad ingentem lacum sitæ, quem Copadem Strabo appellat. Schoenus autem & Cnopus fluij sunt qui in eum lacum influunt.

REDOLENTIBVS.) Scholiastes existimat Pag. 14.

ἀφροδισίας omo esse proprium alicuius herbe, quam *ἀφροδισίας* appellari dicit, sed quænam hæc sit nunc explicat. Certè oullum tale herbe nomen legitur. Itaque ipsum cicer sylvestre intelligendum existimo, quod reuera acri odore est, ut ait Dioscorides. Quare non solum Nicander ipsius sylvestris ciceris semen commendat, sed ipsius etiam vires ramos, & totam denique plantam graui odore præditam.

CONSITA rura.) per *ἰσχυρὸν* hortos intelligere oportet, & loca arboribus consita, quæ Græci *καὶ* appellant, quæ *καὶ*, hoc est hirsuta dici possunt, propter herbatum fruticem quæ copiam in ijs nascuntium, metaphora à pilis animalium sumpta, quorum vicem in agris germina & herbe præstant.

HYACINTHI.) Patria Spartani hic fuit, eumque Apollo valde dilexit. Cùm autem à Eurotam, quem Nicander floiolum Amyclæum, hoc est Lacedæmonium appellat, discum simul ludentes iacerent, accidit ut in terram decideris discus, quem Apollo in sobole iecerat, faxi reperculso resiliens in Hyacinthi caput, eumque occiderit.

CVPRESSVM.) Humilis hæc cupressus *καρυῖς* appellatur, est Græcis dicta, quam Plinius lib. 24. cap. 15. inter herbas recenset, atque ex vino potam contra venena serpentium omnium scorpionumque polere scribit. Sunt tamen qui inter fructus potius referant. Addidit autem Nicander nullus, ut eam distinguere ab arbore.

RADICES Libycas.) Silphium siue laserpitium intelligit, quod præcipuum in Libya, maximè autem Cyrenis nascitur. Pag. 14.

SIN te.) Proponit Nicander alia ab herbis, earumque radicibus & seminibus iam commemoratis remedia, paratu admodum facilia, quibus mortuus serpentium curemus, ut nihil ad perfectam curationem desit. Ac pèlimum quidem si remedium quæ naturali proprietate aduersus venena valent, ignarus es, qualis hominum turba est infinita, ut herbe ipse quæcumque tibi primùm occurrerint decerpantur, mandantur, foganur: deinde earum terrimentum cataplasmatibus modo vulneri imponatur. Causa enim remedia aliquando inuenit, præcure admodum herbe sunt quibus omo infus vis quædam alexipharmaca. Imò verò natura inter ipsas pestes propria remedia plerumque oriri facit, ipsique serpentes sua secum remedia ferunt. Scorpius enim sibi ipsi remedio est, & constat de morosis à vipera, si eiusdem viperæ felle plagam illinant, protinus sanari.

CVCVRBITA.) Prodest eam ob causam, quod venenum intro subitus traiecit, & calore suo temperet & resoluat. Nec dubium est quin cum copiosa flamma admoventi debeat. Pag. 14.

FICI.) Soccus lacteus fici, tam sylvestris quam secutiæ, aperit matus, & exulcerat corrupta, ob id attrahit venenum, eique exitum per cutem molitur. facit idem & ferrum cædens protinus à plaga adhibitum.

VTER.) Hoc remedium genus convenit cum vulnus in pedibus aut manibus acceptum est: neque enim commodè corporis trunco adhiberi potest. Vinum vires habet concoquendi, temperandi, mitigandi, attrahendi, digerendi per halitum, & dolorem sedandi. adhuc naturali quadam proprietate vim habet venenis aduersam. Nec tamen ea tam est efficax & præsentanea, ut protinus medeatur, sed temporis spatio venenum attrahit atque digerit. Quare interea oportet artus ipsos læsos, atque in vtre immersos supra vulnus arctè deligare ipsidem vinculis quibus vter ipse deligatur, non tantum ne vinum ab vtre fluat, sed ut prohibeatur intercipiaturque veneni cursus in partes alias principes.

INGVINA.) Si in pede mortuus est, oportet pedem in vtre vino plenum demittere, & supernam pedis partem versus inguina deligare ipsius vtri vinculis. Nec dubium quin si in manibus plaga accepta est, idem oporteat in manu moliri, eamque ad axillam vincire. Sic ex vno alterum intellige.

FIMVMVE.) *μῆγε* finum quidem omnem significat, sed propriè capillum, cui peculiariter eas

vires Dioscorides tribuit, ut in aceto decoctus & impositus serpentium moribus medeatur.

MASSAM.) Apud Græcos *μαῖσα* non modò manum, sed etiam quicquid manu comprehenditur, significat. Hoc loco dicitur massa, quæ ex multis radicibus, herbis, feminibus floribusque simul mixtis coalescit.

GLYCYSIDES.) Sic vocari præterea Dioscorides auctor est, & tenuem esse mari radicem.

VRTICAM.) Eius duo genera sunt, vnum maius, alterum minus, quod ego hic designari arbitror. Nec tamen reperi vrticam ab alio auctore expressè iudici. Coniectura verò facilis est, quòd eadem sit huius nominis ratio, quæ & *urtica*, facta videlicet à pruritu nomine. Eam autem *χρυσάνθη* vocat, non quòd humi serpat, sed ad maioris solam differendum.

LICHEN.) Est callus in equorum genibus & supra ungulas in flexu earum partium duratus.

CONCHA.) Vult salinum salis plenum addi hinc theriacæ. Hic enim *ἀλῆ* non pro aqua marina, sed pro sale accipere oportet, quem & reliquis omnibus theriacis medicis immiscet.

ΝΙΚΑΝΔΡΟΥ
ΑΛΕΞΙΦΑΡΜΑΚΑ.

ΝΙΚΑΝΔΡΙ
ΑΛΕΞΙΦΑΡΜΑΚΑ.

IO. GORRÆO PARISIENSI
Medico Interprete.

*EIVSDEM INTERPRETIS IN ALEXI-
pharmaca Prefatio, omnem de venenis disputationem
summatim complectens, & Annotationes.*

AD REVERENDISS. DOCTIS-
simúmque Cardinalem Io. Bellaium,
Episcopum Parisiensem.

P A R I S I I S,

M. DC XXII.

REVERENDISS.

DOCTISSIMOQUE VIRO

IOANNI CARDINALI BELLAIO,

Episcopo Parisiensi.

IO. GORRÆVS. S. P. D.

B S O L V I tandem hortatu tuo, reverendissime Cardinalis, susceptam *Alexi-*
pharmacôn Nicanri versionem. Et quoniam cum tibi primos eius versus recita-
rem, eam iam tum placere tibi animadverti, teque auidè in super percontari & disse-
rere de venenorum facultate, eorûque remedijs: & multas dubitationes attulisse,
quibus difficilissimum esset ex tempore respondere, putavi me erat tibi facturum,
si quæ per otium his de rebus meditatuse essem, ea literis mandarem, & amplissimo
tuo nomini nuncuparem. Non sum autem veritus animum tuum publicis maximis-
que negotijs occupatum, & in rem Christianam cum summo Pontifice & reliquis religionis nostræ pro-
ceribus Romæ incumbentem, istorum lectione interpellare, ingenij tui, doctrinæ, & studiorum certus.
Sic enim res arduas agitas tractasque, ut minimè perturbatus, sic libros omnes & difficilissima quæque
lectitas, quasi non discere, sed multò antè intellecta reminisci videare. Itaque te & Nicandro, & huic
quam de Venenis conscripsi disputationi horas aliquot succisivas haud gravatè daturum confido, & eò li-
bentius, quòd illa brevissimè & quantum facere potero clarissimè venenorum naturam atque differentias
explicabit: deinde cautionem quam vitandis ijs adhibere convenit, postremò generalem omnium curatio-
nem comprehendet. Nunc ergo relictis ambagibus quid venenum sit dicendum est.

Quicquid intra corpus assumptum ita corporis naturæ repugnat, ut vinci ab ea assimilarique non possit,
sed è contrario corpus immutat, quomodo ipsum cibos solet, venenum propriè medici appellant. Sæpè au-
tem veneni generalis significatio est, omnia comprehendens, quæ quantum non sint naturæ contraria, vi-
tio tamen aliquo & errore, hominem è vitæ quandoque tollunt. Ad hunc modum & aqua & vinum, à
balneo aut cursu, aut aliâ vehementi exercitatione intempestivè atque immoderatè exhausta, venena dici
possunt, iisque Dioscorides in venenorum catalogo locum dedit. Sed & ciborum potuumque præposterus
ordo sepius effecit, ut quæ alioquin innoxia, imò verò optima erant, lethalia evaserint. Sunt autem
venenorum omnium (de his etiam loquor quæ non propriè venena sunt, ne disputatio imperfecta relin-
quatur) due differentia, quippe vel qualitate manifesta, naturæ hominum repugnant, aut tota substā-
tia adversantur. Totam substātiā appello id quod non qualitarum modò, sed etiam corporum simplicium
certo definitòque temperamēto constituitur. Est autem rebus omnibus peculiaris quedam mixtio, per quam
eiusmodi sunt quales conspiciuntur. Aliter namque homo elementis qualitatibusque primis temperatus
est, aliter vipera, aliter pyreticum, aliter hyoscyamus, & reliqua omnia: atque ex eiusmodi temperamento
quedam substantiæ proprietates emergunt, & cuiusque rei forma specièsque consistit. Proinde quæ hoc
modo agunt, ea tota substantia, toto genere, totaque specie agere dicuntur. ac quoniam sua cuique substā-
tia est, propriumque temperamentum, vel sapientissimis philosophis incognitum, occulta etiam proprie-
tate: sic attractio, retentio, & alteratio nutrimenti perficitur, sic & quarta facultas quæ alieni segregā-
trix est, suum obit. Nam quatuor hæc facultates effectus sunt totius in quovis corpore substantiæ, quæ
ex calido, frigido, humido, & sicco inter se mixtis componitur, non autem unius aut alterius earum quas in
se habet qualitarum. Ad eundem modum lepus marinus pulmonem, cantharides renes & vesicam exul-
cerant. Sic etiam agunt (ut uno verbo absolvam) quæcumque nullo in se igni calore, aut frigore, aut humi-
ditate, aut siccitate prædita sunt. Sunt autem hæc omnium efficacissima venena, illisque devoratis, aut
alio quovis modo in corpus incidentibus vix ulla medicina hominem periculo subtrahere potest. Sunt enim
hæc naturæ humana non solà quidem aliqua qualitate, ut quæ refrigerant, sed toto genere specièque dele-

teria. Illa namque interdum vincuntur, & in nutrimentum animalis abeunt: hæc vero etiam si quantitate decorata minima fuerint, sensissimos tamen pariant affectus, vitæque adimunt. At quæ sola qualitatibus perniciosæ sunt, multa minus habent periculi, minimam vero quæ siccitate aut humectatione animalium corpora immutant: ita frigore enim & calore actionis vehementia superantur. Quæ de re non arbitror quinquam dubitare, qui meminerit hæc quidem agentes, illes vero patientes ab omnibus phlegethis nuncupatas fuisse, sicut nec de eo quod ante propositum est, in venenorum numero ea haberi & hominem perimere, quæ vel aliqua simplici qualitate, vel gemina in corpus animantis supra quam ferre possit, agunt. Vita enim aut temperamentum est, aut non potest sine temperamento constare. Dissoluitur autem id immoderate, vel coloris, vel frigoris, vel humiditatis, vel siccitatis excessu, aut composita aliqua ex istis intemperie vehementia. Sed hæc omnia pertinent ad posteriorem veneni significationem. Nul- lum enim horum tota substantia corporibus humanis aduersum est, sed sola qualitate, quæ si contraria temperetur, ipsum in corporis humani nutrimentum facile cessuram sit. Cuius rei hoc vnum potest esse certissimum documentum, quod nisi multa deurentur, non sint futura mortifera: cum quæ toto genere substantiæque deleteria sunt non modo non possint inquam concoqui, & corpori nostro similis euadere, sed etiam multo minus, parciusque sumpta interimant. Quamquam & horum quoque iustum modum esse oportet, quando nec censestima scintille portio vitæ, nec aquæ semiguttula refrigerandi vim habet. In calidorum genere quæ calore solo occidunt (nam & alia sunt quæ una cum noxio calore habent & substantiæ repugnantiam, sicut cantharides, auripigmentum, & arsenicum) quamplurima habentur, & iterum & quartæ exalfacientium ordinis. Illa simul atque in corpus incidere, spiritus, humores, solidæque partes accendunt: singulis febrem, syn copas, vigilias, deliria, & cætera summi caloris symptomata promouit, ætatem solui vel principis alicuius partis, vel multarum etiam temperamento afferant mortem. Quæ tamen (ut antè dixi) maleficia non possunt à calidis, uti nec contraria à frigidis, proficisci, nisi eorum magna prius copia deuoretur. Siquidem non potest vllum animal perire, priusquam cordis actio in totum aboletur. Id autem citra maximam intemperiem non potest contingere. Cor enim non simpliciter quàm par est calidius, aut frigidius, aut humidius, aut siccius moueri desinet. Nam deterius quidem ob istas intemperies euenire suo fungetur, non tamen antè moueri desinet prorsus, quàm immensa aut caliditas, aut frigiditas, aut alia qualitas temperamentum vimque eius omnem exoluerit. Talis quidem est calidorum facultas. Atque simpliciter frigida sunt, ut lactuca, protinus atque sunt in venas & arterias recepta, & in principis alijque partes vehementia symptomata inducunt, stomachi partiumque, ad ventrem attinentium tensionem, tormina, ructus, spirandi difficultatem, suffocationem, capitis grauitatem, torporem, vertigines, mentis alienationem, cordis palpitationem, ætæque & mortifera tandem syn copas. Quorum alia quidem facultatis naturalis, alia vitalis, alia animalis, noxam consequuntur. Istis namque facultatibus, vita animalium omnium continetur, neque una earum incolumi animal interire potest. Itaque à veneno male affici necesse est, ac pro sumpti veneni qualitate, modoque symptomata variis apparere. Veram quædammodum morborum aliqui proprij sunt naturalis facultatis, alij autem vel vitali vel animali peculiariter accidunt, à quibus tamen reliquæ duæ pariter perpetiuntur: sic & inter venena crediderit aliquis esse quæ cor primo & maxime ladunt, vel cerebro aut iecori nocent, reliquæ autem duæ vitæ principia per consensum afficiunt. Hyoscyamus enim per se, primumque cerebro molestus esse videtur, quippe qui siuilem ebriitatis amentiam inducat, in cæteris autem parum corpus immutat. Ephemerum Colchicum viribus naturalibus ex professo inimicum esse, quod præcipue illud alui profinium excites, in quo liquida excrementa aquas referunt quæ recens macerata carnes abluunt. Aequè & argenti spuma, quæ ventris grauitatem, pleonque producit, urinam suppressit, & totum corpus plumbi colore inficit. Deinde vero malum serpere, & in vniuersum corpus diffundi, ut postea & cerebrum & cor sociæ facultatis acerbissimo casu consternantur. Sunt enim certissima duo illa in medica arte principia, & frequentissima à Galeno usurpata: Corpori humani partes aliquando per se, primumque affici: interdum vero alijs primò laborantibus consentire: tum una peruenit facultate aut principe particula, reliquæ omnes non post multò interire. Proinde videri potest necessarium non esse veneni assumpti substantiam, aut qualitatem in cor perpetuè peruenire, sed tantum cor vel primò ex veneno laborem, vel ob veneni malignitatem peruenit aliquam facultatem, cor collabi per consensum ruerique oportere. Quis enim putet cantharidas haustas ad cor deferri, quæ contrario timore ad renes & vesicam properant? Quibus in partibus cum ulcera excitant, phlegmonem accenderint, & alia atrocia symptomata inuexerint, non videatur mirum si inflammentur spiritus, febris acuta oritur, inde syncope atque deliria superueniant, & tandem non naturali modò facultate, à qua primum malum coepit, sed etiam animal & vitali ex consequenti exolutis, mors tandè hominè inuadat. Quid enim quod & Nicander & Dioscorides cerussæ, salamandæ, & multorum aliorum accidentia describentes, nullum affecti cordis indicium prodidit? His quidem rationibus non vera esse medicorum sententia videri potest, ab omni veneno cor semper impeti. At illa tamen verissima est, nec temerè à tantis auctoribus profecta. In cor enim agunt omnia venena, siue intrò assumpta sint, siue aliunde in corpus sibi uenit, à parte cui primò infederunt in cordis regionem prorepantia, aut vitiosos quosdam vapores vel malignam qualitatem exhalantia. Nam si venenum tota substantia animali contrarium est, utique &

composita præstantissimaque totius animalis particula, in qua vita est sita, contrarium sit oportet. Quan-
quam aliquid quoque partibus infusum est, atque interim dum ad cor properat, effecti cerebri aut partium
facultatis naturalis deferentiam evidentiissima signa exhibeat. Si quidem negari non possit pleraque et in
particula mixta quam alteri inimica esse, que tamen sunt omnibus primò & per se noxia. Verumtamen si
has partes primam inhauserit, in his non conquiescit, sed ab ipsis ad cor proficiscitur. Si vero primum cor
vapuletur, alio occidit, nec habet necesse in cæteris partes grassari. Cordis enim actione cessante, protinus re-
lique omnes supprimantur, quando non nisi peculiari cordis temperie actiones suas perficiunt. Quamobrem
illa perennante, actiones quoque & cerebri & secumoris aboleri necesse est: sed non è contrario, temperie co-
rum perperda, cordis simul actione desinere. Nam si & sentiendi & movendi facultas desit, nulla que fiat,
et in his que per hyemem latent animalibus, alimentis distributio concoctioque: haud tamen negandum quin
civere animal possit quandiu cor illæsum permanferit. Que igitur de repente interimunt venena, & pau-
cas intra dies, vel etiam horas, hominem è vita tollunt, non potest dubitari quin cordis in penetralia de-
ferantur, quia corde non affecto ita subito mors non potest contingere. Sunt autem cuncta eiusmodi ve-
vena calidissima, & magna ex parte erodentia, vel putrescentia, sed partium prædita tenuitate, adeò ut
leserit à nobis incallescant, vel nihil etiam perperfa, protinus in venas arteriasque insinuantur, & in cor-
poris humani præcipuam arcem invadant. At non sic frigida & que crassum sunt partium delectaria:
non enim simul ut in ventericulum descendere, aut alteri inhaere parti, tum quam possident lethalem
exerunt. Deduci namque illa in corpus oportet priusquam occidant, & per venas ire: id quod frigida per se
præstare non possunt, sed vel à nativo corporis calore, vel ab alio quopiam adjuvari necesse est. Sunt enim
frigida natura medicamenta, sicut rectè è veteres prodidere, potestate frigida. Siquidem quadamtenus re-
frigerandi potestatem ab animalium corporibus accipiunt, ut & illa calfaciendi. Est enim hoc utriusque
commune, quod alterationis principium in ipsis à passuro corpore excitatur. Sed que potestate quidem ca-
lida sunt, hanc modò mutationem accipiunt, quod à nobis incalessant: que verò natura sine potestate,
sue per se, aut si aliter loqui placet, frigida sunt, hæc ab animalium calore comminuantur & motus ini-
tium accipiunt. Neque enim aliter vitæ principia refrigerare possunt. Namque frigida crassarum sunt par-
tium & pigra, nec facile moventur, inque venas insinuantur, nisi natà sint quod eas extenuet & in sub-
tiles partium matas deducat. Deducit autem ut causa quidè prima, arteriarum dum se distendant, attractio,
ut materiales autè minisq; præcipue substantiæ tenuitas. Que quum non in sit frigidissima medicamentis, eà
aliunde necesse est provenire, nèpe vel ab innato nobis calore, vel etià externo: quomodo legimus Athe-
nienses hominibus sceleris cicuta cum vino propinare solitos, non optimo quidè & generoso (tale enim cicu-
ta & omnia alterius veneni frigidi remedium est) sed debili: quod partium quidem cicuta crassitiem ex-
tenuare, non autem frigiditatem temperare possit. Si namque in ventericulo, & prioribus venis diutius im-
moretur, calore nativo paulatim incalescens, & viribus naturalibus sese recolligentibus expelletur, vel
etiam concoquetur. Quam ob causam fieri Galenus putavit, ut hominem quidem cicuta ingulet, sturnis ve-
rò præbeat alimentum. Sunt enim hominum meatus ampliores, tum caloris maior vis: tum arteriæ va-
lentius cicutam absorbentes: sturno autem contraria omnia: quo fit ut cicuta in eo & retineatur & cun-
ctetur diutius, & à corde tanquàm ligna ab igne, incalescens sese spatio concoqui patiatur. Ita que iam per-
spicuum est arbitror, venena omnia per se cordi noxia esse, neque prius venturam mortem quam eorum
qualitas, vel substantia ipsum afflixerit, prostraverit que. Ut autem ad propositas venenorum differentias
redeamus, si propter intemperiem pleraque occidunt, certum est in eo genere tot inveniri differentias quot
habentur intemperies. Et facile quidem est compositas per simplices intelligere, ut & tertiam ex duabus
primis emanantem. Sunt enim venena quedam non substantia modò, verumetiam qualitatibus mortifera,
à quibus mixta quoque symptomata exoriuntur. Quo in genere maxima pars venenorum est. Paucissima
namque sunt & prope nulla tota specie delecteria, in quibus calor aut frigus manifestò non exuperet. Quod
qui sensu explorare vult, haud obscure deprehendere possit. Nam & qualitatem & que calfaciendo, re-
frigerando, humectando, siccandoque nocent, vel etià profunt, ratione facile inuestigamus & assequimur.
Vehemens enim qualitas sensum prorsus commovet, nec latere potest. At caliditatem quidem frigiditatem-
que medicamenti delectery ea que paulò antè recensui, symptomata consequuntur. Quorum si nullum, aut
admodum obscurum exhibitò veneno succedit, sed sudores præcipue pauci frigidi, & animi deliquia
contingant, tota substantia id esse delecterium certissima fides est. Neque enim licet aliter vim totius substan-
tiæ venensicè deprehendere, quam vel ex eo quòd nulla manifesta qualitas in eo prævaleat, nihilque eorum
superueniat que eiusmodi venena sequi solent: vel per experientiam. Quod non modò de facultatibus dele-
teris verum est, sed etiam de alexiterijs atque purgatorijs. Hæc namque per rationem inveniri nullo pacto
possunt, nisi quòd in quibusdam probabilis tantum suspicio est & coniectura. In his maxime que propriè &
peculiariter mala quedam designant. Nam quòd lepus marinus pulmonem exalceret, coriandrum in furo-
rem agat, hyoscyamus insaniam & ebrietatem representet, papaver vehemens soporem stuporemque
inducat, non aliter quam per experientiam cognovimus. Quippe si rationem horum scrutari volumus, fa-
cile hallucinabimur, præsertim in postremis duobus, si consideremus utrumque frigidum existere. Sic enim
debuit utrique idem symptoma succedere, nec ab hyoscyamo insaniam provenire, que & naturam & causas

habet à sapore maximè differentes. Hæcigitur non frigida modò corpus exagitant, verùm tota etiam substantia. Sed & inter calida licet etiam reperire quæ præter noxium calorem, permixtas alias continent nocendi facultates. Arsenicum, argentum vivum, cantharides, chrysocolle, pitho campe, non tantum uniuersum corpus inflammant, sed & erodunt, eliquant, & putrefaciunt. Horum autem duplex tractatur esse discrimen. Aliæ enim verè, aliæ non verè putrefaciunt, Græci sceptica vocant. Verè quidem putrefaciunt quæ calore, & humore immodico scatentia, cum fectore substantiam corrumpunt: non tere autem quæ sine fectore adurant, colliquant, & citra euentem doloris sensum absumunt, ut arsenicum, dryopteris, aconiton, sandracha. Liquant enim illa & tabefaciunt corpus, etiam absque dolore: quævis quantitate minima deurentur, sed potissimum si tenellam in carnem, aut locum calidum humidumque inciderint. Cuncta enim quæ putredini obnoxia sunt, calore & humore solent putrescere. Quare cum sanguis, sicut & illa, calidus exstat & humidus, perpetua quedam putrefactio fit, tum corporis, tum medicamenti, quando & in se inuicem agunt, & vicissim alterum ab altero perperitur. Quo fit ut corporum putredo vitari non possit, quantum crasso atque terrestri exhibitio veneno in longum tempus differatur. Nam quemadmodum qualitatum primarum vehementes intemperies deleteria est, sic & secundæ qualitates à philosophis nuncupata, venenorum actionem vel accelerant, aut retardant, vel mutant, aut etiam efficiunt seniores. Siquidem pharasma quod Græci à putrefactione *εμμενδύς* appellat, si crassum est in corporibus diutius hæret, & delitescit, deinde spatio putrescit, & vicinas simul corporis partes erodit & putrefaciunt, hoc solo ab eo quod subtilius est, & partium magis tenuium differens, quod plures aliquanti dies hominem vivere patitur. Quæ enim tenuia sunt, citius detrimentum afferunt, & alie in corpore subeunt, nisi vna à cum cremenis, priusquam corpus iniuria afficiant, vacuantur, ad quod ipsa etiam partium tenuitas accommodatissima est, quæ & miscetur facilis, nec tam obstinatè facultati expellenti resistit. Ex his apparet quantum inter venena tenuium partium & crassarum intersit. Illa ad agendum quodè pigriora, senioraque sunt, ut & impare se tractari manibus, & ore etiam contineri patiuntur, sed vehementissime postea vrunt, erodunt, exedunt, disrunciant, atque mora vires & perniciem maiorem consequuntur, & ubi semel rodere coeperunt, immedicabilia euadunt. Hæc autem citò quidem penetrant & avert, verùm mitius adurunt, non vellicant, non morsu laceffunt, nec crustas creant, sed citra mortu, citra doloris sensum, si in venas & corporis habitum recepta sunt, carnes colliquant: aut si tam bona fortuna fanerit homini, ut cibos optimos, plurimisque ingesserit, aut antè corpus amuleto præmunerit, aut medicamentis promptu nanciscatur, non multo post furorem deponunt, & viribus destituta extra corpus propellunt. Non solam autem secundæ illa qualitates, venenorum sunt (ut ita dicam) comites & ministri, venenæ etiam per se solæque mortis occasionem aliquando attulere. Nanque taurinus sanguis, & lacum admixtum coagulatum est, non alio quàm obstructione interitum minuitur. Obstructionem autem maximam illorum crassities inducit, præter quàm nihil est neque in taurino sanguine, neque in eiusmodi lacte culpandum. Expotui, ut arbitror, præcipuas venenorum differentias: & quomodo quodque agat, & corpus immetat, satis mihi videor declarasse. Nam siue per os assumpta siue punctura aut morsu venenatorum animalum introuissa, siue per oculos etiam penetrarint, ut de Basilici veneno proditum, siue per odoratum aut respiratiorem, aut poros & spiramenta cutis, siue aliter in corpus recepta sint, in cor, nisi sedulo succuratur, deferri docuimus, & quo citius ad cor peruenierint, eò mortem celeriores contingere. Perueniunt autem aut substantia sua, aut venenatos vapores exhalantia, aut sanguinem etià insufficientia qui in cordis ventriculos admitti debet. Dictum autem præterea est, omnia initium motionis à calore nostro accipere, siue frigida, siue calida sint, etiam si multo minus negotij in excitandis ad motu calidisquàm frigidis pharmacis impendatur: omnium autem minimum in iis quæ viventia animalia iaculantur. Hæc enim à viventibus profecta, principium motus secum quodammodo videntur attulisse. Reliquas autem differentias persequi superuacaneum puto, ut venenorum alia naturalia esse, alia artibus quibusdam concinnari. Ex naturalibus autem hæc animalia esse, cuiusmodi sunt cantharides, buprestis, salamandra, araneus, buffo, rana ribeta, & quæ in paludibus degens muta est. Hæc verò, animalium partes aut excrementa, ut recens taurinus sanguis, animalium maximèque equorum sudor, extrema cervi cauda, rabidi canis salua, & serpentium virus. Hæc verò semina, ut hyoscyamus, coriandrum, cicuta, nigella, psyllium. Hæc verò liquores, ut opium, carpassi liquor, thapsia succus, elaterium, mandragoras. Hæc verò radices, ut chamæleon, aconitum, thapsia, veratrum, ixiæ, ephemerum. Alia verò arbores, frutices, aut herbas esse, ut snidax, quam Latini taxum nuncupant: solanum furiosum, sardonis herba, quæ ranunculi species est: papauer cornutum, pharicum atque toxicum. Quedam præterea metallica esse, ut æspum, calx, auripigmentum, sandracha, argenti spuma, adorce, plumbum, & argentum vivum. Postremo nonnulla domestica, & in quotidiano vita usu hominibus esse, ut sit atim à balneo, cursu, aut alia vehementi exercitatione, epota effusam aqua, aut vinum. Per artem autem parantur pleraque, non modò ex venenosis, sed etiam optimis rebus. Nam & carnes tam piscium quam terrestrium animalium afflate, si calide illic involuantur, & conculcentur, vapores non exhalant, euadunt venenatæ. Similiter & lacti, quod aliqui optimum est, si quo paulo antè quæ somatur, coagulatum indiderit, mortiferum efficit. Per artem fit cerussa, & argentum, quod vulgò sublimatum dicunt, & sexcenta alia venenorum species, quorum compositionem Orpheus cognomento theologus,

Ovis Mendesium, Heliodorum, & Aratus versibus aliquando prodiderunt, quas hic recensere longum esset, & inutile: atque, et Galeno videtur, periculosum.

Ad secundam igitur propositam dissertationis partem me confitam, & qua ratione venena aliquis præcaveat possit, & quibus ea signis deprehendat, exponam. Remaneat aggredior difficilem, propterea quod tam dolose venena præparant qui clam ipsi homini insidias moluntur, ut vel peritissimos saepe decipiant. Habet autem hæc præcautio geminas partes, quarum altera in ijs que offeruntur dyadicandis & fugiendis versatur: altera vero & victus rationem, & amuleta præscribit, quibus, si quod forte imprudentes iniecerimus, innocuum evadat. De quibus cum dico, nemo à me exoptat familiæ & servorum sibi tradidisciplinam. Sunt enim hæc præcepta in optimi & providi æconomi industria, curaque constituta. Ut neminem, qui suspectum habet venenum, debere se salutemque suam servis quibuslibet credere, sed paucis, quorum & fidem ante à perispperit, & multis sibi devinxerit beneficijs. Non esse etiam quosvis in culinam admittendos. Cibos coquo aut alteri non leviter quidem summoque labro tenus, sed maiore copia prægnandos esse. Vanas vias diligenter & aperto in loco collocandas, ne quæ ea inficiat, aut reptilia (que mirum in modum vini odore trahuntur) irruant, aliæque venenata animalia è tecto in ea dilabantur. Equorum sellas & habenas summa diligentia custodiendas, ne à sceleratis hominibus delibutorio veneno contingantur. Id enim postea à calore nativo eius qui equo insidet, per poros manus atque femorum in venas & arterias insinuat. Verum hæc, ut dixi, non tam sunt medici quam æconomi officia. Itaque quod ars ipsa dicat, nunc expediam. Hominem inter omnia animantia, medio ferè temperamento esse, apud medicos & philosophos convenit: ex quo sequitur cuncta que homini contraria sunt, tantum à temperie abesse quantum maiorem habent cum homine repugnantiam. Quare si mediocritatem temperamenti mediæ quoque qualitates consequuntur, venena quibus nihil magis est adversum homini, summis immoderatisque esse prædita qualitibus necesse est. Quamobrem in veneni suspitione primum hoc præceptum esto, vitanda esse omnia in quibus qualitas aliqua excellit. Porro qualitates intelligo, non caliditatem solum & frigiditatem, & humiditatem & siccitatem, sed etiam reliquas que ex primis originem accipiunt, dulcedinem, acrimoniam, acerbicatem, aciditatem, salcedinem, amarorem, astringentem, & reliquas omnes saporum odorumque differentias. Nec dulcedinem quidem excipio, quod sæpe vel tæti veneni ingratum saporem prætexit & celat, sicut medici pueris amara propinantes absinthia, prius orat pocula circum, ut ait Lucretius. Illinant mellis dulci flavore que liquore: vel multis etiam perniciosi venenis, veluti aconito & arsenico, congenita est. Ephemero etiam tanta inesse dulcedo dicitur, ut miram incaute vescitibus adferat voluptatem. In sunt autem eiusmodi qualitates venenis non aliqua modo manifesta qualitate, verum tota etiam substantia deleteria. Et ferè quidem singula quasdam peculiare habent, quarum cognitio ad propriam cuiusque curationem potiusque ad præcautionem conducit. Proinde ne illa lateant, expedit gustus organa habere quantum fieri potest temperatissima, & ab omni externa qualitate vacua. Quamobrem et aqua pura optimaque (que ut æmulus est, sic nullum ori saporem inducit, qui ciborum indicium pervertat, sed præterea eluit omnem quicquid aliis linguæ infederit) colluere oportet priusquam edas bibasque, & diligenter attentum esse, nec animum ab ijs que ore continet vili cogitatione avocare. Nam qui vel voluptate aliquæ irretiti capiuntur, aut mentem curis aliquibus occupant intenduntque, hi vel vitiosas qualitates non animadvertunt, vel etiam gustu proditis non reijciunt, sed quasi obliti transgrediuntur. Hæc quoque ne deprehendant, ingens fames aut sitis efficit, que nullo delectu temerè rapta ingerit, nec saporum discrimina distinguit. Itaque vel famem & sitim fugere oportet, vel in maiore sitis fameque non sunt universa rapim bibenda & comedenda. Nec verò id tantum incommodi habet fames, sed in multo maius periculum adducit hominem, quando & venæ plurimum exinanite & cibum vehementer appetentes, venenum, si fortè aliquis ipsum non deprehensum vorari, avidius ad se pertrahunt, & in intima viscera cordisque arcem immittunt. At verò venefici scelestique homines ista intelligentes, synceris venenis eam ob rem abstinere, sed amaritudinem admixtis dulcibus, & odoris gravitatem odoramentis temperant. Neque fraudem quidem istam facile est patefacere, & venenunt hoc modo porrectum auerari, nisi quis ab omnibus conditis elaboratisque cibarijs sibi statuerit abstinentiam. Est enim simplex cibus non tantum in veneni suspitione, sed etiam ad evitandum ab omni iniuria sanitatem optimus. Restat nunc altera pars præcautionis, que antidotis atque amuleti corpus præmunit. Antidotum appellamus que non quidem extrinsecus imposita, sed intra ipsum assumpta, venenis resistunt & medentur. Sunt autem illa & ad præcautionem, & ad curationem efficacia, dispari tamen (ut postea dicemus) modo. Conferunt autem in primis aliquid semper præcomedit, eoque cibo inefficacia que fortè superingesseris reddidisse venena. hebetant enim venenorum maleficia: cibi quoque simplices, qui nobis in usu quotidiano habentur, veluti panis copiosus, cum debili aut mediocri vino in ientaculo, parumque, ante prandium assumpta. Sic enim obstructis à præsumpto nutrimento quod non facile digeritur, meatibus, non tam citò permeant venena, inque venas trahuntur. Verum in primis carice cum inglandibus nucibus, & que mala citra dicuntur, præsidium attulere. Possunt autem tum per se utiles esse, tum simul componi, & ex ijs mixta quedam antidota fieri, quali usus fertur rex Mithrydates, aut quomodo Apollonius coniunxit. Sumebat ruta folia 20. nuce inglandes 2. salis grimum 1. cum carice aliquot. Hæc Mithrydati fuit theriaca, sed meo iudicio, minor. nam & alia est que magna Mithrydati appellatur, ab ista plurimum differens, cuius compositionem Galenus libro priore de Antidotis explicavit, eaque usum fuisse Mithrydatem asserit. De minore autem illa, Q. Serenus poeta & medicus hunc in modum cecinit.

Antidotoꝝ verò multis Mithrydaria fertur
 Confociata modis, sed magnus serinia regis
 Cùm raperet victor, vilem deprendit in illis
 Synthesin, vulgata satis medicamina risit,
 Bis denuꝝ tuta folium, falsi & breue granum,
 Iuglandésque duas, terno cum corpore ficus.
 Hæc oriente die parco conspersa lyzo
 Sumebat, metuens, dederat quòd pocula matri.

Huic cum rex Mithrydates assueuisset antidoto, sic dicitur venena contempsisse, & naturam illam aduersus illa robur comparasse, ut cum a Pompeio Magno superatus esset, & mori potius decreuisset quam viuis in hostium potestatem peruenire, nullum tamen venenum tam presens atque efficax inueniret, quo perire potuerit, sed mortem sibi ipsi gladio coactis sit conficere. Pro sunt item calamithæ folia, & quæ Lemnia sphaeragis vocatur, de cuius laudibus multa à Galeno in libris Simplicium medicamentorum scripta compenduntur. Hæc vñ sum Nicomedem regem ferunt, cum pari ferè pondere baccarum iuniperi, si quando quos ad cenam inuitaluerat, suspectos haberet. Est autem huius medicamenti facultas, ut, si nihil veneni exhibetur, quietum in periculo maneat, sin aliquid veneni admixtum est, protinus nauicam excutit & vomitum, atq; vñ cum pharmaco deleterio excernatur. Possum verò & alias plerasque antidotorum species tradere ab antiquis descriptas medicis, sed omnes non veniunt cum sola theriaca, aut Mithrydatio comparandæ. Quorum in laudibus non deueni maiorem operam tempusque impedere. Praconem namque eloquentissimum doctissimamque habuerunt Cl. Galenum, qui duos libros de eorum compositione, usu laudibusque conscripsit: quos qui legere volent, quam magna vis horum sit in præcauendis curandisque deleterijs, & reliquis etiam omnibus morbis medicandis properient.

N V N C igitur ad id quod tertio & ultimo loco differendum proposueram, venio, ubi & gentilem omnium venenorum curationem, & varias remedium differentias, facultatesque ad eam rem necessarias explicare conueniet. Incipere autem à dati veneni signis oporteret, eaque hic proferre, nisi iam essent à nobis descriptæ, quo loco de natura & actione venenorum differebamus. Nam quæ illis succedunt symptomata, uere etiam signa videri possunt. Itaque si porrectum fuisse venenum signis aliquot, ut in solito quodam corporis aestu, inquietudine & stomachi fastidio, aut morfu conieceris (neque enim differendum est dum se commoꝝ certiora prodant, quoniam maximum in mora periculum est) nullum præstantius remedium fuit, quam, si fieri potest, euomere, quemadmodum & eius quod per aliquam peruasit partem, per eandem ipsam retrahere, priusquam in corpus intimum serpat & diffundatur. Ac si facile quidem eger vomit, hæc enim indiget auxilijs: sin autem illi difficilis vomitus est, edat, bibatque: sic enim facilior vomitus consequetur. Præstat autem, nec cibos nec potus simplices esse, sed vel Lemnia sphaeragide, vel baccis lauri, vel butyro, vel oleo, vel melle, vel anetho, vel gallinacei etiam stercore (quid enim tanto vitæ discrimine abhorrendum) conditos. Quin & illa ipsa per se expeditum, uti & maluæ liniæ seminis, aut fœnigræci, aut urtica, aut dicæ decoctum. Non enim vomitione solum hæc facile purgabit stomachum relaxantia, & nauicam inducentia, sed etiam aluum dũcient, & venenorum acrimoniam hebetantia erosionibus eorum aduersabuntur. Est autem vomitus non eam modò ob causam quòd euacuat pellitque venenum, salutaris, sed quòd etiam quale id fuerit, odore, colore, concretionē, alijsue cuiusmodi signis manifestò ostendit: ut odore quidem & amaritudine opium, colore cerasum & cyprum, concretus grumus lac & taurinum sanguinem, granitæ hilitus & odoris marimum leporem & ranam rubetam. Interest autem multum ad curationem, veneni speciem cognoscere. Nam si qui ipsam hauserunt quod qualèque fuerit aperuerint, aut qui interfuerint explicarint, aut vñ plane cognitum fuerit, tunc ad propria & congrua quàm primum remedia properantes, protinus noxam cœnem susculerimus. Itaque pingua & dulcia quæque ventriculo innatare solent, vel ut oleum, mel, asenium a depsi, & carni in pinguiusculis esculenta iura, & emollientia relaxantiæque, ut maluæ decoctum cœdus vomitibus iuuant. Est autem & in his utilitas alia, quòd ventriculæ resoluentia, lubricum facilioremque ad deiectiones reddunt. Nullo enim in veneno deiectio alui prætermittenda est, sed ne qua pars veneni in duo relinquantur, eam decet accerrimis, & qui detergendi vi polleant, chyliferibus perfundere. Hinc namque quod intestinis hæserit eximunt & euacuant, ut qui tum erui farina, tum hordei præterea melle mulsæque, quæ vel exigua vel mediocri aqua mixta est, ad hæc spuma nitri, aut nitro ipso, aut sapone gallico, aut ex fermentorum cinere facta lixiua, aut reliqua detergentium materia componuntur. Abstinentiam autem est ab usu etiam immodico, quòd facile tum hæc venena maximè dysenterias aliquando prouocant. Post vñ igitur & alterum cui talis insit acrimonia, alios pingues & quodammodo emplasticos adhibere conueniet. Nam & venenorum retundunt acrimoniam, & intestina, ne venenorum malignitate erodantur, defendunt. Id quod exemplo manifestum licet verissimum indicare. Si quis enim exulcerare partem aliquam volens, calcem, fecem vini, cantharidas, aut alia etiam aciora admouerit, parte prius oleo peruncta, frustra id tentauerit. Tales insuferino hircinòque adipe, oleo & omnibus pinguibus viscidisque fieri haud incommode poterunt, non tantum quòd acibus aduersentur, sed etiam quòd sese venarum meatibus obijciētis, & quæ opplentia, venenorum cursum impetumque remouentur. Interea autem dum hæc vacuationes molimur, ægrum à somno abstinere bonum est, quibus quidem si venenum cesserit, curationis finem iam sumus assequuti: sin adhuc restare aliquid sufficit

qđ. & modis omnibus emendari, & ne in cor partēque principes fixatur diligenter promideri debet. Itaque quum sint varia venenorum differentia, sicut antē ostendimus, non est dubium varijs quoque remediis generibus ea emendari, alterarique oportere. Ostendimus autem quadam vna qualitate, quadam geminis, pluribus vērō tota substantia deleteria esse. Ergo si omnis temperentur contrarijs, in frigido ab excalfacientibus tam cum quibus medicamentis petendum est auxilium: in calido, à refrigerantibus: aut si humidum, ab exciccantibus: si autem siccum, ab humectantibus. Ad eundem modum si venenum tota substantia deleterium est ijs quibus in tota substantia facultas alexiteria consistit, alterari debet. In multis ea spectatur, tum simplicibus, tum compositis amuleti, & maximam excitat admirationem. Quis enim non miraretur smaragdum potu, aut cornu monocerotis, aut lapidum illum quem Arabes Bezaar appellant, cuncta venenorum maleficia abolere? Nec vērō dissimiles ab istis vires habent, & multa alia cunctis ferē venenis accommodata remedia, ut rubrica Lemnia, agaricum, obrotum, & nōj radix, passinace terratice, & nepeta semen, nardus gallica, castorium, veridus ferula medulla, sulphurum, & eius succus, sagapenum, marrubij succus, panacis, pucedanique liquor, aristolochia longa, & apressis rute semen. Quorum quidam facultatis, sicut antē diximus, incognita nobis causa est: nec in his possumus aliud quam experientiam proferre & admirari. Rationari tamen de his licet, & qualis sit eorum que tota substantia venenis medentur, facultas, contemplari. Est autem contemplationis ratio eiusmodi: Medicamentorum tota specie alexiteriorum natura duplex est. Nam venenum aut alterat, aut extra corpus pellunt. Vtrumque autem media quadam facultate, tam simplicia quam composita Alexipharmaca perficiant necesse est. Naturā nāque mediam inter corpora affecta & deleteria venena, illis inesse oportet, ut sit eadem proportio, corporis ad facultatē alexiteriam, que alexiterij ad corpus. Talem quidē debere esse omnium tota substantia Alexipharmacōn facultatē, Galenus libro quinto Simplicium medicamentōrum demonstravit. Nec maxima quidē id ratione caret. Si nāque Alexipharmaca corpori essent aduersissima in ipsum profectō potius agerent ceu deleteria, quam veneni vim frangerent, aut etiam e corpore vacuarent. Sin autem corpori substantia sunt quā similitima, non maiores aduersus venena vires habent, quā simplicis optimique cibi, qui haud magno negotio in corporis substantiam, quocum similitudo illis est, convertuntur. Nam que tota substantia corpori nostro similia sunt, illa, potestate corpus nostrum videntur esse, & parem cum illo habere facultatem. Quomobrem si venena humano corpori tota substantia contraria fuerint, ipsumque nata corrumpere, illa utique cibis etiam talibus, cunctisque alijs quibuscum tanta est cum humano corpore substantia similitudo, contraria erunt, nec poterit illorum praesidijs magis quā solus corporis facultate veneni virus refreri. Si namque corpus talia superare non potest, non ideo quomodo ab ijs que corpori similia sunt, superari possunt. Quamvis enim illa, adiuncta corpori, eius substantiam augent, non tamen speciem corporis immutant, ut desinat eam ob rem venenum tota illi substantia contrarium esse. Tale namque non copia & mole, sicut antē diximus, sed toto genere formaeque deleterium est, corporisque formam corrumpit. Itaque omnia que venenis hunc in modum medentur, corpori humano dissimilia esse oportet, & quadamtenus repugnantia. Porro quum dissimilia similiaque omnia magis minusque dici possint, oportet medium Alexipharmaca tenere, ad quod quanto magis vnumquodque accedet, tanto maiore aduersus venena vis polebit. Erit autem exquisitē medium, si humano corpori tam aduersum est quā veneno repugnat. Si namque ad veneni naturam magis accedit, plus multo nocuerit quā praeberit utilitatis: si vērō magis ad corporis similitudinem naturamque inclināt, veneno minus resistit. Eam ob causam propemodum omnia que deleterijs aduersantur, si largius sumpta fuerint, animantis corpus grauiter offendunt, sed maxime quando his per sanitatem venena praecavescentes vitimur. Neque enim par eorum modus esse debet, cum per sanitatem aut per valetudinem adhibentur. Siquidem cum antē sumuntur, semel tantum quotidie sumpta sufficiunt: cum vērō ad datam iam veneni curationem deuorantur, non modo terque quaterque diebus singulis propinari, sed etiam quadruplo aut quintuplo copiosiora esse oportet. Eum autem in his exhibendis modum seruare decet, ut nec nimis quantitate corpus offendant, nec exiguitate sua à deleterijs superentur. Ceterum hanc naturalem Alexipharmacōn facultatem veteres medici intelligentes, haud temere in illa tam nobili amido Theriaca viperis corpus resectis partibus extremis immisuisse videntur. Haec namque venenosiores sunt quā vi earum violentiam corpus humanum ferre possit: hoc autem cum reliquis omnibus que Theriacem constituunt fermentatum atque maceratum, mediam illam Theriacis naturam temperiemque producit, quam in omnibus Alexipharmacis necessariō inesse ostendimus. Retinet igitur & Theriace quiddam viperis veneni, eamque ob rem si largius frequentiusque aliquis ea uti vult, haud commodē id videtur facturus. Verū si quis veneno iam ebibito, quantum expedire iudicauerit eam vorat, non aliud praestantius remedium inuenit, quo veneni malignitatem alterare, temperareque possit. Secundum hanc Mithridatis amido tus est, & postea reliqua Alexipharmacorum turba, quorum compositiones Galenus libris duobus complexus est. Itaque cum in curandis venenis, post vomitus & alui deiectiones, reliquis, geminam medicam folliculidinemque esse proferendum, scilicet ut quod ex eo superest emendetur, tum ne in cor deferatur, si & vacuationem & alterationem veneni conuenienter moliti fuerimus, ad haec cibis chysteribusque pinguibus & emplaeticis, vel etiam astringentibus, ut bolo Armenia, sphragide Lemnia, & mastiche, meatum tum ventriculi, tum intestinorum oppleuerimus, veneni in principes partis profectionem facillimē impedierimus. Praeterea vērō in quiete conuincendus est quisquis venenum hausit, nec vllō exercitationis genere, priusquam vniuersum vacuatum fuerit, calore in eo excitandum. Siquidem aucto calore arteriae vehementius frequentiusque distenduntur, &

proinde venenum absorbent, inque cordis arcem, præsertim si tenuium partium est, transmittunt. Verum post vacationem fortiter, sed intra modum exercitari hand inutile est, quò & cordis systole validiores fiat, & calor narius vegetior, copiosiorque redditus res venenati corporis labefactas instaurat, & hoste præfugato pristinam valetudinem recuperare possit. Non possum verò in sententiam eorum descendere, qui hæc huiusmodi venenum in partem principes deferri prohibeant, frictions, vincula, cucurbitulas nastro, coxa, & internis crurum musculis admoventes censent, pedesque in lixivio, quàm tolerari posse calidissimo, eluandos. Sic enim in iecur & venas rapitur venenum, quod tamen ventre & intestinis coarctari, non autem latius vagari & grassari que oportuit. Ista quidem sunt communia venenorum remedia, quæ dum incognita veneni species est, tuto possumus administrare. Si namque venenis fere omnibus, sed his maxime, quæ tota substantia corporibus humanis contraria sunt, communia quedam symptomata succedant, hæc quidem videtur incongruum vnum etiam quodammodo curationis speciem omnibus convenire. Oris enim & lingue erosiones, stomachi, alui, renum, & vesicæ inflammationes, maximas item urine angustias, & aliquando sanguinis cum urina eruptiones, præterea tumores non cantharidibus tantum accidere videmus, sed etiam piceatrum crucis, hæmorrhoidi & salamandra. Ac quæ verò obdormiscere, sopiri, stertere, liuescere, refrigerari, torpere, & toto corpore rosiones persensire, non solum his accidunt qui opum ebiberint, verum his etiam qui cicutam, & mandragoram. Ad hæc non hyoscyamus modo mentem abalienat, sed & toxicum, & acutum, & dorycnium. Strangulationes præterea non ex fungis tantum sed taurino sanguine, lacte intra ventriculam coagulato, aconito, iaxo gypso, cerussa, ephemero excitantur. In universum difficile est certum quandam in quavis veneno notam reperisse, quæ sola hausti veneni speciem demonstrare possit. Itaque hæc præter rationem, communem quoque nucleum adhibemus, eaque præcipuum in omni venenorum curatione locum videtur obtinere. Nam si quis in corpore post horum remediorum usum relinquitur affectus, ille hæc multum ab aliquo diuturnorum morborum genere abscedit: inque eo facile postea est curationis methodum invenire. Relinquitur autem, ut plurimum, à calido quidem veneno sitis, prostratus appetentia, ictus, urina ardore: à frigido autem frigida quedam tum ventriculo, tum iecoris intemperies, flatus plenus, color pallidus, somnolentia, & totius corporis gravitas: ab erodentibus autem putrefaciuntibusque, humorum etiam putredo, cacoehymia, fædus color, pruritus, scabies, barba & pilorum defluviu, febres lente, tæbes, multaque præterea putridi & maligni humoris indicia. Quæ quidem si post dies aliquot perseverant, præcipuam tunc medici curam ad se convertunt, nec tam symptomata quàm morbi censeri debent, imò neglecta propemodum veneni proprijs indicationibus illorum singula convenientibus remedijs oportet medicari. At intemperiem quidem contrariis intemperie, sicuti in libris Methodi medendi præceptum est, curabimus. Humoris autem vitii, si quod à veneno relictum est, purgantibus medicamentis auferemus. Quod si sanguis etiam abundare videatur, & nihil eorum repugnet quæ sunt in venæ sectione observanda, sanguinem ad aliter mittemus, non quidem per initia (sic enim in venas deleteria traherentur, à quibus omni studio atque industria excludi debent) sed post vomitus aluique deiectiones, atque ubi nihil ipsius reliqui esse in ventriculo & intestinis, sed id omne quod superest, aut maiorem eius partem per venas iam diffusam esse coniecerimus. Tunc enim non tantum commodissime id per venas vacuatur, sed etiam humorum vitia & putredo emundatur. Præterea verò & totius corporis perspirationem moliri, & sudores provocare, modisque omnibus infectos veneno humores e corpore, siue in balnea, siue in equi, muli, bovis, aut alterius veterini recti cæsi corpus immisso, expellere. Caterum post vitiosi humoris vacationem, in eius locum cibi potisque euechnia, & qui non facile presensunt substituentur sunt, in quibus etiam aliquid esse poterit medicamentose facultatis. Qualis enim ea esse debeat, singula, quibus mederi nitimur, symptomata priuatim indicabunt. Verum hæc, ut dixi, iam sunt venenorum curationem prætergressa: & quia ultra propositam disputationem perueniunt, finem dicendi faciam.

Habes igitur doctiss. Cardinalis BELLAI, meam de venenorum natura, differentijs, actione, præcautione, & cura commentationem, brevis chartis & exiguo volumine comprehensam, quæ si quis casus (quod Deus avertat, nec spero, quis enim viro ampliss. doctiss. virtutis & bonarum literarum amatissimo, tam inhumanus & crudelis inimicus esse quest?) inciderit, commodissime uti possit. Proderit autem & illa maxime à Alexipharmacis Nicanderi cognitionem, in quibus illæ & singularia quedam deleteria, & peculiariter eorum curationem persequutus est, tantumque illi luminis adferet, quàm est necesse, ut particularia intelligantur, cognitam habere generis notionem. Is autem, Nicander est in quo operam collocasse, & quem legisse neminem peniteat, qui & Dioscoridi visus est dignus, quem in venenorum notis & curatione sic sequeretur, ut ne transuersum quidem vnguem ab eo deflecteret. Fuit enim cum medicina, tum venenorum omnium peritissimus, ut qui Attali nonissimi regis temporibus vixit, qui maximo studio, sicut postea Athrydates fecisse proditur, medicamentorum quæ lethalibus aduersantur, vires exploravit, & in facinorosis hominibus quosque comprouit: & poetica præterea facultate clarissimus, ut facile ad se legendum imitandūque doctissimos quoque facie inuaret. Sed vereor equidem, ne, ut vna optima & vix in vix sæpius transmissa, bonitatem, sic ille per me in Latinum conuersus gratiam amiserit: quam tamen, nisi prorsus à me alienus sum, si hanc Nicander versionem auspicijs tuis à me editam, tuoque illustrissimo nomini nuncupatam legere tibi vacat, non dubio quin sis ex his etiam quamvis minus scite & elegantur translatis, recogniturus. Vale.

Αργεί
Γράμμα.

*Affiduo, vacuum potiusque cibique, labore
Exerce, tumidumque resicca & digere corpus.
Argentī si te crudelis spuma lateſcit,
Proſpice, tunc alius gravis eſt, flatuſque rotati
Voluntur, mediūque cienti timore tumultus.
Ile an infeſtare putes, qui ceca volutans
Murmura diſtorquet ſanis cruciatibus æger.
Siſtitur urine curſus, tumor undique corpus
Occupat: & vultus ſpecies plumbi æmula ſedat.
Aſi obſolis myrrhæ binos largire Sabæ,
Poculūque hermini, aut creſcens hypericon in altis
Mantiū, hyſſopi vel germina cede Ciliffæ.
Sepeſtiam agreſtem ficum, Iſthmiacūque ſcimi
Semen, quod merſo M elicerte funis agentes
Siſyphida pueri, victori premia domant:
Rugofumque piper ſimul intere, eūque liquore
Leno exhauri, & triſtem medicabere morbum.
Germīnūque interdum ſtoremis parua lignū ri,
Panicēſque novos granati calligie fructus.
Parce venenata taxo quaſurgit in OEta
Abſtiſibus ſimilis, leiſthōque abſtinnis acerbo,
Nī præter morem pleno cratere meraca
Fundere vinea paves, eim primū ſentiet æger
Arſtēri obſtrictas fauces animæque canalem.*

*Ille ego Nicander qui libro multa notant
Deſcripſique meo infeſti medicamina fungi,
Prætere memento ramos quos inuīda Pallas
Odiſ, Iunoni nec conceſſere coronam,
Sed venterem, cum eſſent faræ certamina diuis,
Viſtricem ornarant frondosæ in collibus Idæ,
Atrāque ſtagnoſo decerpere ſemina ſaltu,
Coſta atque hyberno matureſcentia ſole,
Egremium auxilium coſchleari intria, lenique
Linteolo, aut eurno tranſmittere vimine ſuccum,
Et pleno expreſſum cyathos præbere bibendum:
Aut multis, ſi plus cupias prædeſſe, ſaporis
Nūl habet ingratis, & certi am hinc ſperare ſalutem.*

*Immo te Nicandri memorem precor eſſe Poëtæ,
Atque Jovem iura hoſpitiū reuerere dantem.*

*Αἰνὸν τ' ἰωάννην ποίησε ποσειδάων ἱερέως
Καὶ τίνας ἕτερον, ἀποπτόμενος δὲ γυῖα.*

*Εὐχόμενος δ' οἱ καὶ πολὺδ' ἄλλους ἀνέστηκε
Ἀδόντι· τίς γὰρ τίςδ' ἕτερος ἀπὸ δὲ γυῖα
Παύσαι· ἀνὴρ ἀνὴρ δ' ἡμετέων ἑρμῶνα.
Οἷα δ' εὐλαβῶν δυνάμεις, ἵστα δ' ἀνέστη
Αἰετὸς ἀποπτόμενος ἀντιπρόσωπον ἰδόντων.
Ὁ δὲ πόρ' ὅτ' εὐλαβῶν ἀνέστη πόρ' ἀπὸ δὲ γυῖα
Παύσαι· ἀνὴρ ἀνὴρ δ' ἡμετέων ἑρμῶνα.
Τὸ δ' ἐπὶ πόρ' ἀνέστη ἀνὴρ ἀνὴρ ἀνὴρ ἀνέστη,
Ἀλλ' ἐπὶ δ' ἡμετέων πόρ' ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη,
Οὐδένα ἑρμῶνα. ἑδ' ἵστα δ' ἀνέστη ἀνέστη.
Παύσαι δ' ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη,
ἵστα δ' ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη,
Ὁ δὲ πόρ' ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη,
Κόσμησε τὰ βασιλῆα παρὰ τὸν πόρ' ἀνέστη ἀνέστη,
Προπύλαιον ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη,
Μὴ πόρ' δὲ ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη,
Ὁ δὲ πόρ' ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη,
Ἡ δὲ πόρ' ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη,
Ὁ δὲ πόρ' ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη,
ἵστα δ' ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη,
ἵστα δ' ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη.*

*Καὶ τὰ πόρ' ἴσω Νικάνδρος τὸ ἐν τῷ ποίησεν βιβλίῳ
Μαχόμενα μάλιστα παρ' αἰετὸς ἐρμῶνα.
Περί δ' οἱ τὸν δὲ ποσειδάωνος ἐν τῷ ποίησεν βιβλίῳ,
Ἡμετέων ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη,
Κόσμησε τὰ βασιλῆα παρὰ τὸν πόρ' ἀνέστη ἀνέστη,
Ἀδόντι, ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη,
Τὸ δ' ἐπὶ πόρ' ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη,
Λατὸν περὶ τῶνα ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη,
Ἡ δὲ πόρ' ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη,
Κόσμησε τὰ βασιλῆα παρὰ τὸν πόρ' ἀνέστη ἀνέστη,
Ἡ δὲ πόρ' ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη,
ἵστα δ' ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη,
ἵστα δ' ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη.*

*Καὶ κ' ἴσω ἰωάννην δ' αἰετὸν Νικάνδρος
Μόσχος ἔχει, Διὸς δ' ἀνέστη ἀνέστη ἀνέστη.*

IN ALEXIPHARMACA NICANDRI IOAN. GORRÆI ANNOTATIONES.

Pag. 43.

ALEXIPHARMACA propriè appellantur à medicis medicamenta quæ delecterijis pharmacis medentur, non extrinsecus quidem corpori imposita, sed intus assumpta. Hæc & alio nomine Alexiteria vocantur, quoniam sunt qui hoc tantum nomine ea quæ venenatarum bestiarum ictus sanant, nuncupanda censent. Ambo communi nomine Antidota dicuntur à Galeno, qui & discrimen hoc quod retulimus inter Alexipharmaca & Alexiteria parui facit. Venit verumque *Antidota*, quod ex veneno noxam arceat, eadem ratione qua & Amuleta ab amolendo Latini dicta sunt.

SINT quamvis.) Scribit Nicander Colophonius ad Protagoram Cyzicenum, illique Alexipharmaca sua nuncupat. Sunt autem Colophon & Cyzicus ciuitates duæ in Asia, longo à se intervallo distantes. Illa enim in Ionia, hæc in Bithynia ad Hellepontum est.

TV PROPE.) Protagoras incolebat Cyzicom, quæ ciuitas est maritima, vel verius Helleponti insula, quæ continenti, non aggestu quidem terræ, sed pontibus, ut inquit Strabo, iuncta fuit. Eadem antea Arctonnesos vocata est. Plinio Stephanoque auctoribus, propterea quod monti subiacet *Arcton*, id est, vrsorum vocato. Hinc factum est ut dixerit Nicander Protagoram sub Arctone habitare. Estque id multo verisimilius quam dicere per Arcton vrsam septentrionemque designari, quod tamen Græco scholiastæ video placere, etiamsi Cyzicus multo propius quam Colophon ad septentrionem accedat.

ATTES.) Fabula eiusmodi fertur, Rheam deum matrè Attam pastorem valde amasse, eamque ob causam indignarum Iouem immisso apro, ut clam id faceret, quod palam committere matris pudor vetabat, Attam morti dedisse. Sepulchrum autem eum à Rheæ, arque io eius honorem sacra ilia ab incolis verno tempore instituta fuisse.

CREVSÆ progenies.) Ex Xutho Æoli filio & Creusa Erechthe filia nati sunt duo filij Ion & Achæos. Quorum hic Thessaliam se contulit & Achæos à se dixit. Ille verò Athenas dicitur condidisse, & Ioniam ex suo nomine concupuisse. In Ionia autem Colophon est & iuxta Colophonem Claros Apollinis oraculo nobilis, & lacuna cuius poru oracula reddebantur, sed breuiore, ut ait Plinius, vita bibentium.

ACONITVM.) quid sit Dioscorides declarauit. Cuius duo genera describit, à quibus vnum Pandæciarum socior idem facit cum napello apud Arabas celebri, sed manifesto, ut mihi videtur, errore. Primum quod diuersis locis de napello de-

queaconito Arabes loquuntur, deinde quod napellus ab Arabibus calidus & siccus ad quantum vique gradum dicitur: Aconitum autem in frigidorum humidiorumque censu annumerandum existimem. Quoniam non video aliquem medicorum, quoniam sit aconiti temperies definisse. Verum clarè apparebit, si quæ ab eo excitantur symptomata consideremus. Capitis grauitatem & vertigines inducit, humorem in oculis abundè prolucit, status multos parit, qui & bypochondria distendunt, & ructus, crepitiique multos suscitant, atque, ut ait Dioscorides, miscetor oculorum medicamentis *ausatur*. Hæc autem omnia frigiditatis & humiditatis argumenta sunt. Attamen non tam manifesta qualitate quam totius substantiæ delecteria vi interficit, quod quantitate, ut quidam perhibent, vnicæ vniui exhibitum occidat, quodque Galenus aconitum loter septica medicamenta recensuerit, quæ omnia toto genere delecteria censentur. Eam obrem remediocor pars maxima quæ contra aconitum à Nicandro & Dioscoride præcipiuntur, maximam siccandi facultatem habent. Quod pertinet ad napellum, ego longissimè distare ab aconito, & hellebori nigri speciem quandam esse existimo, quod faciliè sit intelligit, qui scripta Auicennæ expendit, & nouerit helleborum homini acerrimum esse, ut ait Lucretius, venenoum, at capris adipes & coturnicibus augere.

ACHERON.) Narrat aconitum ex Cerberi Pag. 43.
proteatuum vomitu, postquam ipsum Hercules ab inferis extraxit per specum Acherusiam, ad manes, ut aiunt, peruiam, Heraclæ ciuitati vicinam. Ideoque plurimum aconitum in Ponto nasci iuxta ripas Acherontis fluij.

PRIOLAL.) Priolaus filius fuit Lyci, regis Maryandinorum. Hunc Hercules deuicit, & oppida eius subuertit. Erat autem condita propè Heraclæam.

CONSTRINGUNT.) Dioscorides de aconito, à potu, inquit, statim cum adstrictione aliqua dulcedinem lingor inducit aconitum. Cæterum quod ego verti testudinem palatum, dicitur Græcè *σινγιστὴν ὀστῆον*, nec dubium est palatum, non barbam & extimam faciem intelligi, quod rectè dicitur *σινγιστὴν*, id est, in cali formam cameratum.

PRÆCORDIA summa.) id est pectus, in quo grauitatem sentiri etiam Dioscorides prodidit, & status permulti voluntur, ut errare atque vagari videantur.

SILENI.) Hi Bacci noctridi fuisse produnt, Pag. 43.
ut, vnde Horatius, Famolisque dei Sileus alumnis. Habitant in Nyssa monte Indix, qui Libero patri sacer esse dicitur.

THELYPHONON.) Aconitum *ῥανον* dicitur, quod, ut Theophrastus & Plinius scribunt, radix eius genitalibus omnium quadrupedum feminini sexus indita, mortem eodem die inferat, eoque modo interempta à Calphurnio Bestia dormientes vxores proditur. Sunt autem quibus hæc vox corrupta videatur, & aconitum non *ῥανον* sed *ῥανον* dici, quod feras, si ab his guletur, occidat. Verum illi apte vtrique appellatio congruit, uti & Cammaro siue etiam Cammari cognomen. Video enim controuersum hoc esse, an Cammaron vel Cammaron dici debeat, Plinius, cumque sequi Ruellius & Marcellus Cammaron legant scribuntque, quod radicem modicum inflexam, & cammaro (est autem quædam cancrorum species) similem maximo aconitum habeat, quam tamen Dioscoridis non cammaro, sed scorponis caudæ assimilauit. Reperi tamen omnia exemplaria tum Nicandri, tum Dioscoridis Cammaron habere, atque ita legendum vetus Nicandri interpretæ placet inuicem, *ῥανον* explicans *ῥανον* *ῥανον*, hoc est, seu morte perimens.

CAVTIBVS.) Quod Græcè dicitur *ῥανον* *ῥανον*, ambiguum est an de Aconis (qui secundum Theophrastum Peryandrorum pagus est, prope Heracleam Ponti, secundum autem alios Bithyniæ potius) intelligatur, an simpliciter de monte omni in quo cautes, quas Græci *ῥανον* dicunt, nascuntur. Postremo probabilis mihi videtur, quod de Aconito Theophrastus scripserit, non tantum Aconis, sed etiam vbique, verum petrosi in locis, ipsum provenire, quodque Quidius de eo scripserit hunc in modum:

*Que, quia nascuntur dura visacia caute,
Agrestes aconita vocant.*

CALCEM.) Medicamentum, hoc est, valdè exiccans redundantem ex aconito humiditatem, uti & scoris ferri, cuius postea faciet mentionem. Nec verò dubium est quod communia omnium venenorum remedia tentare primum oporteat, sicuti antè ostendimus, hoc est, venenum vomitionibus, educere, aut clystere per inferna deijcere.

ABROTONI.) Abrotonum & marrubium calida sunt, & siccant tertio excessu, item & ruta, quæ præterea tota substantia venenis aduersatur.

CHAMELEI.) Chamæleæ sarculosa est & de fruticum genere, multum deterget. nam & multum habet amaritudinis, sed præterea bilem picuatque purgatione educit.

PICEÆ.) Scribit Dioscoridis chamæpityn herbam, quæ terrestris picea est, existimari primum contra aconitum remedium esse, & in Heraclea Ponti, quo loco etiam nascitur aconitum, provenire. Quanquam & manifesta qualitate prodesse potest, abstergendo, expurgandoque viscera, & valenter siccando.

ONITIDA.) Onitis species est origani, sed origano aliquanto inefficacior. Calfacit & siccatur, & peculiarem aduersus venena vim possidet. Sic & polycnemon, cui magna est cum origano similitudo.

EX GALLO.) Galenus secundo Antidoton, pinguis gallinæ iure vitæ. Sed nihil vetat etiam antiqui gallinæ ius exhibere, quod venenum interius partibus adhaerens maxime detergeat. Cæterum tum pinguis gallinæ, tum vituli elixir liquamentum, non tam ad curationem, quam *ῥανον* adhaerens facere videtur. Nam post tam vehementer siccantia,

exhibere eiusmodi *ῥανον* rationi consentaneum est. Nisi quis & illa ad curationem conducere hac ratione existimet, quod pinguedine sua meatus occludant, ne facile venenum in venas transeat, & ventriculorum resistentia faciliorem ad deiectiones efficiant.

BALSA M A.) Balsamum excalfacit & siccatur, ideo putredini ab aconito induta medetur. Sed & vim quandam habet aduersus omnia venena pecciliarem, præsertim succus eius qui opobalsamum dicitur.

COAGVLA.) Coagulum omne acrem, digerentem, & resistentem facultatem possidet. Licet ergo ex his videre quàm rectè medicamenta omnia contra aconitum instituta consentiant, & omnia calida & siccantia existere. Proinde frigidum humidumque esse aconitum contra multorum opinionem. Nec obest quod ipsum Galenus inter putrescentia recenset. Non est enim necesse omnia quæ quocunque modo potrefaciunt, calida putare.

MORI.) Radix mori, præsertim autem eius cortex, purgat aluum, & modicè adstringit, ac purgatione quidem aconitum educit, adstringitque verò iter illi ad venas præcludit. Hoc medicamentum etiam Dioscoridis libro primo commendatur.

CERVSSA.) Multas quidem ad res vtilis est, sed intro assumpta, veneni maleficium habet. Conficitur ex plumbo acris a ceti vapore soluto: nec tamen acris est aut mordax, sed refrigerat & siccatur, atque ideo emplasticam vim obinet. tam ob causam quum primum sumpta est, palato, lingvæ, gingivis, dentibus & faucibus inhaeret, unde cadit partibus illis insidit.

TVSSIT.) Pulmones asperaque arteria affectionem suam tussis declarat. Afficiuntur autem non tantum humorum affluxu, sed etiam quavis intemperie, ut hic frigida & sicca.

FALSA modo.) Id huius vaporibus frigiditate densis & conuolutis. Refrigeratur enim cerebrum, adeo ut æger gravitatem eius sentiat, nec sustinere possit, quo quidem principio refrigerato, non mirum est si corpus vniuersum frigescat, & visibus destitutum torpeat.

AT PRÆBÈ.) Primum moliri oportet cerussæ vacationem tum per vomitus, tum per deiectiones: ad vtrumque pinguis sunt efficacissima. Nam & in ventriculo supernant, & intestina quodammodo innungunt, & efficiunt lubrica. Quare oleum, lac, & malus de coctum conveniunt: nec has quidem tantum ob causas (sunt enim reliquis omnibus venenis communes) quod cerussæ qualitates contrarias qualitates sortita sunt.

PREMADIA.) Phlegus flos olivarum differtentia, quarum vnam esse Premadiam vocatam non est dubitandum, de qua tamen non potui quidquam ab alio scriptum reperire.

RVGIS.) Rugæ laetis sunt pellicula illa quæ lacti superinducitur, à Græcis *ῥανον* appellata, propterea quod manifestas rugas, instar verrucæ, habeat. Hanc à lacte credo emendandam, quoniam siccitatis quodammodo particeps est, & ori faucibusque cerussa adhuc imbutis affligitur & inhaeret.

SESA M A.) Sesamum multum viscidum & pingue est, modicè calfacit & emollit. Quare siccitatis cerussæ resistit, nec patitur eam intra corpus rescicari & concretere.

LIXIVA.) Lixivia hæc incidit & absterget cerussam, intestinisque gulæ, ventriculi, & cæteri-

cum vasorum spatij affixam, auellio. Itaque non modo ea collaudandam os gurganzandamque, sed etiam bibere ipsam expedit, licet & aquam mulsum, quam Dioscorides his qui cerullam haurire præterea bibendam consulit.

Pag. 134. **PERDÆA.**) Periscorum ossa siue nuclei emidentem habent amaritudinem. Protinde calfaciunt & detergent. Est autem persica arbor à Persico dicta, quam ille primus Mycenis, vt ait Nicander, plantauit, dono sibi datam à Cephæo, postea quàm Medusæ collum amputasset, quod fecundum Nicander vocat, quoniam ex eo Chrysaor & Pegasus nati sunt, vt scribit Hesiodus in Theogonia.

CAPVLVS.) Ferunt Mercurium Persico ex factis denuncialis & præcepisse, vt vbi gladij manubrium exaceret, illic urbem conderet, quod cum euenisset, urbem Mycenen, siue Mycenas appellauit. Est autem in Peloponneso condita.

Pag. 137. **ATALYMN.**) Ego proutem esse sospicor, quod cum Dioscorides omnia ferè à Nicandro in librum suum festum transtulerit, & magna ex parte verbum verbo reddiderit, commendat prunorum gummi contra cerullam.

CALENTIBVS vndis.) Post maiorem cerussæ partem vomitibus & deiectionibus redditam, quod reliquum est, & iam in venas corporis receptum, id balneo digerere haud inutile fuerit, à quo non hoc tantum commodi, sed etiam intermperiei per cerullam indolentæ alteratio speratur.

SATVR.) Ciborum & vini copia omo modo cerussæ, verum aliorum etiam omnium venenorum maleficia temperat, & nonnunquam vomitus aut deiectionis alui occasioem præbet.

CANTHARIDES.) Cantharides omnibus notæ sunt. Calfaciunt & siccant excessu quarto, vrunt, erodunt, mordicant, putrefaciunt, sed maxime infestæ sunt renibus & vesicæ, cumque bis ex professo inimicitias exercere videntur. Accidit autem ab eorum potu asperitima omnium & difficillima sym promata.

PICIS.) Non tantum odore, sed & gustu grauis est cantharidum potio, etiam si gustus modò mentionem fecisse Dioscorides videatur.

IN labijs.) Haustis cantharidibus cuncta ferè ab ore vsque ad vesicam erodi sentiuntur, quæ tres partes distinxit Nicander, labra, ventriculum medium, & inam aluum.

VLCEA.) Vesica maxime inflammatur, inde *Aspie* superuenit, & spississimè sanguinis mitæus.

P ECTVS anhelat.) Inflammatio & febris ardentissima difficile inducunt respirationem, vt ea parte compressus esse thorax videatur, quæ chartilagineus est.

IRA.) Propensissimi sunt ad iracundiam, spiritu vitali inflammato, & circa cor ebulliente.

PANDICVLATIO.) Id sit ad extremum fractis, & exolatis viribus, quibus corpus humanum confirmatur.

M E N T E feruntur.) Phrenitis tandem sequitur tam vehementes inflammationes spirituum & humorum, neque vlla menti requies datur, quod calore bilæque diueretur.

Pag. 137. **PVL EIVM.)** Pulegium ac & sobamarum est plurimumque tum excalciscit, tum extenuat. Quamobrem oon potest manifesta qualitate contra cantharidas prodelle, sed vi totius substantiæ Alexipharmaca, cuius nemo possit, vt ait Galenus, rationem assignare. Nec vero tantum cantharidi-

bus, sed omnium etiam venenatorum moribus cum vino potum subuenire Dioscorides docet.

TRISTE.) Ferunt Cereem cum filiam raptam quæreter, locum famæque afflictam, ab Hippothoonæ hospitio exceptam fuisse, & illic pulegium cum aqua bibisse, interea dum lambe famula multis salibus diæterijque luderet, vt Cereem etiam quamvis tristem, ridere compuleret.

Pag. 138. **CEREBELLÆ.)** Omne cerebrum pituitosum est, difficulter recipit concoctionem, tardè digeritur, crassum succum generat, & præter alia mouet nauisam. Itaque ciendis vomitibus accommodatissimum est, multo quoque magis cum lini semine, quod flatuosum est, nec facile à stomacho, propter leuitatem, potest comprehendi. Nec vero tantum hæc à Niciro nominatim expressa præbere oportet, sed & omnia pari prædita facultate, vt galinaceorum, herodorum, porcellorum, omnesque pingues carnes longiore coctura flacciscentes. Tales namque aluum lubricant, & cantharidum simul obtuodunt acrimoniam.

CRVDO in ventre.) Cogendus ad vomitum æger est, dum adhuc venenum in ventriculo continetur, nequid ab eo transit in maiores venas: tantumque prædicti cibi offerendum, donec ventriculus nimio humore redundans euomat.

PERFVNDE.) Clysterem iniungere cooconit, præsertim ex lacte, quod ardori inflammationi que tantæ moderetur.

BIBERE.) Lac serosum substantia refrigerat & deterget, & internum æstum à cantharidibus excitatum compellit, potum magis quàm per clysterem intromissum.

VITIS ramos.) Vitium teneri palmites extendendi vim habent, & aliquid simul refrigerandi.

ASPERAQUE.) Non possum facili diuinare quam hic herbam Nicander depingat alphodelo similem, cum oec eius interpres hanc proprio nomine appellet, nec eius mentionem Dioscorides libro sexto fecisse videatur.

PARTHENIÆ.) Samioma astra intelligit, qui & medicoriter refrigerat, & sanguinis profusio, quæ ferè cantharidas consequuntur, sistere, tum dysentericis exulcerationibus mederi potest, & vim præterea habet toti substantiæ instam aduersus omnis generis venena. Hanc aries inuenisse dicitur in Phyllide, quod nomen fodinæ est in qua terra illa legitur.

SAPA M.) Sapa medicamentum est *mespyrenis*. Ruta tota substantia venenis resistit. Expedit igitur rutam cooterere, eamque miscere cum sapa seu passio, & vnguento irino rosaceoque. Eadem aduersus cantharidas vtuatur antidoto Dioscorides & Galenus. Est autem irinum tom oleum, tum vnguentum excitandis vomitibus coconiens.

Pag. 138. **SI QVIVQVAM.)** De coriano siue coriandro non cooconit inter Dioscoridem & Galenum: ille frigidum credidit, hic calidum esse magnis rationibus asseuerat. Multi autem oon ignoti nominis medici, dissidentes tantorum virorum opiniones conciliant, dicentes recens quidem coriandrum frigidum esse ad extremum primò gradum, & siccum ordine secundo: inueteratum autem, sed adhuc integrum, calidum esse. Verum in recenti passio multò noxè infestè crediderim quàm in vetere, etiam si Dioscorides copiosiorum & continuum esse visum cauendum admoceat nullo recentis aor vt veteris, facto discrimine. Sed cum mentè non leui periculo teneat, mirum est tantam illi vim esse ad repercutiendos

vapores qui in caput feruntur, infuso in acetum & posita calicatio, sicut vulgò preparari assolet. Credo autem non ab illa quidem insigni qualitate confiandi furorē illum animi extoriri, sed à naturali potius quæ illi inest propacitate.

GRAVITER.) Tam grauis est sumpti coriandri odor, vt toto corpore illius qui id hauserit, sentiat. Quod quidem non omni coriano accidere dicit Græcus Nicandri interpret, sed agrestis modo, quod ab eo describitur folijs laurionibus, & procionibus, multis adgnatis, numero à radice & plurimis ornatum floribus. Alteram enim quod latium est ait suauē esse, & odoris non ingrati.

Pag. 45.

AT CONTRA.) Non est dubium in curatione coriandri, vt & aliorum omnium, prouocandas esse vomitiones, id quod irino oleo molientium Dioscorides admonet. Reliquum curationis partem per illa quæ tota substantia medentur venenosis, partim per alia quæ manifesta qualitate alterant, perficitur. Quorum vtunque mero præstari hand ineptè dixerimus. Cuius quidem qualitatem si spectemus, videbitur coriandrum viride, de quo hic sermo habetur, frigidum esse.

OVORVM.) Galenus coriandri facultates exponens, haud parum illi inesse dixit humiditatis. Quamobrem ouorum putamina cruda cum sale aut muria, ipsique per se muria, falsaque omnia contra coriandrum auxilio sunt. Illa enim valdè exsiccant. Ego verò non tam ficitate, quàm naturali & occultis antipathia salelem falsaque sumpto coriandro moderi puto.

NEPTVNVS.) Digressio est poetica, minime quidem ad coriandri curationem conducent, sed medico & philosopho non indigna, per quam enaximarum in orbe rerum, quarum in hac vita præcipuus usus est, naturam exponit.

NIVIS.) Si frigidum coriandrum est, hand rectè nix videtur exhiberi. Verùm refrigerandæ bilis accommodatissima est, cuius fetore maxima phrenitis oboritur haustu coriandro. Adde quòd eam non omni tempore, sed opore feruoribus exhibendam Nicander præcipit, quam ipse elegantissimè per vindemiam describit.

T V quòque.) Cicuta maximè refrigerare omnes norunt, vt Autroem, vel eius interpretem & conciliatorem nostrum, pudere debeat, eam calidam & siccam tertio gradu scripsisse. id enim habet cicute symptomata euidentissimè ostendunt: Capitis grauitas, vertigines, caligo oculorum, mētis abalienatio, motus maxime imbecillitas, intercepta respiratio, suffocatio, extremarum corporis partium perfrictiones, nullus pulsus artiarum, Græci *ἀσπλην* vocant. Hæc enim omnia ex frigida-
te, tanquam prima causa, nascuntur.

Pag. 46.

O LEO.) Adhibetur oleum ad ciendos vomitus: post quos clysteres injiciendi & purgantia medicamenta propinanda sunt, quæ desuper in intestina eius portionem exturbent: postea verò ad efficacissimum remedium, meracas vini portiones, transeundum. Debet autem vinum generosum esse. quod enim debile est & parum calidum, non potest cicute immensam frigiditatem superare, sed hoc præterea adfert detrimenti, quòd cicuta ipsam, quam in ventriculo remanere & pigrescere præstaret, secum per venas & arterias in cor deducit, ubi extincto vitali calore, occidit.

LAVRYM.) Laurus vehementer calefacit: datus item & piper. Sed semen vrticæ minus, tamquam maximam partium tenuitatem obtinet, per

quam facillè cicute crassities incidit tenuisq; potest. quia autem non tam calidum est quam turtasse expedit, idèò cum pipere misceri debet.

CYRENICA.) Succus Cyrenæus, qui & silphij & laferis liquor alter dicitur, etiam atque etiam calfacit. Irinum quoque vnguentum oleumque calidum est, & præterea vomium, sicut dixerimus, facit.

MVLSA.) Et mulsæ, & lac non tam ad cicute curationem conducunt, quàm pertinent ad analgetices, simulque prohibent ne tam calida medicamenta quibus vti sumus, corpori noceant. Itaque per intervalla debet lac siue alinum siue etiam vaccinum exhiberi, quod & medicamentorum acrimoniam abundit, & aliquam præterea visiofi humoris partem, æquè ac mulsæ detegit.

TOXICVM.) quid sit, incertum adhuc est. Plinius falsò putat à taxo arbore venenata, dictū. Sunt enim vtriusque veneni accidentia multum inter se diuersa, & à Nicandro atque Dioscorido manifestò distincta. Est autem toxicum veneni certa quædam species, quo barbari sagittas suas olim tingebant, quæ Græcis *τρίξ* vocantur. Nec tamen venenum omne quo illæ tingebantur, hoc nomine appellabant. Nam & dorycnio inficiebantur aliquando, de quo postea suo loco dicemus. Dioscorides toxicum plantæ genus esse inuit libro quintodisimque Asclepiades & Galenus inter simplicia venena annuntiant, libro secundo Antidoton. Quorum sententia accedit & Lucanus poeta lib. 9. agens de aspidē, quæ solo vetero interit.

*Non tam (inquit) veloci corrumpunt pecula letho
Stipite quæ duro virgas mentia Sabæ,
Tæxica fatiligi carpunt matura Sabæ.*

Nec ponitendum quidem est venæ tam perniciosi notitiam perijisse, sed seculo potius nostro gratulandum, id genus deleteri perierim, quod prioribus seculis tam notum erat, & vitatum, vti quæ ipsius descriptionem afferre antiquos pigeret, nunc proflus ignotum esse.

INFLATVR.) Græcè est *ομφαλός*, id est intumescit. Dioscorides dixit, inflammatur, tumoris substantiam particulare explicans. ex quo, & reliquis item accidentibus colligi potest, toxicum præter totius substantiæ veneficam facultatem, caliditate & siccitate vehementer nocuisse.

EN SIS.) Exclamat, inquit, veluti is, cui aliquis
ense minatur exitum, aut velut Rheæ dicitur & si-
cerdos nona luna, hoc est, nono die mensis, quo die
Rheæ desum matris sacrificia fieri solebant apud an-
tiquos.

SPVMA M.) Hoc à magno ferore & motu humoris & spirituum proreunt, vt norunt qui spumæ generationem ex Galeno didicerunt.

QVEM.) Primum oportet vinculis arctè deligatos compescere. Est enim illis tam vehemens phrenitis, vt nisi illata vi & necessitate cogantur, medico non obediunt. Deinde vinum plurimum in os infunde, donec euomant, nisi consilius agere Dioscorides videatur, quin non vino in tanta pleruntide, sed passio & oleo rosato vitur. Ad vomitum quoque conducit anferis ius decocti, simulque immensam toxicitatem emendat.

ET VIRGVLT A.) Omnia malorum genera exhausto toxico conuenient, nec earum modo fructus, sed virgultæ etiam cortice suo munda: quæ ego puro decoquenda in aqua simul cum pulcio, & postea bibendum asorum decoctum. Mala autem ipsa etiam citra cocturam effusse prodest. Cuncta

equidem hanc ob causam vitia eff carbiterot, quod frigida sint & humida, quibus duabus qualitatibus tota intemperies refractatur. Sed potissimum struthia cotonicque, quæ Cydonia, à Cydone Crotæ oppido, unde primum adnecta sunt, Græci nuncupantur, iuvant: quia præterea adstringant, & Ventriculū roborant, vaporum partem qui feruntur in cerebrum, reprimant.

QVODQVE to (am.) Oleum rosaceum & irinum adhibentur ad citandas vomitiones. Sed rosaceum priusquam feruorem atque incendia toxicæ restinguit. Ea verò per lanam instillare intra fauces oportet, quod in alia furorone eorum dixerat.

VIX unquam.) Tantum est toxicæ sceleris, ut non nisi difficillima curatione, rarissimæque incole-
mentis evadant quid hauserint. Quod si qui extra pe-
riculum redditi sunt, non nisi post longum tempus
est stratis surgunt, & cum forexerint, attonitis reli-
quo tempore vitam agunt. Non est enim dubium
quin cerebrum illa maxime lædatur, atque ut tam
vehementis phrenitidis, quæ superuenit, impetus
sedetur, omnibus modis principem illam partem
refrigerandam stupefaciendamque esse necessariò,
ut mortem liceat tam prefatamque declinare.
Quo fit ut æger promptissimè attonitus evadat; ei-
que perpetua ferè scotomia oculorum aciem ob-
tundat.

CARO liuet.) Obiter hic symptomata recenset eorum qui culpe toxico infecta vulnerati sunt. Caro quidem liuida est, quia potest vici nam ipso veneno : multique postea in locis vnicuique diffunditur, putrido homine taboque plena. Quod autem toxicum virum viperam dicitur, non inde recte colligas ex vipera compositum fuisse. nanque Dioscorides, ut ante diximus, toxicum plantae speciem facit: sed viperum dicitur quasi deterrimum & maxime exitiale. Veros Nicandri sic habet, *viperæ* c.

SI QVISQV A M.) Ephemerum duplex est Galeno. vnum quod folia caulemque lilio similem habet, & radicem oblongam, aliq̃que nomine iris agrestis dicitur; alterum vero deleterium & lethale, quod aliter Colchicum, quoniam in Colchide regione Ponto vicina nascitur, & à Romanis bulbosagrestis appellatur. Radicem hoc habet rotundam, vulgo Hermodactylon esse creditur. Theophrastus scripsit ephemerum venenatum, de quo hic agitur, belleboti folio esse, et quique ob causam ita dictum, quod eodem die iuguler. Com autem multis rebus commune sit ephemerum nomen, vt ambiguitatem tolleret Nicander, addidit infestus Medex Colchidis ignes, quod forte eo Medea in veneficijs vteretur, aut ipsam prima insuenerit. Græci interpretes male putat ephemerum veneni genus esse non simplex, sed compositum.

V R I T V R.) Erodendivum inesse ephemero
patet ex symptomatis, & propterea toto genere de-
leterium esse.

HOC VBI.) Suffocationes & ponderosæ
ventriculi gravitates fiunt affumpto Colchico, quales
sunt à fungis sentiantur. Itaque primum grauat &
zeigat stomachus. Deinde inualefcente malo erodit
à venenâ crâmorâ, & cruorem strigentis
militum per inferna effundit. Vnâ autem frequen-
ter etiam vomitus excitatur, per quos liquida quæ-
dam vacuantur, & quæ in quæ recens matràz carnes
solutz fuerint, similia. Ex quo symptoma necesse-
sariò colligitur securi inflammatione esse, sicut à Ga-
leno libro quinto de Locis affectus demonstratè est.

SÆP.E.) Præcipua mala quæ Colicis inferuntur, sunt æstus thoracis lenitas & tormina. Quæ non abste querens & glandes sic affectus deorantur. Sunt enim partes omnes quercus adstringentis facultatis participes. Adstringit etiam fagus, & omnes imbecillitas partes corroborat. Itaq; sunt hæc non Colicici quidem, sed eius symptomatum remedia.

L. A. C.) Ad mitigandos dolores, & ardores re-
stinguendos adhibetur, nec dubium est quin non
solum bibi, sed etiam per clysterem injici possit,
quomodo in omnibus de sententia medici injicitur,
sed praesertim bubulum, quod tam praesenti opo-
dictur his qui Colicam bibent, mederi, ut bi-
bit id fit, nullum aliud efficacius remedium quaerere
oportet.

A SANGVINE.) Herba hæc est quæ à Romanis sanguinalis dicitur, à Grecis autem polygonos. Adstringit floentem alvum, stomachi ardorem refrigerat, & internis partibus Colchico debilitatis robur addit.

VITEVS.) Extrema vitis germina modicè possunt sordes intestinis adhaerentes detergere, simulque haud obscuram habent adstringentem. Quod autem & tota tubus adstringat, manifestissimum est.

N V C E M.) Castaneam nucem appellat Nican-
der, quam tamen inter glades Diochlorides re-
censet. Siccidiola est Castano Magnesiæ oppido,
vel, ut alij volunt, Apulie, non procul à Taranto.
A dstringentis est facultatis, præsertim verò que in-
ter corium & carnem eorum subiecta membrana
est. Nec vero illa tantùm, sed etiam eius caro pri-
marum has qui ephemerum hauserint, vtilissima esse
potiditur.

FERVLÆ.) Medulla ferulæ adstringentem
 habet facultatem ideo contra tormina vilitur bibi-
 tur, celiacis item & sanguinem expentibus. Sed
 vifus est mihi hoc potiffimum in loco motilis Ni-
 cander, & hemiftichia duo amiffiffe: ſeq̃ue ex doo-
 bus verſibus vnus male factum fuiſſe. Namque
 hemiftichium hoc *ἐν οὐρανῷ*, alium finem ha-
 bere debet quàm nunc habeat in noſtris exemplari-
 bus: ſimiliter & extremum hoc *καὶ γὰρ πῖπτα*, finis
 eſſe debet alterius verſus. Cæterum ego reddere
 tentaoi quod deſſe Nicandro videbatur, idque fa-
 cilè ſupplere fuit ex Græco interprete, qui Prome-
 thei *καὶ*, hoc eſt furum ita interpretatur, quali
 hoc nomen *καὶ* ſus Nicander inſeruiſſet.

SERPYLLI.) Serpyllum cum lacte decoctum exhibendum esse puto, priusquam mala ex Colicis inualeant. Hic enim suffocationibus medetur, crassitiem veneni et flammam ab eo prodeventum incidens discutit eoq[ue]. Est enim Serpylli facultas acris & exsuffratoria, eamq[ue] ob causam vbi oborta iam dysenteria est, Serpyllo videtur esse abstinendum.

MYRTVS.) Hæc gustu asperissima est, æquæ & mali Punici putamen, quod malicorium dicitur. Proinde hienteriam & torminæ ex potu ephemeri contracta sanant.

NE VERO, J trias sine vlophonon chamaleonis species est vicum ferens. Ne ego enim fimpliciter chamaleo existimari debet, etiam si huius quoque radix venenosa est, et canes, fies murefque occidat. Nam & Paulus Egineta scorfum, et ita de quo chamaleone fcripfit, multumque differentia vtriusque in promptoria enumeravit. Ipfegre Diofcorides in proximo lib. 6. venas in fens quae

que classes digerens, inter radices chamaleontem & ixiām separatim recenset. Ex quo apparet non viscum quidem ipsum chamaleontis, sed eius radicem deleteriam esse, maximèque si verum est quod proditit, Cretenses mulieres chamaleontis viscum mandere solitas esse iacubationem gratia, ne somnum incant in opere. Ceterum à visco Ixiæ nomen factum est, quasi viscaria plantam dicas. Nāque visco redundat, tam tenaci & pernicioso, ut non nisi interaneorum conglutinati interiorum adferre videatur. Vnde & *ἐνδογαστρίον* nuncupatum puto, quasi *ἐνδογαστρίον* *πίπτει*, hoc est perniciosam mortem inferens.

MOX tumor.) Notæ quibus ixiām deprehendas sunt, oculi sapor, lingua tumens & inflammata, defectus animi, mentis abalienatio, motuum omnium obstructio, viscerum intestinorumque tumultus & strepitus, & suppressa corporis excrementa.

VIX tandem.) Afflatum copia comprimitur diaphragma, vnde difficillima omnino respiratio est.

MEDICATA.) Exhibito purgante medicamento, pituita crassa & iniuncta deijcitur, similis ootum albumini, quod sapissimè gallinæ nondum maturum perfectissimèque, & sine testa abortiant.

Pag. 46. **SED** tantos.) Post vomitus & stus deiectiones peractas, remedio est abstinij dilutum cum misto, aut vino copioso, aut aceto multo exhaustum valet enim ad referendas obstructioes & discutiendos nimium crassos flatus.

RESINA.) Resior omnes desiccant & calefaciunt, viribus tamen imparibus, atque ideo digerunt & detergent, simulque partium fortiter sunt tenuitatem. Quare his profuit qui vliophonom degluerint, sed præcipue terebinthina, ut quæ vti minimum habeat crinia, & post hanc picea, deinde pinea.

CONVENIT.) Quamvis vliophonom calidum sit & siccum, quia tamen viscosum est, eaque de causa noxium, incidenda & detergentia postulat medicamenta. Itaque polium rectè administratur, quod & visceribus omnibus obstructiones eximat, & suppressis ab vliophono excrementis vacuationem liberam restituit.

RVTÆ.) Ruta crassos lentosque humores valenter incidit, vnde vitas mouet. est & tenuium partium: quare flatus maximè compescit. Habet etiam nardus vires easdem, licet imbecilliores. Idè potest & calthorum celeberrimum facultatibus istis medicamentum, & à Galeno in libris simplicium maximè prædicatum laetæ aquæ & liquor eius qui *ῥυτῆος* succus appellatur.

LACTIS.) Lac omnibus ferè veonis competit, tum quod temperatissimum sit, tum quod eorum acrimoniam reprimat, quodque præter cetera analæpticum sit.

AT SÌ.) Credo frequentius quondam eposi taurini sanguinis periculum fuisse inter sacrificia, multis, cum tauros immolarent, & parum propitia exta intreretur, in summam rerum desperationem adductis. Hoc modo fertur Themistocles olim perisise in Ioniz Magnesia, cum poculo exceptum tauri sanguinem repente hausisset. Magnam habet is crassitiam, ideoque celerrimè coit & durefcit in ventriculo, magisque quàm alius quilibet sanguis. Omnis enim protinus ut extra vasa sua effusus est, coactescit, & in grumos glomeratur. Iodeadisti-

cio gutturis & intercepto anhelitu suffocatio.

CONVULSVS.) Non est dubium quia sanguis ille in ventriculo grumulosus & haud facilis solutus, neque per vomitum reddi possit, neque in alium descendere, eamque ob rem corrumpatur, & malignos vapores in cerebrum mittat, & grauitur ex ventriculo offendant, ut ex eo symptomata epilepticorum similia, convulsionones, convulsiones vniuèrsi corporis & spuma circa os preueniant.

SED TV.) Vomum est in taurino sanguine totius curationis præcipuum caput, ut coëntem durescentem que sanguinem soluiamus, perque alium præcipitemus. Vomitum enim in hoc Dioscorides improbat, vitæ odiumque monet, quod eo coactu sanguinis grumi magis se densant. Sunt autem flicorum crasse siue grossi ad eam rem accommodatissimi, qui adco calidi sunt & tenuium partium, ut si cum carnibus bubulis vel durissimis incoquantur, eas friabiles & teneras efficiant. Eas Nicander non cum aceto synocero, sed cum posca sumendas consulit, quæ etiam vim habet incendiendi & aneuuandi.

COAGVLA.) Coagulum omne digerens **Pag. 47.** est facultatis, nec leporinum tantum, sed etiam omnium aliorum animalium. Lac tamen in ventre coagulatum dissoluit efficacius quàm cetera, & coëretum simili modo sanguinem. Est autem cum aceto eliquandum percolandumque.

NITRI.) Nitrum tenuium partium est, in **Pag. 48.** tritoque sumptum secat & extenuat crassos lentosque succos potentius multo quàm sal. Easdem ferè vires habent phosphum, succus Cyrenicus, basticæ semen in aceto infusum, & conyzæ utrumque genus.

RVBETI.) Rubi folia germina, flos, fructus, radix, denique totus ipse rubus non leniter adstringit, vnde & ventris profluvia stenuè sistit. Ex quo mirum videri potest, ipsum in hoc affectu contrariam posentè curationem exhiberi. Verum ille dissimilium partium est, habetque, sed præsertim radix eius præter adstringentem, vno paucam tenuem substantiam, per quam & lapides renum comminuit. Dioscorides quoque germina, sed succum eius ex aceto propinat.

SED ueque.) Buprestis animal quoddam est cantharidi & specie & viribus adsimile, ut ait Galenus, vel ut Plinius scarabæo longipodi. Sed & Nicander & Dioscorides Buprestidem manifestè inter animalia recensent. Plinius tamen alterius Buprestis, oleis cuiusdam agrestis, in mentioem facit, quam & boum venenum dicit, eaque degustata boues prostrare, & à veteribus contra eam remedia, tanquam contra venenum prodita fuisse. Idem scripti & Erymologi auctor, nisi quod in hoc nomine *βουον* non animalis speciem, sed magnitudinem significare arbitrat.

NITRO.) Dioscorides gustu tantum nitri buprestidem pro di dixit. Nicander verò & gustu & odore graueolentiam nitri sentiri cecinit.

VRINA.) Vt est buprestis viribus cantharidi similis, ita similes notas habet, de quibus antè diximus.

TYMPANICVS.) Flatibus (scat corporis vniuèrsam, adeo ut & vmbilicus, qui fordidus est, & veluti sentina corporis intumescat supra modum, sicut solet per hydropas tympanicos fieri, ipsique curis extrema velut contractior facta distendatur.

INFLAT.) Verbum *ὑπέρτατον* hoc *πέποινα* à quo

phlegma dicitur, & inflammare & inflare significat. Pluvius in priore significato accepit, scribens buprestidem hautilam ita inflammare ut rumpat. nisi mendoſus codex eſt, & legendum ſit, ita inflat ut rumpat. Quam ego lectionem ſequi malui. Si quidem inflammationis potius quam inflammationis ſuccedit rupſio: & Dioſcorides magnos tumores à bupreſtide, non autem inflammatione ſcripſit excitari, qm in omnibus ſiſus Nicander interpres eſſe ſolet. Ipſaque experientia rem ita ſe habere atteltatur.

Fig. 48. SED tamen.) Hauſte bupreſtidi conveniunt quæcunque contra cantharidas opiculantur, priuam autem ſicas aridæ, quæ propriè caricæ appellatur, in vino intritæ, aut etiam decoctæ. Sunt enim moderatè calidæ, & anodyne: habentque aliquam parum tennitatem, per quam ad ſtatus diſcutiendus valent. Quas etiam ob facultates febrilibus conferre poſſant, humorem concoquentes, incidentes & detergentes. Id quod ſicciæ magis quàm virides efficiunt. Sed & hac ratione ſunt convenient, quòd alium adſtriſſam ſubducunt.

L A C.) Incerea dom ſtibus diſtendunt hy: pachondria, lac dare malum eſt. Itaque in hoc affectu non niſi inclinatio decedentique iam periculo propinari debet. Eſt autem, ſicuti antè diximus, maximè *dyſpeſia*, neque aliud viſquam eſt cui maior cum ſubſtantia corporis noſtri ſimilitudo inſit, & ſuccum meliorem generet, ſed præcipuè foeminiuum, quod meriti Nicander eam ubi rem prætulit vaccini.

P A L M Æ.) Diſtinxit a pertè Dioſcorides tempus exhibendi fructus palmarum, ſcilicet quando iam bupreſtidis ſymptomata deſierunt, & tumor ſerè totus reſedit. Tunc enim non leui adſtriſſione rubrat interna viſcera, exſiccata humarum vitioſi reliquia, ſiſque calore non pauca noſtrum auget.

A C H R A D I S.) Achras pitus eſt ſylueſtris. Bacchea & myrtea pitorum ſunt ſpecies. Sunt autem pira omnia frigida & adſtriſſingia, ac frigiditate quidem calidam bupreſtidis intemperiem emendant, adſtriſſione verò ſtomacho grata ſunt, ipſum queruburant.

Fig. 48. A D vomitum.) N un oportet remedium ordinem in poeta requirere. Ecce enim quod primò fieri debuit, poſtremum adſcripi, omnibus modis ægru vomitum prouocandum eſſe.

P A P Y R O.) Vult charta intorta inſlexaque gulam irritari. Quod autem papyrus fauces purgare dicit, nuntiata accipiendum eſt, quaſi propria viſ illi ad eam rem inſit, ſed quòd gula ab eo laceſſita per fauces noxiu humor effundatur, non aliter quàm à digitis, & penna, aut alio quouis altè in os demiſſo. Nicander Græcè vocat *εγχευον* *εγχευον* *εγχευον*.

S I N.) Lac non eſt natura ſua venenofum, ſed pet errore tantum veneni mala inuehit. Errore autem in lactis viſu maximus eſt, ipſum ſtatim ut inditum coagulatum eſt, haurire. Nam quia priuſquæ concreuerit, editur, poſtea in vetriculo concreſcit, & intra priores etiam venas, quæ per initia ipſum exceperint: factaque obſtructione ſuſſocationis pericula eueniunt. Quod ſanè non eueniret, ſi admixta coagulum interpolitæque mura ipſum in vetriculo ſuo conſeſcere pateretur. Sic enim denotatum in vetriculo manet dum concoquatur, & ex craſſo tennatum in venas tranſmigrat. Illud autem contra liquidum, ſicut erat, in venas recipitur vñ cum coagulo ſuo, cui adhuc vires integre ſunt, il-

lique glomeratur, neque prius inde diſcedit quàm concoctum tennatumque. Ex quo manifeſte patet quæ ſit lactis in caſum recens concretu à propoſito nunc laſte differentia.

P O T V M præbe.) Sicut in taſtino ſanguine vumius vitandus eſt, ita in propoſito etiam lacte, quòd in conatu illu vomendi lac anguſtus ſtomachi meatibus valentius impingatur. Eſt & ſaluſ omnibus abſtinendum, quia liquata expreſſaque laſamentis tenui lactis humiditate, reliquum craſſius euadit, & diſſicilius ideò ſoluatur. Danda ſunt igitur ſtatim ab initio quæ incident & extenuant. His autem perditus eſt facultatibus potus, quem parat Nicander ex vna parte aceti & duabus paſſi. Eaſdem habet & ſilphium & ſuccus eius vires, cum oſyrcrato dilutus.

I N C I D E N S.) Lixivia omnis tenuium partium eſt & incidit. Hanc Nicander *εγχευον* cognominauit, ex qua patet: non quamlibet, ſed maximè incidentem diligendam eſſe. Dioſcorides hoc Nicandri carmen, ſicut reliqua ſerè omnia proſa reddens, *εγχευον* & *εγχευον* *εγχευον* *εγχευον* dixit, id eſt lixivia quam parant hi qui *εγχευον*, huc eſt pileos cuactis lanis conſpiciant, qui lana ſuccida quæ in ea madet, partium tennitatem indit. Ea Galenus vſus eſt libro ſexto Methodi medendi ad nervum punctum, inque penuria alterius medicamenti, cum fortè ægru vicinum *εγχευον* vidiffet (ſic enim lego, non ut Linæet *εγχευον*, quod verbum uminu nullum in lingua Græca eſt) aquam ab eo lixivia poſpſcit. Namque digendi & incidenti vim habet maximam: præſertim ſi illi additum ſit acetum: quod quamvis noſtri pileorum artifices non admiſceant, quondam tamen addere ſolitos Plinius commemorat, lib. 8. Naturalis hiſtorie ca. 48. vbi de lanarum generibus eſſiſſet. Hac autem paſſiſſimum libuit annutaſſe, ut Marcello Dioſcoridis interpreti ſerupulum quo mirum in modum turquetur, libro ſexto capite de Lacte cui mixtum coagulatum eſt, erimerem.

T H Y M I.) Incidit & calefacit vehementer, tumneſque ſerè ſuppreſſas vacuationes reſtituit.

R A C E M V S.) Remedium hac parum admodum efficax eſt, nec temerè à Dioſcoride neglectum prætermiſſumque.

C O A G V L A.) Nemo miretur, coagula ad curatiunem adhiberi, cum tamen ab his omne malum prouidit. Siquidem tam valentè digerunt & extenuant, ut non aliud ſit præſtantiu in hac affectu præſidium, maximè ſi cum aceto ſulata bibantur. Huc etiam ſe expertum fuiſſe non ſolum in leporino, ſed etiam in aliorum umniu animalium coagulo Galenus memoriæ prouidit.

N E P E T Æ.) Nepeta quæ Græcis calaminta dicitur, eſſentia eſt multum tenui, & calida, quare maximè incidit. Bibèda autem eſt cum multa aceto.

N V N C a g e.) Dorycnium idem eſſe cum ſolanu ſurioſo Dioſcorides in præcæmi libri ſexti prodidit. Similiter & Plinius, qui præterea dorycnium vocari dicit, quòd olim eius (locu) læcarum, quæ *εγχευον* dicuntur à Græcis, cuſpides tingerentur: aliter quàm Demophon qui hanc uminis aſſignat rationem, quòd ad inferendū mortem patres *εγχευον* vires habear. De eo præterea Theophraltus ſcripſit, cum qui drachmæ pondere id bibere, ſibi placere ac ſe palcherimum exiſtimare, mente nimirum iam tentari capta: qui verò duplicato pondere, magis inſanire, ſpectris nimis obere.

Fig. 48.

mortem adfert. Namque omnium ferè symptomatum causa quæ epoto liquore papaveris exornatur ad summum illam frigiditatem refertur.

SVDORE.) Id fieri potest vel à virium sola imbecillitate, vel calore nativo ad cutem, frigore venenæ propulso & expirante, & spiribus per poros resolutis, quos tenues humores qui frigore densari non potuerunt, consequuntur. Grauis autem illa sudor est, ut qui opium redeolat.

FERVIDA labra.) Græcè est *σφοδρά* di *γάρυα*. Est autem ambigua huius verbi significatio, ut antè diximus, quod & vrere & inflare significet. Quorum utrumque etiam potest opio succedere, ubi tamen videtur feruore potius designare. Est enim inter opij symptomata non minimè corporis protigo, eaq; sæpe tanta, ut quid hauserint quauis stupidi & alio oppressi sono, veratione tamè ista exiuntur. Sunt autem qui hoc symptoma non esse perperum dicunt, sed in istis modò corporibus videri quæ sanguine bilique abundant, quæ eû autem propellantur, in primis protigunt, deinde sudorem excitent.

OBORTÆ nares.) Ista lethalis est facies quæ Hippocrates in Prognostico depingit, & quam Galenus extincto calore nativo fieri posse demonstrauit.

TV NE cede metu.) Quemadmodum in cicuta di timus, vinum & ad perniciem & ad salutem dari posse, sic & in opio existimandû. Næ si debile exhibetur, deducet confectum venenû, & rapit à ventriculo in vasa maiora & cor, nec tamen poterit opij frigiditatem superare, sed contrà ab opij frigiditate calor ipsius extinguetur. Sin autem vinum forte & calidissimû bibatur, nullum esse potest eo præstâtus remediû, quod & calore & humiditate contra papaveris liquorem efficacius devertet, addito præsertim melle, quod & per se calefacit & extergit & sopitas quodammodo naturæ facultates excitat.

CEREKI.) Id est præbens apes mella eû quibus panis opsonij vice edamus. Nicædè Græcè dixit, *δανιτικὸν πῶν* panis hyematis. Sunt autem propriè hyematis, *πῶν* panis hyematis, hoc est panis melle aspersus & conditus.

VELLERAQVE.) Qui opium bibere, iacere velut mortui & omnibus naturæ officiis destituti. Ita quæ eûm ex seipsis nihil agant, cogendi sunt ea deuorare quæ salutis causa imperantur. In primis autem ad vomitum cõpellendi sunt, per lanam instillato in fauces oleo rosaceo, vel itino, vel etiam simplici, quale primum ex prælo profuxit. Sed innum videtur accommodatissimum, quia præterquam quod vomitorium est, etiâ calfacit & crassum frigidorum humorum statumque extenuat. Non est autem dubium quin præterea acerrimis clystribus aluum resolueret oporteat.

LACERNAX.) Ab opij frigiditate vniuersus etiâ corporis habitus refrigeratur, humores densantur, cutis adstringitur. Cõtra hæ Nicædè duo præsidia adhibet, vestes oleo vinòque imbutas & madentes, & aque tepide balneû, in quo calfaciendâ quædam medicamēta incoxisse, nõ dubito quin sit optimû. Sin enim corpus cõcalefcat, sanguis, quæ ego Lucretiû imitatus, rubidum humorem appellauit, liquabitur, & cutis adstrictior laxior euadet.

DISCE venenatos.) Lepus marinus ex Lacertorum genere est, paruaq; lolligini similis, infirmis magis ossa quàm piscis: iso colore lepore refert, venenò excitabilis, siue in potu, siue in cibo datus, alijs autem etiâ visus. Siquidem grauidæ hominino

aspexerint fœmellæ ex eo genere, statim nauisæ & redundatione stomachi vniû fatentur, deinde abortum faciunt. Ceterò homines quibus in potu datus est, dicuntur non totidie diebus quot vixerit lepus. Hæntem piscem putridum oleum. hoc primo argumento veneficium id deprehenditur.

ICTERICVS.) Non est leporis marini venenû præsentamentum, sed sensum hominem conficit, & scruissima adfert symptomata, inter quæ iderus est, & viridi nigroq; mistus color. Fit autem hoc à putredine humorum. Nam & leporis venenû putrefactione et osione quæ deletorium est.

TABESCERE.) Corpus nutrire definit, vel quod corruptos à lepore humores non possit sibi assimilare, vel propterea quod pulmones malo quodâ leporini veneni occulto tandè exulcerentur, unde febris & tabes sunt. Quod quidem ulceratû pulmonis malû Nicander aperitè indicauit, scribens genas illis rubere, & velut rosco colore pizæ videri. Hoc enim fit humorum in pulmouibus putrescentium calore in faciem sublato.

CVTIS alta.) Credo hydropè significari, etiâ si nec Dioscorides, nec alius quisquæ eû inter notas recensierit. Sed ratio facilè id persuadet. Nam & icterum hydrops sequi solet, & in tam longo cruciatu tantâ quæ humorum putredine vix potest lecinorisrob & calor cõseruari. Adde verò & inter huius hydropis causas sitim qua pbtibisci omnes, & in quibus calor ex putredine accensus est, mirum in modum torquentur, ut vel ab immo dicò potu abstinere nequeant.

VRINÆ.) Supprimitur vrina non multò post epotum leporis venenû ab inflammatione tenes & vesicæ obturante, vel ab immo dico calore serû omne sanguinis absorbente. Quod si quid vrinæ reddatur, initio sanguinea est & rubra propter inflammationem: procedente autem inualefcenteq; malo purpurea euadit, humore magis putrescente, & calore vario paulatim pereunte.

AVERSA TVR piscem.) Non est mitis eos qui in tanto periculo ob piscem versantur, pisces o disse. Sed hoc occultam aliam causam habere existimo: maximè autem, quod cum omnes alios pisces auerfentur & oderint, & visis etiâ illis terreantur, solos fluuiales caneros libet comedant, & admisso vino tritos bibant, eõs; magna cum vilitate eõcoquunt. Tunc autem indicio & spes salutis magna est, cum pisces amare & in cibis admittere comperint.

HIS contrà.) Post vomitus & aluum solutum, purgans medicamentû ex helleboro nigro & scâmonia compositû exhibere oportet, quod radicibus quicquid assumptû est veneni, euellatur. Huic autem Auicenna etiam agaricum & succum glycyrrizæ adijcit, atque secundo tantum die à quo symptomata exorta sunt, dandum esse monet.

MALVÆ.) Valet malua contra inflammationes internas, dolores sedat, suòque lentore internas partes inungit, ne facile leporini veneni acrimonia erodantur. Eadem ad vomitus & aliud eiectiones conducit. Sunt & in lactis asinini potu paria ferè commoda.

PICEM quæ.) Lachryma cedri ab alijs pix, ab alijs resina, à Galeno cedri oleû, ab omnibus ferè Cedria dicitur. Calfacit & licet: absumptâq; humiditate corpora præsertim mortua præseruat à putredine. Sed mirum eam lepori marino aduersari, eamque intra corpus sumi, eû inter septica medicamenta fieri, & videntia corpora putrefacere, sicut inanima à corruptione tueri medicorum omnium

consensu dicuntur leporis autem venenum sit inter putrefaciētia haud quaquā in potremis. Cedriam tamē & Nicāder & Dioscorides exhibent. Ipsiq; Asclepiades qui Galeno visus est optime de venenis scripsisse, & ab ipso eam ob rem libro secundo Antidotōn citant, eam oboli vnius pondere proponant. Ex quo loco magna mihi suspicio est quod scribitur apud Nicandrum *καὶ αἰὲς σίσις*, obolum significare. Id quod rectē admonet Græcus interpret. Significat autē & *καὶ αἰὲς σίσις*. Quæ significatio rectē hoc etiam in loco quadrare potest, præsertim cū Dioscorides de cedrix pondere nihil addiderit.

GRANATI. Mala pūnica siue granata refrigerant, adduntque & siccant quare humores à leporis putredine possunt vindicare. Alij non integris malis, sed a cinis tantum ventur, in quibus viscidialiquid inest, quo potest commodè resio impediri. Sunt autem & ænope, & promeneum, & ægineense punicorum species.

VVA.) Passum videtur hic parare Nicāder quod dēdū cōtinuē his est qui leporē marinū hauserint.

SI QVIS QVAM.) Hirudo vermis est in aquis degēs, qui & sanguisuga appellatur. Eius duo genera reperitur, vñ caput habens magnū, coloris rufi, varijs distinctū filamentis, & quodammodo lanuginosum. His multū virus inest, idque alicui affixæ parti inuehbit. Id quod vel ex aquis in quibus degunt facile deprehendas. Alterū est tenuius, & à cauda muris nō multū diuersum, cui & breue caput est, & venter rubet, atque in aquis puris habitat. Sed hic quoq; venenosus est. Quare si nō antē purgatæ & probè detentæ corpori affigantur, vulnera aliquando insanabilia faciunt, tum quod etiā plerumque affixa relinquunt capita, quæ de causa multū intereunt, sicut Mellissinus olim de consularibus patricijs, cū ad genus admisisset. Verū partibus externis affixæ multò facilius decidunt, vulnera que curantur, quam vbi vel naribus, vel ori, vel vetriculo inhaerent. Adde quod & ægrū & medicos plerumque latēt. Nec tamē quibus eas notis possis discernere, Nicāder & Dioscorides explicarūt, cū tamē cognitu planè necessitate videatur, ne qui earū occasione vel creat, vel emungit sanguinem, alia de causa laborare existimetur. Ergo si quis pluribus deinceps diebus cruorē enomuerit, increauerit, vel emunerit, quē nec dolor aut gravitatis capitis, nec ictus etiā ex presserit, magna hiru-
dinis suspicio est, maxime si æger suctionis sensum aliquē percipiat. Est autē sīgus qui excemitor tenuis, & qualem Græci *ζῆγες* vocant, nisi fortē hiru-
dinem in maioris alicuius venæ, orificium impegerit ex qua sanguis affatus erumpat.

Pag. 50. HANC AUTē.) Qui aduersus hiruēdī remedia prodidere, vñ modò curā auellendæ hiruēdinis sibi proposuisse videntur: vulnus autē quod illa fecit, neglexisse. Debetur tamen & illi sua curatio, cum quod omnes sanguisugæ venenatæ sint, tum quod aliquando sanguis in de copiosus erumpat. Est autem earum venenum frigidū, quod omnes frigidō rēperimento esse Galenus scripsit: quod vti ipse à partibus externis educat, cucurbitulæ his admo-
net, vulnū sive spongia fouendū monet. Sed quia interius, nec spongia, nec cucurbitula apponi potest, potius gargarismatū fieri poterant cōm-
odissimē, quæ & modicè calfaciant, & detergēdi facultate prædita sint, atque vti vñ sanguinis proflu-
uium sistatur, leuiter adstringant.

ACETI.) Acetum non modo cogit hiruēdinem

loco cui adhæsit, excidere, sed etiam ipsam muerit. NIVEM.) Moneant plerique & niuem & glaciē in ore cōtinuēdā esse, nec bibendā, ut hiruēdo quæ frigidis in aquis degere consuevit, humoris frigiditatem sentiens & appetens, ad eam feratur neque facile rejici possit.

AVT salisam.) Sal nimis ad auellendā hiruēdinem vtilissimus est. Id quod externis in partibus facile licet experiri. Illa enim quantum acrissimè sangui-
nem exugens, protinus decedit, si salē vel cinerem etiam prius inasperferimus. Sont autē salis geminæ differentie, nam aut fossilis est, aut marinus. fossilis est terra, effoditur, qualis in Cappadocia esse dicitur, & in Oromo Indis monte, in quo lapidinarum modo caditur renascens. Marinus ex aqua mans efficitur siccatæ æstiuis solibus.

SALIS vnda.) Dicit præbendam esse aquam marinam, vel à sole, vel ab igne calidam.

SPVMA salis.) Multis in regionibus qui salē faciunt aquam dulcem in marine affundunt, ni im-
bres plurius est cælo decidant, ve sal incensur sit & minus aeris, quam dum miscent, spuma gignitur, quam dandam Nicander consult, *αἶμα* vocat, vt etiam Homerus vocat.

NE MALA.) Fungorum duplex est differentia. Ne enim edendo sunt aut lethales Omnibus o-
go eadē. Nam è limo & acescente succo madentis terræ excitantur, quam ob causam arbitror à Nicādro terræ fermenta nō computas. Est colm fer-
mentū acritatis cuiusdā frigidæ participes, habētque tantam cū fungis naturę similitudinē, vt si caudicæ populi nigre iuxta terrā conciso, aqua resolutū in-
fundatur, illico fungi enascantur, quos proprie eg-
ritas vocant. Viriantur autē fungi multis de causis & euadunt venenati. Si enim rubiginosus clauus, si putridi aliqui pannus, si arbor nuxia, si serpē-
tis caueria inixa fuerit, & patrescentes pithmi ad-
halauerit, perniciosi sunt. Nanq; stragulationes laqueis similes inducūt, & animi deliquia, & sodo-
res frigidis, si quis vel crudiuscolos, vel maiore copia ingererit, ore ventriculi angustia possidet, op-
presso, & maligna putrescentium fungorū qualitate veratō: id ē quod putrescentes malum id se-
pē inuehant, quod Græci *ζῆγες* appellant.

PLVRIMA nomina.) Sunt inter fungorū genera boleti, quibus Paulus Ægypti principium dedit: sunt & Amanitæ dicti, quibus secundo Gal-
linat locū. Dicuntur etiā alij ægritæ, lacinie, & ab o-
uorum similitudine, ouati, sicut & à spooia spō-
gioli. Græci quoque poetæ fungos *ζῆγες*, hoc est
natos terræ cognominantur. Sunt præterea multæ
fungorum differentie quæ varijs in locis, varijs
etiam nominibus designantur.

TV CONTRA.) Fungus frigida humiditāte
admodū planta est: crassos humores statim cog-
nuit. Quare calidis sicciſque medicamentis & in-
cidentibus expugnari debet, si quādo molesta est.
Vim autem eiſmodi habent præphanus & ruta.
CHALCANTHYM.) A trametum sutorum
desiccatur, non instrennè calfacit, & adstrictione
quam possidet vehementissimā, humiditatem
exprimit superfluum. Ex aceto autem dandum
est, quod tenuius euadat.

CLEMATIDIS.) Folij clematidis (herbarij
volubili appellat) acris & adrens facultas inest,
nec dubiū quin & eorū cineri. Sed vis illa caustica
misto aceto temperatur, quod etiam non leuiter
fungorem suū cum crasso incidit. Vires etiam
clematidis similes habent pyrethrum, nasturtium,
linapi, & fœx vini vsta.

MEDVM malum.) Medicum malum, quod & Citrium dicitur, partium habet tenuitate: preterea veneficij cuiuslibet principum scribitur esse amuletum.

GALLINAE.) Stercus gallinaceum siccum est & calidum & apprimè lus qui ab esu fungorum suffocantur, vile, si minutissimè contritum ex posca aut oxymelite bibatur. Namque agri non multo post humorem crassissimum crudissimumque vomunt, vnde suffocationis periculum plaut tollitur. Id se in multis expertum fuisse Galenus scripto testatus est.

Pag. 84

SINQVIS.) Salamandra in lacertarum genere est, ignaum animal, stellatum, coloris varij, namquam olis magnis imbribus ptouens & serenitate deficiens. Huic tantum rigorem in esse Plinius putauit, vtrignem tactum extinguat, non alio modo quàm glacies, eumque sequuti quamplurimi, similitque quod aliquo tempore citra corporis iniuriam versari in ignibus videatur, Salamandræ temperamentum frigidissimum esse crediderunt. Sed mea quidem sententia falluntur. Illinamque & Dioscorides & Galenus exedendi, calefaciendi, exulcerandique vites tribuerunt, eamque ob rem medicamentis quæ exedendo sunt miseri dixerè non minus quàm Cantharidas, quibus similiter reponitur modo & asseruatur, sed etiam hausta curatur. neque enim testè scriptum est ab Auicenna curationem illi perinde atque opii adhibendam esse. Itaque quod ignibus resistat, non efficit frigida eius natura, sed vel occulta quedam vis, vel cutis magna densitas, vel quoddam perpetuū lentore quodam mandeat, quæ de causa scripsit Græcos interpretes *αὐτὴν ὑποκαταλαμβάνει τὸν πυρρὸν*, à Nicandro vocatam esse, qui donec absumptus sit, salamandra non vitur. Ignibus tamen inuictam esse falso creditum est.

TORPESCUNT.) Turpot, neturum resolutio, tremor que sequuntur haustam salamandram, liquatis à calore præter naturam humoribus cerebri, vel in caput aliunde sublati, & per nervos sparsis eoque obturantibus, ad eundem modum quo febribus ardentibus & apoplexiis & lethargis & paralyfes succedere videmus. nec mirum si deliria inde fiant.

VI BEX.) Partes in quas plus veneni cunfluit, aut quæ sunt ad putredinem magis proclives circumquaque liuescunt, potrefacta iam carne & calore nativo pereunte, ex quibus sanies quædam virosa diffloit, tandemque illæ emoriuntur, & corruptæ decidunt.

LACHRYMA.) Pini resina acris est, siccæ & calfacit, & crassos humores incidit & digerit. Quare non pugnat manifesta qualitate contra venenorum salamandræ, quod multum calidum est & causticum, non, ut malè vñum est Alberto, frigidum. Ergo vel naturali quadam proprietate illi resistit & que videtur fuisse Dioscoridis sententia, scribentis privatum peculiarique remedio pinæ resinam contra salamandræ venenum exhibendam esse, vel dicebam eam non veneni quidem sed eius symptomatum amuletum esse. Contrarium enim hæc duo curationem aliquando possunt, sicut quotidie in febribus aliis que morbis vsus venit, quibus sæpe neglectis ad symptomatum curationem conuertimur. Idem in proposito veneno accidit, quod tametsi calidum sit, tamen torpore, paralyfin & tremorem, frigidam unia inuictat, quibus medicandis pinea resina manife-

stè conducit, illis quas supra commemoravi facultatibus pollens.

PICEAE.) Eadem est in picea terrestri siue triflagine, Græci *χαλκήνη* dicunt, quæ in resina puri ratio. Expurgat enim abstergetque, & obstruat aperit, & succingat, putrescentem absumit saniem hausta Salamandra emanantem. Ea autem tritis simul nucleis pineis decoquenda est.

VRTICAM.) Hæc tenuium admodum partium est. Dicit autè Nicander cum erui polline & tenui farina in oleo coquendam, quo magis incidat, detergar, & ubi tritiores expedit. Hoc medicamentum etiam Dioscorides cooficiendum præcipit, quo luo commendosum eius codicem esse opportunè videor mouere, frustaque Marcellum multum laborasse in eo restituendo, asserentem legendum, *ἢ ἰσίδας πίνης* *καὶ ὑδατὸς ὕδατος*, quod est, vrticæ folia cum lilij decocta. Verùm *ὑδατὸς* nō est legendum, sed *ὑδατὸς*, id est cū farina, quo in vocabulo quàm facilis esse poterit librarij error neminem aspiciet. Sic autem legendum esse ex bis Nicandri verbis perspicuum est, *ἢ ἰσίδας πίνης καὶ ὑδατὸς ὕδατος*, *ἢ ἰσίδας πίνης καὶ ὑδατὸς ὕδατος*.

RESINA.) Bisidem remediū Nicander describit, quod resina pinea mellēq; constat. Id enim duobus antè verbis complexus erat, scribens, Huic verū lachryma celæ medicabere pinas, Si lentu capias, fusam cōponere melli. Ex quo apparet in eclegma, te dandam esse. nunc autem aut resine loco miseri posse cum melle galbanum & ægro dari delingendum. Sunt enim & pineæ resine & galbani vires fete pares in sicando digerendoque.

TESTUDINIS.) Et marinæ & terrestris testudinis oua & carnes coctæ cōueniūt, ite suillæ carnis pingue ius, ad mitigandos viscerū ardores, deliniedos dolores, inungendas interiores partes, ne prompte salamandræ acrimonia erodantur, lubricandum stomachum, quod vel euomere, vel per aluum facillè deijcere humorem vitiosum possit.

EMVTA.) Puer adhuc Mercurius spelunca egrediens in qua natus erat, obuam primum habuit testudinem, quæ eū examinasset, septem in ea teredie chordas, duabusque extremitatibus alligauit, quas *ἑλκύνει*, id est cubitos Nicander vocauit, propterea quod cubitum modū inflexæ sunt, atque ita citharæ ex testudine confecti, quæ & Græci *χίθαρα* dicunt appellat. Fabula scripta est in hymno Homeri in Mercurium, & multis illis verbis decantata.

RANAS, stirpemque.) Hoc verè tota substantia alexipharmacum est, temperie quodammodo mediū inter salamandræ virus & corporis nostri naturā, & venenositate aliqua, sicut omnia quæ tuto genere deleterij aduersantur, participans, quam non est dubium inesse ranis. Est & eryngium commune venenorum unum remedium. Porò antidotus hæc solis duobus istis eryngij radice & ranis, cōstare potest, quæ modo etiam Dioscorides cōsultat, aut scammoneus portionem aliqua adijcienda est, ve corpus vniuersum à putridis humoribus expurgetur, & venenum paulatim deijciat. Auicenna non modo antidotum istam, sed unia etiam Theriacis & Mithridatij genera exhibenda consulat.

POCVLA.) Dux summæ ranarū differentie, Nā aut in aqua degūt, aut in sicco. Illæ geminæ dicuntur, palustres, quæ virides sunt, & marinæ magna ex parte rubæ. Hæ similes duplices perhibentur, alie enim perapetcos vapores captant, alie in vepribus tantū degunt, & sub rubis latitāt, ob id rubetarsū nomine donatæ, grandissimæ cunctarū, geminæ

Pag. 85

Pag. 86

veluti cornibus, plenas ventresiorum, has Græci *scorpias* vocant, & quæ hinc primum Nicander dixerit. Has autem ipse *scorpias*, hoc est scorpionas appellat, quod vel estate potissimum appareat, vel id temporis ventresci puncta multis in locis earum cute sanientem inde promanentem colligant, & asseruent cibis insciendis deterentem.

THAPSO.) Quid sit thapsus, àne idem cum thapsia, non constat. Græcus Scholiastes dicit esse *scorpias*, & quæ verisimile illam nucherbam intelligi quæ in Theocrito poetâ legitur tingendis lanis utilis, quæ & capillis flavus efficitur.

MOLEMQVE.) Græcè est scriptum *μολή*, quo verbo tumorem inflationemque corporis significari patet ex Dioscoride, qui pro eo reddidit, *οίδημα*, quod est tumor.

PECTORE anhelio.) Difficultas magna est respiratoris, tū quod venter tumor ingens cōprimat diaphragma, tum quod à frigiditate & crassitie hominis pectorales muscoli gravissimè offendantur.

PRÆSIDIO tamen.) Plinius scripsit lib. 32. cap. 5. ranarum marinarum ex aceto decoctarū succum cōtra venena hibi, & contra tanz rubetæ venenū, & contra salamandras. Quod si verum est, remedium planè hoc fuerit tota insubstantia alexipharmacū, cuius & eadem ratio est quæ sanguinis scorpionis cōtra suū venenum quod morsu infundit.

PIX.) Pugnat pix cōtra ranas manifestis qualitatibus. Siccat enim & calefacit, habetque eundem partū tenuitatē qua crassos statu incidit & digerit.

MUTA autem.) Esti variz sunt ranarū differentiz, unū tamē est earum temperameorū. Sunt enim omnes frigide atque humidæ. nec earum notas & corationem Dioscorides cam ob causam distinxit. Omnibus enim pallorem succedere dixit, ut bozo similes colore videantur qui quamlibet hauserint.

BILE.) Ab obstruotione symptoma hoc potest proficisci, per quam bilis & in corpus vniuersum, vnde hæus color, & in os, vnde calidum biliosumque sentitur, regurgitat.

SINGVLTVS.) Affectus est ventriculi singultus, qui & ilia & musculos epigastrij exagitat. Nascitur in his à copia frigidi & pituitosi humoris, ventriculi os conuellentis.

INVITI.) Sequitur inuoluntaria feminis excretio ranarum potum. sed habet, ut mihi quidem videtur, causam latentem, qualem & cantharides ad vicerandos renes, & lepus marinus ad erodendum pulmenē habet. Quod enim vas potissimum spermatica, non item diuretica aut sphincteris musculus, resoluuntur, alia omnino est præter frigidam ranarum intemperiem, alioqui & opio & cicuta & hyoscyamo id esset commune.

SED TV.) Post vomitiones multa vini meraci potio vtilissima est, frigidus crassosque humores & flatūs calefaciens atque incidens.

IN LABRO.) Lanari quotidie debent & in aqua calida solum descendere, quo humor flatusque digerantur.

ARVNDINEAM.) Arundo calcacit, siccat, deterget, incidit, extenuat, digerit, quæ omnia vniuersim in venenosis vitiis medela cōspirant. Paribus fere facultatibus præditi sunt cypertus, qui Latinis junceus quadratus dicitur.

EXERCE.) Scopus vnus est in exhibendis venenarum antidotis, corpus nimia humiditate frigidatū; tumidū siccare & digerere. Quamobrè non est negligenda exercitatio, sed maxima celeritate cūscere & spatari oportet. Sic enim natuens calor

augebitur, humores crassi tenues sūt superflui & coabuntur, & exalto torpore, qui hoc in malo precipue molestit esse, pelluntur corporis vigor redibit.

ARGENTIVS.) In argenō fodinis lithargyros & hydrargyros reperiuntur, quorum illud argenti spumam, hoc argentum viuum Latini, mobilitatē eius cōtempnati, appellarunt, sicut & Græci, quod aqua modo fluere videretur, hydrargyron. Plura sunt vtriusque genera. Scripsit tamen Galenus neorum horum sponte nasci, sed vtrunque factitium esse.

Dioscorides contra argentum viuum in argenti fodinis, cameratis earum tectis pendens, & in stillas concretum, reperit, & Plinius in argenti vena lapidem esse, cuius vomica liquoris æterni argentum viuum appellatur. Variis autem modis ambo sunt. Spuma quidem argenti tribus. Aut enim ex arena fit quæ in fodinis argenti & plumbi reperitur, in fornacibus constat donec perfecte incandescat, & talē Græci *πυρρὸν* vocant: aut est argenti vel etiam plumbi sese per cocturam purgantis recrementū. Sed quæ sit ex plumbo nullum habet peculiare nomen, nam ne *πυρρὸν* quiddē, id est plūbaris est, sed, ut dixerat, ptioris. quæ vero ex argento cōficitur, calabitris dicitur. Nam quæ si Dioscoridi credimus, non est argyritis vocatur, sed omnis quæ candida sit, ut & chrystitis vocatur, quæcunque flauo colore est & splendet. Sunt enim hæc duo coloris, non materiz nomina. Hæc enim in re Dioscoridi potius quàm Plinio credendū videtur. Vium vterque gentium ex nimio confici debet, hunc in modū. In patinā fidile minium inditur, atque vbi diligenter luto circumlita est accensis carbonibus superposita. Postea quæ operculo adheserit fuligō decrudeod. Hæc enim postquam refrigerata coierit, argentum viuum est. Miscetur autem aliquando cum minio alumine, sal, & nitrum, aliisque plurimas habent alchymistæ argenti viui sublimandi, ut eorum verbo vtar, rationes. Sed cū de sola argenti spuma Nicander dixerit, placuit tamen ista breuiter de argenteo viuo simul inuoluere, quod & frequētius scelerasti homines viuo argento abutuntur, tum quod vtriusque paria sunt maleficia & eadem curatio, sicut & temperamenta noo multum inter se diuersa habent.

ALVVS grauis.) Spuma argenti & argenti viui pondere suo intestina exedunt & perforat. Est enim lapidea terrenaque eorum substantia, nec parum aërea, qua de causa graui sunt.

FLATVS.) Frigiditas status hos parit, hi tormina & intestinorum dolores: quorum tamen potissima causa est erosio.

SISTITVR.) Hoc fit ab inflammatione & influxu humoris in impum ventrem tantopere discruciatum. Dolor enim fluxionem commouet.

PLVMBI.) Non est mirum si spuma argenti ex plumbo constat, plumbique nature participes, vbi humores corporis infecerit, plumbeum colorem inducat.

ASTOBOLVS.) Duo sunt præcipui in curando hoc veneno scopi trophonē impedire, & corporis tumore digerere. Itaque post vomitus lac prodest, cibi itē pingues & viscidī de quibus nihil hoc loco Nicander: nam quilla modò remedia persequitur, quæ flatūs discruciat, urinas retentas prouocant, sordes mouent, & tandem corporis tumorem siccando resoluunt.

ISTHMIACVM.) Melicerta quæ & Palæmoo & Portunus dicitur, filius fuit Athamantis & Inus, cū quo mater in mare se præcipit dedidit, quod Athamanta maritum suum furere videret. Addit Paulinias Melicertæ corpus à delphine postea euectum

fuisse in Isthmum Peloponensi, inter Ægrum & Iocum mare, cuius fauces Corinthus obidet, & à Sisypho repertum illoque sepultum, & in eius honorem Isthmicum certamen institutum, quod Corinthij celebrarent, in quo qui vincebat, selino, hoc est, apio donabatur.

RVGOSVM.) Habetur Græcè *ῥυγός*, quo nomine Græci Scholastes male putat rutam significari. Est enim piperis epitheton, & rugosum significat. *ῥογὸς* enim dicitur à *ῥογῶ* *ῥογῶ*. Ito etiam Persius tatyra quinta vsus est.

P. 52. LIGVSTRUM.) Absque morfu & accimonia ligustrum dægerit & siccat.

P. A. R. C. E. venenata.) Smilos, smilax, thymion Græcis, taxus Latinis, arbor est venenata, non potu modo, sed sola etiam umbra, siqui sub ea dormiant cibumne capiant, quo possimum tempore flores edit. Est autem veneni tam præsentis, ut sint qui teterrima venena toxica ab ea vocata fuisse existiment, quæ nunc toxica dicimus. Adfert suffocationes, & totius corporis refrigerationem, & alpi profluvia, & celerem mortem, nisi protinus calidis succurratur. solum merum Nicander hic exhibet, efficacissimum sanè remedium, sed præterea commodè reliqua omnia possunt imperari quæ contra cicutam prodesse scripta sunt.

I. L. L. E. ego.) Nicander quasi oblitus quo loco de fungis egit, remedium ex myrto cæteris adiungere, id nunc addit. Sed myrtum quidem non nominat, describit tamen satis aptè. Nam cum Ve-

nus Iunonem & Palladem secum de forma contendentes viciisset, præter aureum pomum, myrtea etiam corona ornata est, quo factum est ut semper fuerit Veneri gratissima myrtus, & eius dicata nūmi. Sunt & bæccæ nigrae myrto. Præterea litoribus & aquosis locis maximè prouenit, & non nisi hyberno sole, hoc est tardè admodum maturefcit. Quæ omnia non parùm cum Nicandri versibus conueniunt. Sed nemo medicorum quod sciam, remedium hoc fungis adhibuit, & prima fronte videri potest ad fungorum curationem inuile. Nam cum illi caleficientia incidentiæque medicamenta postulerit, quis audeat myrtum, cui maxima inest adstrictio, exhibere? Solus Plinius post Nicandrum scripsit lib. 23. cap. 9. Myrtum satiuam candidam, minus vilem esse medicinæ quàm nigram: semen eius fungis mederi in vino potum, pauloque postea, folia ipsa fungis aduersari trita ex vino. Nec id quidem caret probabili aliqua ratione. myrtus enim contrarijs constat substantijs. nam et si vincit in ea frigidum terrenum, habet tamen etiam tenne quiddam calidum. Quapropter valenter exsiccatur, & cum aluum sistat, urinas promouet. Iam ergo tolerabilius hoc remedium contra fungos videatur, quàm pira, quæ tamen perferentissima spe dicuntur his qui ab eorum esu malè habent, subnemire, & maximè syluestria, in quibus tamen superflui crudique humoris ingens vis redundat, à quo etiam solo magnæ stomachi angustia excitantur.

f iij

IO. GORRÆI DE LEPORE MARINO APOLOGIA AD GVIL- LIELMV M RONDELETIVM.

Io. Gorræus Guilielmo Rondeletio. S. P. D.

NON existimabam Rondeleti doctissime, libellum meum tanti unquam fore, ut longius comportari, & in doctorum hominum manus pervenire posset, nisi cum libros tuos, non piscium modò, sed immense etiam eruditionis pelagus percurrere, incidi in nomen meum versisque meas, quibus ego aliquando vertendo Nicandro luseram. Itaque protinus vehementer admirari & gaudere cepi, primum quidem quòd cum elogio me nominasti, quòdque præter morem tuum omnes Græci versibus, meos Latinos tenues & malè natos æterno operi inseruisti: deinde verò quòd scriptis meis tantum tribuere videris, ut ijs non refutatis, fidentius non constare, sed in asserendis tuis, auctoritatem meorum, si modò habent aliquam, prorsus tibi eleuandam esse iudicares. Eo nanque animo, mihi crede, animaduersionem tuam, elusamque interpretationem meam accepi, ut plus mihi abs te collatum, quàm detractum esse videretur. Licet enim honore & amicitia saluis cum aliquo de rebus ambiguis & non leuè contendere, atque ab eo dissentire, more scilicet magnorum virorum quos prisca ætas tulit, qui etiam victi nihilo minorem quàm qui vicē gloriā sunt consequuti. Plurimarum rerum disceptatio Platonem atque Aristotelem summos philosophos inter se commisit. ab Hippocrate diuersa pleraque sensit Aristoteles, nec tamen alter alterius nomen obscurauit, sed post tot secula, tam firma singulis sua laus stetit, ut adhuc cui primas partes tribuere oporteat, iure dubitetur. Quo igitur animi candore tua legi, eodem velim ista excipias, præsertim cum hac disputatione non multò maiorem fructum percepturi videamur, quàm qui de lana caprina olim contenderunt, totumque huius nostri conflictus periculum, non in Cere, quod aiunt, sed in lepore olenti atque putrido versetur. Quem enim in Gallia omni, leporis marini veneno extinctum fuisse audiuimus? Quis unquam nostrum in eo veneni genere distinguendo discernendoque laborauit? Quod quidem etiam si nunquam nobis acciderit, potest tamen aliquando euenire, si tuo beneficio, quo ille nobis notus esse cepit, scelesti homines ad fraudes & maleficia abutantur. Id autem si quando euenierit, certè non frustra de eo instituta à nobis hæc disputatio videbitur, & inter nos quesitum, primum quidem an lepus marinus pulmonem exulceret, deinde verò an eum solum, non item alias corporis particulas. In qua tamen dijudicanda non video multa dici & ratione colligi posse, sed rem totam sola ferè experientia & veterum auctoritate transigendam esse. Verum mihi nec leporem marinum unquam videre contigit, multoque minus eius naturam experientia discere, nec magnopere cura fuit ex alijs percontando conquirere, certam fidem in veterum scriptorum industria, vigilantia, studioque collocanti. Nec verò si me magis sedulam præstare voluisssem, videbar multum profecturus, in tanta præsertim auctorum & leporum varietate, ut omnes eius species nondum tibi notas esse fatear. Itaque in natura eius disquisitione Plinius & Galenus hæcenus mihi satisfecerunt, quorum ille & genus & formam, scribens cum lib. 32. cap. v. l. genus Lacertorum esse, & lib. 9. offam magis informem, & lepori similem, atque in India pilo, quo tunc caret, duriore tantum: hic verò proprietatem explicauit. Nec huius quidem fidem sequutus

nunciam dubitari quid à veneno leporis marini pulmones exulcerarentur, ex quo medicina & illi operam dedit, cuius tantum valet apud me auctoritas, ut ei nec iurato, & sine teste facile sim credatur. Quam autem insipitum id assenseret, quodque ea symptomate tanquam medicum omnibus notissimum eorum camæxionem redarguat qui negabant medicamenta certis quibusdam addita esse partibus, tu ipse nostis, nec est mihi necesse quibus id locis agat adscribere, quod me iam eo onere expeditum. Sed quantum tu illi tribuas, nescio. Habet enim hac ætas plurimos yamvætes quorum in numero et, cuius nomen inter doctissimos medicos celebre semper fuit, & in eorum ore frequenter versari audis, ut esset suspicari, nunquam adductus sum. Attamen video te nulla non dicam emendari, sed logica etiam ratione impulsus, promptè ab eo deficere, ut eum lacessendi potius quam refellendi studium tibi fuisse videatur. Quis enim putabit te Galenum falsi reum rectè peregrisse, quod ea literis mandavit, quæ alij scriptores vel neglexerunt, vel studio pratermisere? Quis ab experimento quod in grandia muliere capisti, quæ interuenit dum leporem marinum dissecares, credet tam excellentem philosophum & egregium medicum, qui professus est se nihil omnino posteris & memorie proditurum, quod ipse experientia non comprobasset, hac temerè falsoque de lepore marino tradidisse? Et tamen 2. his tantum argumentis eorum quod tibi eum Galeno est, transis atque conficis negotium. Si quos citas auctores repugnantia Galeno scripssissent, & à lepore marino non exulcerari pulmonem disertè apertèque expressissent, esset fortasse cur contra Galenum in eam causam descenderes, quam tamen ne tum quidem sine magna iudiciorum varietate, magnaque contentione eorum qui Galeni decreta summo studio & fouere prosequuntur, obtineres. Hic enim unus est, doctissimorum hominum iudicio, *mutantur in cancerem*. Veruntamen ne pulmonem quidem nominarent. Unde miror quomodo sententijs eorum dicatur aduersari. At illi inquiet aliquis, notas leporis marini profitentes, diligentes alioqui & doctrina iudicioque præstantes medici, quis ulcerati pulmonis non meminerunt, cum ne exulcerari quidem consuevit. Ego sanè doctissimos viros id ignorasse, nec possum nec debeo putare, sed tamen notam eam consulto ab illis prætermissam fuisse iudico. Principio namque venenum hoc calidum, acre & emulsiuū, ventriculum & intestina afficit, magnoque dolores illic excitat, deinde in iecur peruat, ubi sanguine & spiritu inflammatis ictærum & hydropem inducit, specièmq; urine naturalem corrumpit, quæ in vesicam recepta perque pendendum delata, agit ea in tuberculum, à quo ipsa intus sistitur. Hæc quidem vehementia & grauissima mala sunt, quæ vix robustissimi quique nedum tenui & infirma valetudine homines perferunt. Siquidem frequenter è vira tollunt, priusquam alia symptomata superuenerint. Vlcus enim pulmonum, & quæ eius affecta est corporis extenuatio, non prima sunt huius veneni symptomata, sed postremo ferè veneno grassante, & altius insidente, malòque iam vetere excitantur. Quæ in re auctores Auicennam & Rasem libenter sequor, qui epoto leporis marini veneno scripserunt phthisin succedere, mors nisi hominem preoccupauerit. Itaque non ulcerato pulmone pluri mi eo veneno extingui possunt, etiam si naturali quodam dissidio inimicitias cum pulmonibus exerceat. Sicut enim veneficium hoc non est præsentissimum, sed longi incertique omnino temporis, ut quod totidem diebus hominem conficiat, ut ait Plinius, quot ipse lepus vixerit, ita non omnia eius symptomata protinus emergunt. Primum enim iecinore vitiatò ictærum & aquam intercurrentem exoriri verisimile est, deinde verò contracto pulmonum ulcere corpus tabescere & emaciari. Id quod Nicander videtur ostendisse, scribens carnes sensim tabescere, quasi non de repente, ut alia, sic malum istud prodcat. Quare si corporis infirmi vires exigue primos veneni imperius non sustinent, nec veneno spatium datur sciendi in pulmones eoque excedendi, fieri quidem potest ut pulmonum vlcus non sit perpetuum huius veneni symptoma, atque eam ob causam à Dioscoride, Aëtio & Paulo fuisse prætermissum. Siquidem illi ea modo signa & symptomata videntur confectati, ex quibus veneni genus exemplo deprehendi possit, ut liceat per ipsa statim initia peculiarem adhibere curationem. Quæ si permulsum in omni veneno conducit, ad ea symptomata frustra & malè quis attentus sit, quæ tardius & salutè egri iam deplorata consequuntur. Esto verò pulmonum vlcus perpetuum huius veneni symptoma, & primo quoque tempore pulmones ab eo exulcerentur, neque id Dioscorides, Aëtius, & Paulus ignorauerint, eos tamen optima ratione fecisse indicabo, quòd inter huius veneni notas pulmonis exulcerationem non addiderit. Neque enim signum propriè censi debet quod sensibus non potest viscerari, sed alijs signis indiget quò notum euadat. Quis autem pulmonis vlcus per se deprehendit? Itaque ut symptoma quidem sit, non potest certè signum videri. Quamobrem potuit Nicander adduci, ut cum reliquis notis pulmonis exulcerationem non recenseret, sed notas eius secundarias substitueret, ex quibus eam liceret intelligere. Sic enim ego Nicandrum interpretatus sum, ut existimarem hæc duo quæ recenset, corporis maciem & ruborem genasum ad pulmonis exulcerationem referri oportere. Nam si Galenus pulmonem à lepore marino vlcerebus tentari prodidit, eoque lemmate, non quidem *omnium*, sed tanquam maxime vulgari & notissimo vititur: si Auicenna & Rasès, si medici quotquot in Italia in veneficijs longo usu exercita, de marino lepore scripserunt, idem affirmant, si nemo veterum reclamauit aut se dubitare dixit, egredere

eum quicquid attingi aliquid vim possidet, eam protinus in omnia quaque exiit, sed ei quod agit, cum eo quod patitur magna prorsus naturæ similitudo intercedat necesse est. Solent enim contraria, genere etiam proximo contineri. Nec verò multum interest, generisve an substantiæ similitudinem dicamus, quod sub eodem genere ea modo comprehendantur, quorum substantiæ ratio eadem est. Ab ea quæcumque agunt, dicuntur agere similitudine totius substantiæ, quo modo non tantum magni ferrum attrahit, sed omnes etiam corporis particule sua sibi attrahunt atque assimilant. Inuitus certe ad hanc occultam proprietatem descendendo, à multis eam morderi certus, tanquam commune & paratum ignorantia periculum. Quo ut semper uti ridiculum est, sic omnibus intercludere, & pueri se omnium rerum causas tenere, arrogans, impudensque habetur. Præter eam autem etiam crassities partium atque tenuitas, multum adfert ad actionem momenti. Hinc enim piper ventriculum, non etiam secur & sanguinem excalfacere prodest: atque cicuta per se data ventriculum refrigerat, non etiam nativum cordis calorem extinguit. Crassa enim & qua non facile in corporis habitum distribuuntur, in ventriculo & primis venis subsistunt, atque in eas, si quid habent noxia, effundunt. Contrà verò qua partium habent tenuitatem, facile præterflant atque elabuntur, & non offensivæ primis in quas incidere partibus, agunt in remotas. Ita fit ut plurima qua propter substantiæ tenuitatem & vehementiam calculos frangunt, ventriculo vim nullam adferant. Qua in re videntur mihi sagitte haud valde dissimilia, quæ non statim ut è dignis dilapsa est, altius adfigitur, sed posteaquam certum spatium emensa fuerit. Siquidem hunc in modum pleraque in corpore hominem, temporis mora & caloris interni commercio, ignem & maleficij vim concipiunt. Itaque exedentia medicamenta si substantia sunt crassiore, diutius in ventriculo hærent, ibique de potestate in actum caloris ope promissa, ventriculum qua parte adhaeserint, erodunt. Sin autem tenuiora fuerint, ventriculo exedentia in alias partes grassantur. Ac quanquam venena omnia quæ exedunt, terrena sint, inter illa tamen lepus marinus magnam habet substantiæ tenuitatem, velut & caniharius, propter quam interim offenso ventriculo, hæc usque ad vesicam, ille usque ad pectus excurrit, media via igneam & exulceratorium malignitatem acquirentes. Sic enim Galenus, si modò in hanc rem testis tibi dari debet, visum est lib. 4. de Simpl. med. facult. de amaro & acri sapore differenti. Quare si lepus marinus pulmones exulcerare dicitur, non est propterea necesse ventriculum quoque, aut aliam particulam ulceribus perinde tentari. Ut enim medicamenta certis quibusdam partibus prodesse consueverunt, sic arbitror non deesse quæ peculiariter, & naturali quodam dispendio aliquibus noceant. Cur enim lolium & hyoscyamus caput, non item ventriculum afficere dicantur? porrum & lactuca oculos hebetare, sensibus aliis illæsis? sinapi vel exionum cuti: illitum eam exulceret, intus autem, magna etiam copia denotatum non exulceret? Adco nihil ubique parem habet facultatem. Verum cur lepus marinus potius pulmonem exeat, nemo possit, meo quidem iudicio, explicare. Id enim sola experientia, quam veteres videntur fecisse, potest comprehendendi, quam si non expressis verbis declaraverunt, facile tamen ex eorum scriptis conjicimus, nullas prorsus notas alceris parvis ulcerate, certis autem exulcerati pulmonis agnoscences. Sed vereor ne verba in disquisitionem minimè necessariam contulerim, atque aliud huius de marino lepore propositæ questionis caput sit, in quo Galenus reprehendus. Siquidem ambiguitur videtur dici, solum pulmonem à lepore marino exulcerari, vel quòd solus pulmo ulceretur, aliis aliter quidem & diverso mali genere affectis partibus: vel quòd à lepore marino soli pulmones ulcerare laborent, aliis omnino illæsis particulis, neque aliam prorsus affectionem perpeßis. In qua tamen ambiguitate explicanda non decrevi esse prolixior, quòd priorem quidem eius partem satù longa oratione videor mihi prosequutus, alteram verò à te probari non putem. Namque Galeno iniuriam feceris, si enim tanquam negantem viliam omnino aliam particulam, præter pulmonem, à lepore marino quovis modo affici criminere. Quandoquidem eius verba quæ recitat, solius pulmonis affectionem non ita exponunt, ut reliquas partes ab omni noxa vitioque immunes esse declarent. Neque id quidem sine ratione scripturus fuerat Galenus, quem non fugerat Nicandrum & Dioscoridem, ventriculi, iccinoris, vesicæ, atque aliarum partium ab hoc veneno offensarum notas prodidisse. Nauseas enim frequentes, icterum, hydropem, dysuriam, pudendi tumorem ab hoc veneno proficisci omnes ferè medici commemorant. Ut autem in pleuritide atque aliis plerisque morbis propria symptomata à communibus distinguuntur, ita in lepore marino opera pretium est animadvertere quænam sint huius morbum, tum quæ aliam quamvis ob causam consequuntur. Venena enim quàmplurima in affectus consimiles corpus ferè deducunt, neque fieri potest, ut omnes concurrentesque casus, unum comitentur venenum. Nam oris & lingvæ erosio, stomachi, ventris, vesicæ & renum inflammatio, vehemens urina difficultas, & in plurimis partibus quidam adustionis sensus, non in caniharidibus modò potius reperiuntur, sed in crucis etiam pinorum, buprestis, atque salamandra. Nec eos modò qui meconium hauerunt, veterno aut sopore premi, stertere, torpere, refrigerari, toto corpore pruritum sentire, sensuque privari constat, sed eos etiam qui man-

dragorum aut cicuta denorant. Delirium non hyoscyamus tantum infert, verumetiam quæ
 toxica appellantur, similiter aconitum, & mel quod in Heraclea Pontica gignitur. Strangulatio
 non minus in fungi, quam in sanguine taurino, lacte coagulato, aconito, cerusa, ipso conspici-
 tur. In summa, difficile est unum uni veneno proprium inuenire signum, quod haustum venenam
 ædè propriè declaret. Sed habeant quidem suum singula venena, aut in eius locum
 plurium symptomatum concursus, certè lepus marinus sibi proprium & peculiare habet palmarum
 exulcerationem, ex qua primo & per se id veneficii genus deprehenditur. Itaque quamvis aliorum
 symptomatum multitudine & vehementia leporis marini venenum hominem impurum atque im-
 becillum possit perimere, non tamen sua vi & malignitate eum peremerit, quoniam non nisi cre-
 dendo propriè occidat, sicut apud Galenum legimus, & verissimè scriptum esse arbitramur.

Vale.

INDEX RERVM MEMORABILIVM IN THERIACIS

alexipharmacis Nicandri, Scholijs interpretis.

A	Balsamifucus. 44.	Chelydrus. 7.23	Elopes. 8.25	hendi coagulum. 48.38
Abrotonum. 2	54.	Chelydrus. 19	Eruc. 19	hondacca farina. 49
17.18. 44. 54.	Baliliscus. 7.23	Cherfydrus. 6.23	Eruc. 26	Hortemum. 14.52
Ablyanthum. 47	Bembix. 13.30	Chelydrus. 27	Eruc. 24	Hyacynthos. 14.54
Acanthi radix. 10	Bitumen. 17	Chironia radix. 8.25	Ephemerum Colch. cum. 36.47.57	Hydrargyros. 64
Acetum. 50.62	Boleti. 62	Cicama. 13.30	Eric. 10	Hydros. 7.23
Agg. 8.26.48.59	Brionia. 15	Ciceragreste. 14	Eruc. 20.27	Hyofcyamus. 36.
Aconitum. 45.53. 54	Bucarterus. 4.20	Cicuta. 13. 46.56	Eruifarina. 51	I
Agrostis. 12.28	Buccina. 49	Cinnamon. 15	Eryngi radix. 10.13.	nyllopus. 14.5
Agrostis. 16	Bulbifemen. 14	Clematis. 51.62	Eruc. 20	
Agrostis. 17	Bupleurum. 9	Clybatis. 9	Eucnemum. 10	Iaculi. 8.25
Agni cerebri. 45.53	Buxus. 51	Coagulum. 9.44.54	Fagus. 13.47	Iaculi. 31
Agrostis. 24		39.	Ferrum ardens. 44	Iaculi. 31
Agrostis. 12.28	Cacilia. 25	Cocytus. 4.20	eius fax. 44	Iaculi. 31
Agrostis. 19	Calamintha. 52	Colchicum. 47.57	Ferula medulla. 10.	Iaculi. 31
Alinga. 13.30	Cammaron. 43.54	Colchicum. 47.57	47.57.	Iaculi. 31
Alcibium echium. 9.10.11.25.27.	Cancer. 10.15	Conchylia. 49	Ficus. 13.30.48.52.31	Iaculi. 31
Alexipharmaca. 16.53	Canchery. 17	Conchylia. 49	eius lac. 14.58.48.	Iaculi. 31
Alexiteria. 53	Canobus. 5.22	Conchylia. 10.29	58.	Iaculi. 31
Allium. 14	Cantharides. 45.55	Conchylia. 10.29	Filix. 1	Iaculi. 31
Alphos. 22	Capillus Veneris. 13	Conchylia. 10.29	Fimur capra. 14	Iaculi. 31
Alsin. 27	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Fucus puniceus. 13	Iaculi. 31
Altercus. 60	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	30.	Iaculi. 31
Amanita. 63	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Fulica. 45	Iaculi. 31
Amaracus. 9	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Fungus. 50.52.62	Iaculi. 31
Amphisbena. 6.23	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	G	Iaculi. 31
Amuleta. 53	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Gagates lapis. 117	Iaculi. 31
Amuleta. 19	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Gages. 16	Iaculi. 31
Anchusa. 13	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Galbanum. 215.51	Iaculi. 31
Angris, vide serpes.	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Galbanum. 25	Iaculi. 31
Anticetum. 10	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Gallin. cerebri mē-	Iaculi. 31
Anisus. 14	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	brana. 9.26. sterfus.	Iaculi. 31
Anserinus pullus. 7.5	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	47.48.56.	Iaculi. 31
Apidota. 53	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Acetum. 24	Iaculi. 31
Aparine. 15	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Laurus. 9.26.46.56	Iaculi. 31
Apitetur. 9	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Leo ferpens. 8	Iaculi. 31
Apisictus. 13.30	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Lepus marinus. 35.	Iaculi. 31
Apisemen. 10.2	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	50.	Iaculi. 31
Apium equinum. 10	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Leporis coagulum.	Iaculi. 31
Apis palustre. 10.26	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	9.11.44.48.	Iaculi. 31
Apollinaris. 60	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Leucas herba. 13	Iaculi. 31
Agg. 29	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Libani tami. 45	Iaculi. 31
Agg. 18	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Libanoris. 13	Iaculi. 31
Agg. 26	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	L. i byca radix. 14.31	Iaculi. 31
Agg. 25	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Libyes. 8.20	Iaculi. 31
Argent. spuma. 36.	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Lichen equi. 15.32	Iaculi. 31
32.64.	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Ligustrum. 52.65	Iaculi. 31
Argentum viui. 51.64	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Lima. 17	Iaculi. 31
Arnolochia. 8.15.23	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Lini semen. 45	Iaculi. 31
Arundo. 51.64	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Lithargyros. 64	Iaculi. 31
Aiscalabos. 8.25	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Lixivia. 44.48.54.59	Iaculi. 31
Alera. 16	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Lixivia. 21	Iaculi. 31
Aluminum lac. 50	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Lupus phalagii spe-	Iaculi. 31
Alphodelus. 2.9.17.	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	cies. 11.28	Iaculi. 31
Alpis. 3.4.19	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Lychalis semen. 14	Iaculi. 31
Alterum. 11.11.28	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Lycopos. 13.30	Iaculi. 31
Atlymoos. 45.55	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	M	Iaculi. 31
Attes. 53	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Méxage. 9.26	Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Malua. 2.24.50	Iaculi. 31
B	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	Malua Ponica. 62	Iaculi. 31
Bacra. 8.25	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29	malus sylvestris. 4.6	Iaculi. 31
Balsamum. 15	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.55	Conchylia. 10.29		Iaculi. 31
	Capitulum. 45.			

I N D E X.

Marathrum. 7. 14	Omaluma. 16	Pinus lachryma. 51	S	T
marrubium. 9. 36. 43	Opuntia. 44. 54	Pini resina. 63	Sacra herba. 13. 30	Tamarice. 14
Medicinalium. 51. 62	Onogryos. 2. 17	Piper. 14. 46. 48. 52	Salis spuma. 50	Tauri sanguis. 4. 9
Meconium aspidos. 39	Ononis. 14. 31	Pisces saxatiles. 49	Salis differentiz. 62	Taurus. 51
Mel. 49	Origanum. 9. 26	Pix. 10. 64	Salamandra. 13. 30	Telesphum. 13. 4
Melanchion. 1	Opium. 15. 61	Porci cerebrum. 45. 55	Salina humana. 2	Terebinthos. 13. 4
Melicerta. 64. 65	Orchis oliua. 44	Polium. 2. 9. 17. 47	Salina. 2	Testudo marina. 16
Melichlorus scorpio. 13. 29	Ordilum. 25	Portum. 14. 49	Sambucus. 10	Thapsus. 17
Melilotum. 14	Origanum. 2. 10. 17. 47	Polycnemum. 9. 44	Sampucus. 10	Thapsus radix. 9
Meliphyllid. 9. 26. 43	Orion. 16	Pegani. 25	Sanguinalis. 47. 57	Thelygonum. 46
Mellifera. 16	Orobanchi. 14	Præmadioliua. 44	Sanguifuga. 62	Theniaca. 16
Melissobotum. 11. 27	Othrys. 3. 19	Priolans. 43. 54	Sapa. 45. 55	Thym. 16
Meliterna. 9. 26	Onati fungi. 63	Promeneæ. 50	Sarmentis cinis. 44	Thym. 16
Melissa. 20	Onorom putamen. 45. 56	Qapagzi aspidos. 19	Saus. 8. 24	Thym. 17
Minyanthes. 8. 25	Oxalis. 13	Psilothrum. 13	Scammonia. 50	Thym. 17
Mithridatium. 39	Oxybaphos. 26	Pyrethrum. 29	Sceptica. 37. 38	Thon, Thonius. 2
Moluri. 8	P	Pyrethrum. 29	Scolopendra. 11. 13	Thracas lapis. 17
Morus. 44. 54	Pagurus. 29	Pyrethrum aspidos. 19	Scorpius. 10. 31	Thracas lapis. 17
Mosculus. 8. 25	Patrius. 13	Pyrethrum. 14. 45. 46. 55	Scorpij origo. 16	Thriallidis semina. 14
Muræna. 13. 30	Palmæ fructus. 43. 59	Pulybata. 9. 13	Scorpius in celo. 16	Thym. 17
Murex. 49	Palmotis botrus. 14	Polygonum. 13	Scorpionum genera. 12. 13. 29	Thym. 17
Musaraneus. 13. 30	Panace. 9. 11	Punica malos. 2. 14	Scyta. 14. 32	Thym. 17
Mustela. 11	Panacea. 8. 25	Punica mala. 47	Scyta. 2. 17	Thym. 17
Myagri. 8. 25	Papaner. 13. 30. 49	Pyrethrum. 29	Scyta. 6. 7. 26	Thym. 17
Mycetes. 55	Papyrus. 48. 59	Pyrethrum. 32	Seneca. 6. 19	Thym. 17
Myrica. 30	Pardalanchos. 45	Pyrethrum. 11. 15. 27. 51	Sepedon. 6. 22	Thym. 17
Myrtice. 26. 27	Parthenium. 13. 32	Pyrethrum. 48	Quadrifidus medicamentum. 38	Thym. 17
Myrmecios. 12. 18	Parthenia terra. 45	Quercus. 31	Serpentes abigentia. 1. 2. 3. 16.	Thym. 17
Myrrha. 52	Pasum. 49	Quinquifolium. 31	Serpentium renouatio. 6. 7	Thym. 17
Myrtas. 8. 25	Pastinaca. 13. 33. 30	R	Serpentis ortus. 1. 16	Thym. 17
Myrtea. 48	Pecten. 49	Radices contra serpentium ictu salubres, & deinceps. 10	Serpyllum. 2. 17. 47	Thym. 17
Myrtea oliua. 44	Pemphredo. 13. 30	Rana. 51. 63. 64	Sesama. 44	Thym. 17
Myrtus 14. 65. eius bacca. 47. 57	Pernionis. 27	Raphanus. 47	Seps. 3. 19.	Thym. 17
N	Pentaphyllon. 13	Resina. 51	Sida. 14. 31	Thym. 17
Napy. 49	Persea arbor. 47	Reticulus. 9. 26	Siliqua vesca. 49. 62	Thym. 17
Nardus. 10. 15. 47. 49	Persea. 44. 55	Rhamnus. 10. 13. 14. 26.	Simapi. 14. 11	Thym. 17
Nasturcium. 1. 14. 49	Petalitis. 13. 52	Raphanum. 51	Smilax. 65	Thym. 17
Natrix. 23	Peucedanus. 2	Rhefeynthum. 8. 24	Smiloni. 65	Thym. 17
Nepeta. 48	Platanus. 9	Rhodinum. 2. 18	Smyrium. 13. 49	Thym. 17
Neris. 9. 25	Phalacta. 27	Rhox. 11. 28	Specion. 11. 28	Thym. 17
Nicomedes. 39	Phalaxna. 12. 29	Ricium. 11	Spondylium. 15	Thym. 17
Nipus. 21	Phalanx. 10	Rosæ semen. 24	Staphysagria. 15	Thym. 17
Nipus spuma. 3. 48	Phalangiorum species. 11. 12. 16. 28	Rosarum. 45	Stellio. 8. 25	Thym. 17
Nix. 50. eius potio. 46.	Pharicum. 49. 60. 61	Rubeta. 51	Staria. 33	Thym. 17
Nucis. 10	Phileteris. 10	Rubetum. 48. 99	Strophia mala. 56	Thym. 17
Nucis cur serpyllum. 17	Picea myrrha. 10	Rubi. 14. 47	Stychnos. 2. 14	Thym. 17
Nucis gummi. 44	Picea terrestris. 44. 54	Rugosa lactis. 44. 54	Suffusa serpentes abigentia. 1	Thym. 17
O	Pini copus. 48. 51	Rugosum piper. 65	Sulphur. 1	Thym. 17
Obolus. 27	Piceæ resina. 47. 58	Ruta. 9. 47. 51. 58		Thym. 17
Olea. 8. 25	Picea. 63			Thym. 17
Oenopos fructus. 50	Pinex. 49			Thym. 17
Oliua. 44	Pini nucs. 14			Thym. 17
Oleum crudum. 2. 48				Thym. 17